

AQNİYA LVOVNA BARTO

**SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ**

“ŞƏRQ-QƏRB”

BAKI

2007

Rus dilindən tərcümə edənlər:

Tofiq Mahmud
Hikmət Ziya
Mustafa İsgəndərzadə
Zahid Sarıtorpaq

ISBN 978-9952-34-150-8

891.7/33 - dc22

Rus ədəbiyyatı – XX əsr

A.L.Barto. Seçilmiş əsərləri. “Şərq-Qərb”, Bakı, 2007, 184 səh.

Bu kitaba rus uşaq ədəbiyyatının olduqca maraqlı və nadir simalarından biri, gözəl insan, gənc nəslin tərbiyəsində mühüm rol oynayan Aqniya Lvovna Bartonun uşaqlara və məktəblilərə həsr edilmiş şeirləri toplanmışdır.

Kitaba həmçinin A.L.Bartonun şeirlərinin yeni tərcümələri də daxil edilmişdir.

© “Şərq-Qərb”, 2007

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

ÖN SÖZ

Mən Aqniya Barto haqqında böyük fərəh hissile yazmağa başladım. Çünki onun çoxsaylı kitablarla bağlı taleyi mənim üçün çox əzizdir. Bu işə məmnuniyyət hissile başlamağıma baxmayaraq, yazmaq mənim üçün çətin idi. Adətən sənətkar haqqında geniş təsəvvürə malik olanda belə olur. Necə ki, rast gəldiyin və haqqında geniş söhbət açmaq istədiyən bir insan barədə bəzən çalışsan da dəqiq söz, düzgün ifadə tapa bilmirsən. Aqniya Barto mənim üçün poeziyamızın “xüsusi bir yazısı”, ayrıca bir fəslidir. Onu məcazi mənada bölmək mümkün olsaydı, bəlkə də ondan bir neçə uşaq şairi çıxardı. Amma Barto bütöv və çoxçalarlıdır. O, uşaq kitabları yazır və milyonlarla nüsxədə nəşr etdirir. Bununla belə, o hər yeni kitabında yenidir; yeni fikir, yeni fantaziya, yeni Barto... O, yeknəsəqlikdən uzaqdır. Buna görə də o, həmişə sevindirir, heç vaxt darıxdırmır.

Bir dəfə onun Lavruşenski döngəsindəki mənzilində qonaq oldum. Aqniya Lvovnanın qonaqları idi; həkimlər, alimlər, rəssamlar, redaktorlar, şairlər. Süfrə də uşaqlar üçün deyil, böyükklər üçün açılmışdı. Sonra şeir deməyə başladılar. Bu böyükklər elə bil birdən-birə uşaqlaşdılar. Lap uşaqlar kimi sevinməyə, gülməyə başladılar!

Amma Aqniya Lvovna şeir oxuyanda, uşaqlar elə bil diqqətçil olur, yetkinləşir və böyüyürlər birdən-birə... Mən öz doğma Mahaçqalamda bunun şahidi olmuşam. Aqniya Lvovna mənim yanıma gəlmişdi, qızlarını onu dövrəyə alıb şeir deməsini xahiş etdilər. Bu mənim evimdə unudulmaz bayramlardan biri idi. Böyükklərdən kimsə şairi dinləmək üçün otağa girmək istədikdə, onu içəri buraxmayan uşaqlarım: “Bu şeirlər sizin üçün deyil, bizim üçündür. Barto bizimdir! Yazdıqlarını da bizim üçün yazmışdır!” – dedilər. Amma Aqniya Bartonun poetik xəzinəsi bütün zamanlara və bütün nəsillərə məxsusdur.

Araninski məktəbində müəllim işləyirdim. Birinci və dördüncü siniflərdə ana dilini tədris edirdim. Cəmi on altı yaşım vardı. Amma xeyli şeir yazmışdım. Xatırlayıram ki, avar uşaqları məndən Bartonun şeirlərini deməyi və dərhal da avar dilinə tərcümə etməyi xahiş edir-

dilər. Bu mənim özümə də sevinc bəxş edirdi. Onun şeirləri barədə uşaqlar valideynlərinə də söyləmişdilər. Onlar da Bartonun şeirlərini dinləmək arzusunda olduqlarını mənə tez-tez bildirirdilər. Onun şeirləri həmişə bir nəslə qarşılıyır, digərini də yola salır. Onun şeirləri bütün dünyada özünə sığınacaq tapmışdır. Bu şeirlər yüzə yaxın dilə tərcümə edilmişdir. Onun nəşr etdirdiyi kitabların nüsxələrinin sayı bezi qitələrin əhalisinin sayından çoxdur.

Aqniya Barto ilə oxucular qarşısında çıxış etmək bir neçə dəfə mənə də müyəssər olmuşdur. Onun az bir vaxtda bütöv bir auditoriya ilə necə ümumi dil tapması məni təəccübləndirirdi. Biz Moskva Dövlət Universiteti tələbələrinin, Çerkassk SES fəhlələrinin, Helsinkidə rus dili öyrənənlərin qarşısında birgə çıxış etmişik. Mən İrakli Andronikovun, Nikolay Tixonovun şifahi hekayələrini eşitmişdim. Amma Aqniya Lvovnanın şifahi hekayələri ayrı aləm idi və onlar dinləyicilərdə böyük maraq oyadırdı.

Çoxtərəfli istedad özünü hər dəfə bir cür büruzə verir. Bartonun uşaq şeirləri məhz böyük poeziyanın predmeti olduğu üçün böyükklərin diqqətini cəlb edir. Bu şeirlərdə yumor və lirika, kədər və sevinc harmoniya təşkil edir, hiss edirsən ki, o, çox asan və ciddi yazır. Başlıcası isə özünü və başqalarını təkrar etmir.

Tənqidçilər Aqniya Barto yaradıcılığı haqqında yazırlar. Amma həmişə gecikirlər. Mən həmişə onun iş qabiliyyətinə və gördüyü işin əhəmiyyətinə təəccüblənirəm. Mən onun “Uşaq şairinin qeydləri” kitabını böyük məmnuniyyətlə oxudum. K.Çukovski demişdir ki, yazmağı uşaqlardan öyrənmişdir. Bunları Bartoya da şamil etmək olar. Uşaqlardan öyrənmək – həqiqətən öyrənmək deməkdir. Bu, şairin qiymətli keyfiyyətidir. Bu keyfiyyətlərə sahib olanlardan biri də məhz Aqniya Bartodur.

Barto müxtəlif xalqların uşaq şeirlərini toplamış və çox gözəl “tərcümə” etmişdir. Bunlar adi anlamda dərk edilən tərcümələr deyil, orijinal olmaqla yanaşı, həm də unikal bir işdir. Şeirlər onun tərəfindən uzaq-yaxın ölkələrin uşaqlarının dilindən yazılmışdır. Bu şeirlər göstərir ki, uşaqlar nə qədər rəngarəng hisslər keçirsələr də, əksər vaxt eyni cür düşünürlər. Onlar həmişə gözəl və layiqli yaşamağa dərin ehtiyac duyurlar. Ümumiyyətlə, bütün dünyada uşaqlar, şairlər və tələbələr birbirlərinə oxşayırlar. Ona görə də, onların öz aralarında düşmənçilik etmələrinə heç bir lüzum yoxdur.

Aqniya Lvovna Barto n nki məşhur şair, həm də gözəl v t ndaşdır. Mən onu n nki gözəl  eirlerine görə sevirəm, həm də bir-birindən ayrı düşmüş analarla övladların qovuşması sahəsində  z mehriban  il  gördüyü böyük işlərə görə dərin rəğbət b sl yir m. Ona görə ki, o, iki insan qəlbinin hayqirtısına, taleyüklü: “Hardasan, anacan?”, “Hardasan, mənim anam?” – kimi suallara cavab tapmağı müyəssər olur. O, radionun k rn yil  saysız-hesabsız insanlara səadət baxş etmişdir. Mən çoxuşaqli analar tanıyiram ki, neçə-neçə yetim qalmış uşaqı  vladlığ  götürmüşlər. Amma Aqniya Lvovna əsl şairə kimi minlərlə uşaqı  vladlığ  götürüb. Bunun  c n ona dərin təşəkkürlər!..

Rəsul Həmzətov

HAMILƏR

Kömək etsinlər deyə
Təqaüdçü nənəyə
Yanına məktəblilər
Gəldilər səhər-səhər.
Nənə o vaxt, o saat,
Yatırdı rahat-rahat.
Elə ki, səs eşitdi,
Durub qapıya getdi.
– Ay Praskovya nənə,
Gəlmişik dəyək sənə.
– Buyurun, uşaqlarım,
Göz üstə yeriniz var,
Ay əziz qonaqlarım.
Vay, vay, hanı xalatım,
Onu çiyinə atım.
Qızlar, gəlin, buyurun,
Utanmayın, oturun!
Nənə dərhal geyindi,
Dərhal süfrəni açdı,
Götürüb fincanları
Sonra mətbəxə qaçdı.
Od saldı samovara,
Çay süzdü fincanlara.
Nənə qoğal gətirdi,
Ətirli bal gətirdi.
– Qızlarım, çəkinməyin,
Qoğal yeyin, bal yeyin!
Nənə şirin dil ilə
Xidmət etdi onlara,
Yenə bir neçə dəfə
Çay süzdü fincanlara.
– Səni qoymaq yalqız, –
Dedi üç məktəbli qız.

– Sən darıxma, ay nənə,
Gələcəyik biz yenə.
– Sağ olun, uşaqlarım,
Mehriban qonaqlarım...
Ötürüb üç uşağı
O, yudu qab-qacağı.
Gördü yaman yorulub,
Halı birtəhər olub.
Qızları təriflədi,
Hamı – Afərin – deyə,
– Köməyiniz böyükdür
Praskovya nənəyə.

ÇOXDANIŞAN

Vova qəlbimə deyir,
Mənə boşboğaz deyir.
Çoxdanışan qızam mən,
Yəni boşboğazam mən?!
Danışmağa vaxt hanı,
Vaxtım gedir gör nəyə,
Mən güdürəm hər anı,
Deyirlər ki, qulaq as,
Axı belə yaramaz.
Gedirəm üç dərneyə.
Ağır olar üç dərnek,
Birin seçəsən gerek.
Bilin, bu dərneklərə
Mən getmirəm boş yerə!
Axı niyə, nə üçün,
Gizlədim istəyimi,
Xoşlayıram həm foto,
Həm dram dərneyini.
Vova qəlbimə deyir,
Mənə boşboğaz deyir.
Hirsimdən alışıram,
Yəni çox danışırım?!
Həmişə sinifkomam,

Sevirəm beş almağı,
Nə gizlədim, sevirəm
Təyyarəçi olmağı,
Stratostatda uçmağı...
Nədir bu stratostat?!
Ona kim verib görə
Belə qərribə bir ad?
Vova qəlbimə deyir,
Mənə boşboğaz deyir.
Çoxdanışan qızam mən,
Yəni boşboğazam mən?!
Çətin olub bu ili,
Rus dili, alman dili.
Oxuyuram səhərdən,
Çölə baxıram hərdən.
Görürəm ki, bir oğlan,
Əl eləyir uzaqdan.
Deyir: – Yaxın gəlsənə,
İris verim mən sənə.
Deyirəm, yox, dərşim var,
Dərsə də həvəsim var.
Elə deyir: – Gəlsənə,
İris verim mən sənə!
Vova qəlbimə deyir,
Mənə boşboğaz deyir.
Çoxdanışan qızam mən,
Yəni boşboğazam mən?!

MÜSABİQƏ

Möcüzədir, möcüzə,
Dəyişib bizim Kiril,
Elə dəyişib sanki
Əvvəlki uşaq deyil.

Bacısına top aldı,
Onu hədiyyə verdi,
Sonra nağıl danışdı,

Sonra kitab göstərdi.
Elə dəyişib oğlan,
Görən, bu necə sirdi,
Kiril bacısı üçün
Hətta sıyıq bişirdi.

Oynadılar gizlənqaç,
Qışqırdı kol dalından:
– Ey, gəlirəm, daha qaç!
Fikir vermədən oğlan
Bacının heyrətinə,
Dedi: – Üzv seçilmişəm
Münsiflər heyətinə!

Müsabiqə elanı
Vurulubdur divara,
Şərti: “Kim kömək edər
Balaca uşaqlara?”

Yəqin, elə bu vaxtdan
Dəyişib bizim Kiril,
Elə dəyişib sanki
Əvvəlki oğlan deyil.

Fırlanır fırfıra tək
Bacısının başına,
Aparır gah meşəyə,
Gah da bulaq başına.

Balaca qız bir səhər
Yuxusundan oyandı,
Sevinclə qardaşının
Qarşısında dayandı:
– Gəl, oynayaq, ay Kiril!
– Eh, həvəsim yox daha,
Vaxtım, günüm boş deyil.
Gedirəm bu dəqiqə.
Bir də, bacım, bunu bil,
Qurtarıb müsabiqə!

BABASININ NƏVƏSİ

Səhər gözəldir hava,
Bir çaydır məktəb yolu.
Baxın, bütün Moskva,
Bu gün uşaqla dolu!

Qırmızı lent başında
Klava gedir məşında.
Maşın keçib yolları
Gəlir məktəbə sarı.

Qız tərkdir maşını,
Dimdik tutur başını.
Maşınla gəlib deyə
Sığışmır yerə-göyə!

Vay... rast olur gör kimə?
Qocaman müəllimə
Məktəbə yavaş-yavaş
Piyada gəlir birbaş.
Klava bu yaşında,
Niyə gəlsin məşında?!
Onu niyə, nə üçün,
Maşın gətirir hər gün?!

– Babam çox sevir mənə,
O... Əmək Qəhrəmanı...
Oxucu, bu nəveni,
Gəl, sən də yaxşı tanı!
Maşın arzu, diləyi,
Anma çox şeyi bilmir,
Babaya çay verməyi

Ağlına da gətirmir...
Elə deyir dalbadal:
– Ay baba, ayağa dur,
Parkda keçir karnaval,
Tez dur, qaraja zəng vur!

Babası nahaq yerə
Nəvəsiylə öyünür.
Evdə göz görə-görə
Bir tənbel qız böyüyür!

ACGÖZ YEQOR

Hamı verib səs-səsə,
Oy... nə qədər adam var.
Rəqs eləyir cavanlar,
Rəqs eləyir uşaqlar.
Bu yolka bayramında
Çoxu gəlir həvəsə...
Bir yanda oxuyur xor,
Bir yanda şeir, təmsil.
Təkə dayanıb Yeqor,
Heç nə görmür elə bil.

Gəlib hamıdan övvəl
Bu məktəb klubuna.
– Eh, rəqs olsa da gözəl,
Həvəsim yoxdur buna.
Elə bil görmür heç nə,
Gecikən sənişin tək
Soruşur dönə-dönə:
Şaxta baba görəsən,
Nə vaxt qonaq edəcək
Bizi hədiyyəsinə?!

Hamı gülür, şənlənir,
Rəqs eləyir, əylənir...
O, kəsmir sualını:
– Bəs Şaxta baba hamı?!
Başlayır şənlənməyə
Ayı, dovşan, canavar...
– Vaxt yoxdur əylənməyə,
Bunun nə mənası var?!

Hamı buzda sürüşür,
Hamı atılır, düşür.
– Sürüşmürəm mən – deyə,
Yeqor elə büzüşür,
Büzüşür bir cüce tək:
– Şaxta baba hədiyyə
Görən, nə vaxt verəcək?!
Şaxta baba gələndə
Yeqor qaçır irəli,
Hədiyyələr verəndə
Dərhal uzanır əli.

Bir küncdə, yerə çöküb,
Hədiyyəni yoxlayır,
Sonra da onu büküb
Möhkəm-möhkəm bağlayır.
Hədiyyəsi əlində,
Yenə sual dilində:
– Parkda, yolkada səhər
Hədiyyə verəcəklər?!

MƏN XƏSTƏYƏM, YATIRAM

Mən xəstəyəm, yatıram,
Dərdə, qəmə batıram.
Rəngim olub sapsarı,
Çətin alıram nəfəs.
Gözləyirəm dostları,
Yanıma gəlmir heç kəs.

Mən xəstəyəm, yatıram,
Dərdə, qəmə batıram.

Hanı, dostlarım, hanı,
Yayda hardadır, harda?!
Dolaşırlar hər yanı:
Çəmənlərdə, dağlarda.

İnanıram qəfildən
Açılacaq qapılar,
Hay-küylə, şən-şən gələn
Üç-dörd dostum tapılar.
Mən xəstəyəm, yatıram,
Dərdə, qəmə batıram.

Gözləyirəm boş yerə,
Bu gün səhərdən bəri,
Bu nədir?! Birdən-birə
Beş qız girir içəri.

Beş qız əyləşir rahat
Çarpayımın yanında.
– Bəsdür, dur, boğ bu saat
Xəstəliyi canında!

– Nəgmə bilirsənsə, gəl,
Oxuyaq bu nəğməni,
– Yaxşı, başlayın əvvəl,
Həvəsləndirin məni!

Tanya qızıxıb yenə
Ucaldır cır səsini:
– Gətirmişik biz sənə,
Bu alma şirəsini...

Oğlan dostların hanı,
Yanıma qızlar gəldi,
Nəgmə tutdu hər yanı,
Elə bil bahar gəldi!
Mən xəstəyəm, yatıram,
Dərdə, qəmə batıram!
Nəğməni aram-aram
Qızlarla oxuyuram.
Uzaq qaçır kədər, qəm,
Oxuyub şənlenirəm!

QƏRİBƏ GÜL

Güldanda elə gül var,
Nə solur, nə saralır,
Həmişə təzə qalır.
Həm zərifdir,
Həm yüngül,
Kağızdandır həmin gül!

DOST OLMUŞAM

Mən onunla dost olmuşam,
Bir yerdəyik səhər-axşam.
O gün keçdik dayaz çaydan,
Qız gülüdü şeytan-şeytan...
Keçdik qanad aç-aça,
Uça-uça, qaça-qaça...
Qəhqəhəsi – günəş nuru,
Aşıb daşdı bulaq kimi.
Aparırdım çəkib onu
Öz ardımca uşaq kimi.

Ona bəzən mat qalmışam,
Bir gün qalmır mənsiz özü,
Ancaq məni gəzir gözü...
Söz deməyi,
Gözləməyi...
Belə qızla dost olmuşam.

Yoldaşlarım: – Ey cavan ər,
Deyə mənə lağ etdilər...
Hırlənsəm də, mən onlara,
Nə deyim, nə oğlanlara?!

Bir məqalə yazıb nahaq
Başladılar gülüşməyə.
O, dost qızla getdim ancaq

Mən xizəkdə sürüşməyə...
O qız uçdu bir təpədən,
Cəsarətlə.
– Oy, qorxuram, – qışqırsa da,
Mən sakitdim, niyə, nədən?
Baxdım onun
Arxasınca məhəbbətlə!

İLK SEVGİ

Bunu ki, hamı bilir,
O qız sevir, sevilir.
Qız çatıb boya-başa,
Çatıb iyirmi yaşa.
Geyir hər gün təzə don,
Gəzir üz-gözündə nur.
Səslənəndə telefon,
Astaca deyir: – Odur!
Kiçik bacı Nataşa
Bir qızıdır gözəl-göyçək.
– Çatmışam on üç yaşa,
Vaxtdır, mən sevim gərək!

Gizlicə, dərs zamanı,
Süzür neçə oğlanı:
“Yura? Qız kimi qəşəng,
Pavel? Eh, boyu gödək...
Aleksey... Daha kim var,
Yox, onu sevmək olar!”

Dərs otağı... xəritə...
Hani İrtış, Yenisey, –
O qız salıb xəlvətə,
Pıçıldayır: – Aleksey...

Kədərlə baxıb oğlan
Birdən-birə duruxur.

Hamı bilir qızlardan
Bu oğlan yaman qorxur.
Qız çıxarır min oyun,
Məqsədi birdir onun...
Bəzən süzür gözünü,
Nazla deyir sözünü...
Oğlanı qoymur rahat,
Söz soruşur hər saat...
Dəftər, kitab istəyir,
Kökə, qutab istəyir.
Gah söz atır yerindən,
Gah ah çəkir dərindən...
Qucaqlayır boynunu,
Təngə gətirir onu...

Oğlan çıxdı özündən,
Qızın üstə od yağdı
Hər qəzəbli sözündən...

Axı buna kim tablər?!
Elə bil şimşək çaxdı.
Başlandı iztirablar,
Həyəcanlar, əzablar...

ÖRDƏK BALALARI

Səhər çağı gözəl olur
Çay qırağı, su kənarı...
Ana ördək aparırdı
Çolpaları çaya sarı.
Bu çolpalar rəngbərəngdir,
Biri kiçik, biri böyük,
Suya girib üzüb onlar
Dəstə-dəstə, bölük-bölük.
Birisi lap balacadır,
Lüməkdir, bapbalacadır,
Üzə bilmir yazıq hələ,

Ana ördək deyir belə:
– Sürətlə üz!
Qorxma, suda yox olmazsan,
Cəsarətli olsan əgər,
Heç bir zaman boğulmazsan!

NAILİYYƏTİN SİRRİ

Yuri gəzir könülsüz
Mənzilləri, evləri,
Yuraya göstərmir üz
Qonşuların heç biri.
Soruşur qaşqabaqlı:
– Kağız qırıntınız var?
Kimsə boylanır: – Əşşi,
Heç indi kağız olar?!
İşim başımdan aşır,
Bir görün nə danışır!
Qoca çırpır qapını
Baxıb onun üzünə
Deyinir: – Yoxdur kağız,
İnanmırsan sözümə?
Durub yeməyin üstədən,
Gəlir şallı bir xala, –
Deyir: – Məni narahat
Eləyirsən ay bala!

Kimi parkı seyr edir,
Kimi həkimə gedir,
Belə deyir hamısı:
“Yox kağız qırıntısı”.
Birdən cavan bir oğlan
Deyir: – Dostum, qulaq as, –
Qaşqabaqlı gəzməyin
Sənə faydası olmaz.

Gülür Yuranın üzü,
Döyür qapını yenə:

– Xoş gördük, necəsiniz?
Deyir ev yiyəsinə.
Gümrah səsle soruşur:
– Kağız qırıntınız var?
Ev yiyəsi: – Gəl otur, –
Deyir: – Sənə tapılar.

İKİ NƏNƏ

Rastlaşıb iki nənə
Şadlanırdılar yenə:
– Necə sevinməyək biz,
“Beş”dir qiymətlərimiz.
Bir-birinin əlini
Hey sıxırlar xeyli vaxt.
“Beş” alan onlar deyil,
Nəvələridir ancaq!

QAR QUŞU

Mağazada mən bir gün
Heç bilsəniz nə gördüm, –
Biri-birindən gözəl
Necə quşlar satılır!
Qar quşları fit çalır.

Qar quşu görəndən
Ağlım çıxıb başımdan.
Mat qalmışam özümə,
Yuxu getmir gözümə.

Anama səhər-axşam
Dil töküüb yalvarıram:
Ürəyimi üzür qəm,
O quşu al deyirəm.

Anam hirslənib mənə
Deyir bəsdı, az danış.
Sənin küyün bəs deyil,
Bircə çatışmır o quş.

Dalaşırsan həyətdə,
Evdə sözə baxmırsan.
Durub vaxtlı-vaxtında
Dərsini oxumursan.

Gör indi nə gündədi
Səhər geydiyın paltar.
Hamı sənin əlindən
Bu evdə olub bezar.

Üzüm gəlmi r anama
Daha ayrı söz deyim.
Dinib danışmasam da,
Sakit olmur ürəyim.

Çalışıram hamıya
Dinc göstərim özümü.
Heç vaxt yerə salmayım
Bir adamın sözünü.

Küçəyə çıxan kimi
Qızlarla öcəşməyim.
İt-pişiyyə daş atıb,
Heç kəslə didişməyim.
Nənəmə hörmət edim,
Babamla yola gedim.
Qonşular olmasınlar
Mənim əlimdən bezar.

Paltarımı, çantamı
Səliqəli saxlayım.
Özümü bərkdə-boşda
Dönə-dönə yoxlayım.

Məndən nə umu r kəsən,
Nə də inciyən olsun.
Nə qaramca deyinen,
Nə pis söz deyən olsun.

Neçə gündü dəyişib
Başqa adam olmuşam.
İndi öz işlərimə
Özüm də mat qalmışam.
Evdə, məktəbdə hamı
Heyrətlə baxır mənə.
Bu səhər anam dedi:
– Oğlum, nə olub sənə?
Yoxsa xəstələnmisən?
Bu nədi, key kimisən?
Neçə gündü ki, səndən
Yoxdu şikayət edən?
Ona dedim: – həmişə
Belə olacağam mən!

Şad olub anam buna
Gedib aldı qar quşu.
Çıxdı bunu görəntək
Başımdan aqlım-huşum.

İnanmıram gözümə,
Bax, mənim qar quşum var!
İndi qaçıb ələmə
Bunu car etmək olar!

Qoşulub uşaqlara
Yenə oynayaram mən.
Arzuma çatdım daha,
Qorxum yoxdur heç nədən.

BİZİM KİTABDA

Kitab səhifəsində
Biri-birindən gözəl
İki quş baxır bizə.
Sanki onlar deyirlər:
– Qəza baş verib, qəza!
Bir dəcəlin əlindən
Bilmirik neyləyək biz.
Harda onu görəntək.
Üzülür üreyimiz.

Nə vaxt gəldi meşəyə
Oraya bir hay düşür.
Bu səs-küydən diksinib
Bütün quşlar hürküşür.
Olur əlində onun
Ya sapand, ya quşatan.
Şikayətə gəlmişik
Biz quşların adından.

Qorxa-qorxa danışır
Yazıq arıquşları.
Danışdıqca alışıq
Fağır arıquşları.
Sanki yalvarır onlar:
– Yetin köməyimizə,
Bir nicat qılın bizə.
Yoxsa dağılıb gedər
Qalan yuvalarımız.
Kolda-kosda məhv olar
Körpə balalarımız.
Səhər açılan kimi
Gəlir meşəyə hər gün.
Çəkir, daşa basaraq
Sinəmizə dağ-düyük.

Bir yol meşəyə gəlin,
Axtarıb tapın onu.

Tənbeh eyləyib, burun
Siz onun qulağını.

Quşların bu sözündən
Dilxor olduq biz yaman.
Zalım ovçuya döndü
Gözümüzdə o oğlan.
Razılaşıb biz üç dost
Meşəliyə getməyə –
Özümüzə söz verdik.
Orda öz gözümüzlə
Heç bilsoniz nə gördük!

Desək inanmazsınız
Kimdi o zalım oğlan, –
Öz sinif yoldaşımız –
Bu Alyoşa,
 bu imiş
Quşlara divan tutan.

Sən demə, hər səhər o,
Durub tezdən özünü
Bu meşəyə vururmuş. –
Qoyma deyib sapanda,
Yuvaları uçurub,
Bu quşları qırarmış.

Biz onun yaxasından
Tutub tənbeh eylədik.
Verdik onun dərslərini,
Nə lazımdısa – dedik.

Daha fikir etməyin,
Siz qorxmayın, a quşlar.
Gedin, azad yaşayın
Yuvanızda qış-bahar.

Şirin nəğmə oxuyub
Şənləndirin meşəni.

Uçaraq sevindirir
Hər çötlü, hər çəməni.
Sizə dəyib dolaşan
Bir də olmaz bu yerdə.
Uçun, xoşbəxt yaşayın
Bu bəxtəver ellərdə.

ARI ZƏHƏRİ

Təzə evə köçmüşük
Artıq neçə il olar.
Bu evdə yaşamağın
Bambaşqa ləzzəti var.

Eyvanımız açılır
Güllü, çiçəkli bağa.
Əlimi uzadantək
Dəyir yaşıl budağa,
Cəh-cəh vurub oxuyur
Quşlar gözüm önündə.
Elə bil yaşayıram
Mən də göyün üzündə.

Baxın bu eyvanlara,
Görün nə yoxdu orda:
Hər cürə gül əkilib,
Var xiyar-pomidor da.

Görün iş nə yerdədi:
Bir nəfər eyvanında
Arı saxlayır indi.

Şəhər, təzə ev, arı...
Görün, nələr yaratmır
İnsanın arzuları!..

Hər səhər bu eyvandan
Uçur arı koması,
Gedir bağa, bulvara,

Qonur gül-çiçəklərə,
Meyvəli ağaclara.
Bir damcı şirə üçün
Gör necə vurur onlar

Özünü oda-közə!
Bəzən küçə-bayırda
O yazıqlar az qalır
Girsinlər gözümüze.

Necə olubsa, dünən
Arı sancıb bir qızın
Düz burnunun ucundan.
Gecəni yatarmayıb
Fağır ağrı-acıdan.

Artıq buna dözməyib
Qonşuların bəzisi
Açıq-aşkar söylenir.
Bəzisi də gedib düz
Arıcının özünə
Qəzəblə gileylenir.

Belə giley-güzarn
Cavabında arıçı
Görün nə dedi bizə:
– Bu arının zəhəri
Ən xeyirli dərmandır
Sizin hər birinize.
İndi bütün həkimlər
Bir çox xəstəlikləri
Bu zəhərlə sağaldır.
Onun şəfa qüdrəti
Canda qanı çoxaldır...
Bu zəhər elə-belə
Heç yerdə düşmür ələ...

Bunu eşidən kimi
Qışqırıb qonşular
Dedilər bir ağızdan:

- Dediklərin doğrusa,
İndən belə heç zaman
Sizə bir söz demərik,
Giley-güzar etmərik.

Bir-bir gəlib irəli
Gör nə dedi qarılar:
- Bizi, qoyun nə qədər
Vurur, vursun arılar.

Bəlkə onun zəhəri
Bizə kömək etlən,
Cavanlaşdıq xeyli biz.
Bəlkə bir az düzəltdi
Əhvalımız, qəddimiz...
Bütün bina dilləndi:
- Qoy arı çalsın bizi!
Canımızdan bu ağrı --
Acını alsın bizim!

Uşaqlar söylədilər:
- Biz istərik həmişə
Bu qərribə arılar
Həkimlərin yerinə
Bizə iynə vuralar!
Baxıb güldü onlara
Arıçı loğman kimi.
Eyvanından arılar
Uçdular bağça-bağa
Ən əziz mehman kimi.

GÖZƏGÖRÜNMƏZ PİŞİK

Bayırda qışdır yenə,
Təbiət qar donunu
Tezdən geyib əyninə.
Dümağdır yol-iz, küçə,

Ağaclar təzə-tərdir,
Necə aydın, işıqlı,
Nə uğurlu səhərdir!
Qar quşları sevincle
Şirin nəğmə oxuyur.
Dümağ qar ləçəkləri
Qonub ovcuma dən-dən
Ağ çiçəktək qoxuyur.
Yer-göy gümüş rəngində,
Bir gör hava nə xoşdur!
Belə qış görməmişəm,
Bu qış bir özgə qışdır!

Vovka - o qoçaq oğlan
Tezdən çıxıb bayıra
Səsləyir uşaqları.
Onlar necə sevinir
Görəntək təzə qar.
Tez atdanıb düşərək
Oynayırlar qartopu.
Hər tərəfdə başlanırlar
Bir hay-haray, gumbultu.
Qardan adam düzəldib
Onu nişan alırlar.
Gah qolunu-qıçını,
Gah da yekə başını
Vurub yerə salırlar.

Vovka baxıb görür ki,
Seryojka solaxaydır.
Düz nişan ala bilmir,
Qartopunu pis atır.
Uşaqlar gülür ona,
Osa pərt olur buna.
Heç özü də bilmir ki,
Nə desin acığından.
Vəcdan əzabı çəkir,
Həvəsdən düşür yaman.

Bayırda qış olsa da,
Onlardan ötrü yazdır.
Bu şaxta şaxta deyil,
Bu ayaz nə ayazdır?!

Bir bax üz-gözlərinə –
Hamısı qan-tərə batıb.
Onlar həyəət-bacada
Qış nağılı yaradıb.
Sanki, kəndə gəlibdi
Ayı, tülkü, canavar.
Hər birinin başında
Mın bir oyun, qovğa var.

Başları oynamağa
O qədər qarışır ki,
Yemək də yaddan çıxır.
Bir də baxıb görürlər
Axşam olub,
Ay doğur.

Bu Ay işığı altda
Onlar istər-istəməz
Evə sarı dönerkən
Vovka dedi: – Seryojka,
İstəyirsən sənə mən
Sabah pişik gətirim,
Gözəgörünməz pişik.
O elə pişikdi ki,
Onun sir-sifətini
Heç biz də görməmişik.
O kömək eylər sənə,
Sən solaxay olmazsan.
Uşaqlardan heç nədə
Sən geridə qalmazsan.

Bir möcüzə baş verdi,
Sabah əsl möcüzə!

Heç bilmirəm mən onu
Necə damşım sizə.
Seryojka sol əliylə
Qartopunu atanda, –
Qəflətən həmin anda
Qulağının dibində
Bir pişik miyoldadı.
Oğlan buna mat qaldı.
Baxanda ətrafına
Heç nə görə bilmədi.
Çox götür-qoy eylədi, –
Ağlına min şey gəldi.
Doğrudanmı, bu Vovka
Bura pişik gətirib, –
Onu görən olmayıb?!
Bəs bu necə olub ki,
Heç biz də bilməmişik?!
Doğrudanmı, o mənim
Düzəldəcək səhvimi?!

Mən də bu gündən belə
Görəcəm sağ əlimlə
Hər işi
hamı kimi?!

O gündən Seryojkanı
Bir pişik izləyirdi. –
Elə bil pusub, onun
Səhvini gözləyirdi.

Oğlan şəkil çəkəndə,
Yaxud yazı yazanda,
Yanılib o, qələmi
Sol əlinə götürsə, –
Elə həmin o anda
Miyoldayırdı pişik.
Çay-çörək yeyəndə də
Belə səhvə yol versə –
Miyoldayırdı pişik.

Seryojka düşünürdü:
Onun başına belə
Oyun açan bu qışdı.
Bu səs onun canını
Boğazına yıgmışdı.

O, haraya gedirdi –
Eşidirdi bu səsi.
Son zamanlar bu səsdən
Getmişdi lap zəhləsi.

Vovka baxıb gülürdü
Dostunun bu halına,
Onun hər əməlinə.
Görürdü ki, heç yerdə
Heç nəyi götürməyir
İlk dəfə sol əlinə.

Fəqət bilə bilmirdi,
Ağlına da gəlmirdi,
(Neyləsin buna, fəqir?)
Zəhlətökən o pişik
İkicə ayaqlıdır.

NEÇƏ GÜNDÜ...

Neçə gündü xəstəyəm,
Ürəyimi üzür qəm.
Uzanmışam yataqda, –
Qalmışam dar ayaqda.
Dostlara mat qalmışam.
Gəlib biri baş çəkmiş
Mənə bir səhər-axşam.

Eh, oğlanlar, oğlanlar...
Nə olaydı biləydim
İndi hardadı onlar.
Görəydim yay tətlini

Onlar necə keçirir.
Nə işlə məşğuldurlar,
Əhvalları necədir.
Bəlkə hardasa mənsiz
Futbol oynayır onlar?!
Sizi belə bilməzdim,
Eh, oğlanlar, oğlanlar...

Mənsə burda xəstəyəm,
Ürəyimi üzür qəm.

Gözüm qalıb qapıda,
Eh, onu kim açacaq?!
Hansı dost üz-gözündən
Üstümə nur saçacaq?!

Bu təkliyin əlindən
Tamam bezar olmuşam.
Üç-dörd günün içində
Çiçək kimi solmuşam.

Sən mənim günümə bax,
Nə gələn var, nə gedən:
Dostlarımdan yamanca
İnciyib küsmüşəm mən.

Elə bu dəm qapımız
Açılır, nə görürəm, –
Qızlar girir içəri,
Gülür gözümdə aləm.

Qayğı ilə deyirlər:
Yatmaq olmaz bu qədər.
Bəsdə xəstələndiyin.
Bax, bu səninçin alma,
Bu moruq mürəbbəsi,
Bu da meyvə şirəsi.
Ye-iç, sağal, dərse gəl,
Yoxsa olarsan tənbell!

Sonra verib səs-səsə
Şən nəğmə oxuyurlar.
Sanki xoş sözlərlə
Canımdakı ağrını,
Hər acını yuyurlar.

Dünyanın işinə bax,
Mən kimi gözləyirdim,
Gör kimlər gəldi bizə?!
Bir gör kimlər gətirdi
Toy-bayram evimize?!

Eh, oğlanlar, oğlanlar,
İndi bildim mən kimin
Ürəyində vəfa var...

BAŞIMA GƏLƏNƏ BAX

Doğmalarım görün bir
Mənə nə ad qoyublar –
Timur!

Sən bir ada bax!
O vaxt bir ölçüb-biçib,
Kimə isə genişib,
Məsləhət almayıblar.

Eh, bu adı doğrultmaq,
Bu ada layiq olmaq
Deyin, asan işdimi?!
Belə bir iş görəndə
Bu, ağına gəlməyib
Təəssüf ki, heç kimin.
Başıma gələnə bax!
Bilmirəm bu işlərin
Sonu necə olacaq.
O vaxtdan hər gün, hər an,
Mən evdə yaxşı-yaman

Bircə iş görəni kimi, –
Söz sahlırlar Timurdan.
Elə bil istəyirlər
Olum mən də onuntək.
Dar gündə, çətin anda
Gücüm çatdığı qədər
Hamıya edim kömək.
Qocalara əl tutum,
Həmişə haya yetim,
Hər zaman dada çatım.

Fəqət neyləyim ki, mən
Nəsə, başdan-binadan
Qoçaq adam deyiləm. –
Berkə-boşa düşəndə
Yol tapıb çıxı biləm.

Sən mənim bəxtimə bax,
O günü istədim ki,
Yanaşib kömək edim
Mən bir qoca qarıya.
O, bundan hiddətlənib
Abrımı verdi mənim, –
Mat qaldım mən bu haya.
Əsib-coşub dedi ki,
İndiki uşaqlarda
Qalmayıb abır-həya.
Böyük-kiçik tanıyıb,
Yaxşı-yaman demirlər.
Ağılları kəsəni
Kor-təbii edirlər.

Bir görün necə səhvə
Yol verib atam-anam.
İndən belə mən gərək
Hər adım çəkiləndə
Əzab çəkəm, utanam.
Heç başa düşmək olmur

Necə adamdı bunlar. –
Hər gün mənim başıma
Açırlar nə oyunlar.

Yaxşıca bilə-bilə
Kiməm, nəyə qadirem, –
Qəsdən hər axşam-səhər
Timurdan söhbət salıb,
Onu ağızdolusu
Necə tərifləyirlər!

Fəqət birçə nəfərin
Ağlına gəlmir bu an:
Bəlkə, mən heç Timur yox, –
Daha məşhur qəhrəman –
Yura, Yuri Qaqarin
Olmaq istəyirəm mən!
Onlar heç bu barədə
Düşünürmü, görəsən?!

BABAM

Babam qoca olsa da,
Bikar durmur bir an da.
Görürsən hey çalışır
Gah bağda, gah bostanda.

Hər şitilin üstündə
Yarpaq kimi əsir o.
Sən zamanlar, elə bil,
Harasa tələsir o.

Arayıb axtararaq
O, yox yerdən özünə
Görürsən tapdı bir iş. –
Özünü pərvanə tək
Oda-köze vurmağa
Edib binadan vərdis.

Əgər olsa əlacı,
Nə yatar, nə dincələr.
Nəfəsini dərmədən
Gecə-gündüz işləyər.

Sanki qorxur o ulu
Hansı vacib işisə
Birdən yarımçıq qalar.
Elə bunun üçün də
Var gücülə çalışır
Nə qədər ki vaxtı var...

NƏNƏM

Onu tanımaq olmur:
Bir gör necə əriyib,
Ağac kimi quruyub.
Əli-qolu, elə bil,
Bir quruca qamçıdır, –
İndi qalxıb-enəcək.
Gözlərisə ocağın
Sən odudur, –
sənəcək.

O, ölümə hazırdır,
Bunu dərk edək gərək.
Bilmirəm bu itkiyə
Ürək necə dözəcək?!

Dünən məni səsləyib
Deyərdi: – Salam, qızım,
İşin-gücün necədir,
Ay mənim körpə quzum?..

Bu günse üz-gözündə
Təbəssümdən, gülüşdən
Yoxdur əsər-əlamət.

Xəzan yarpağı kimi
Onu necə saraldıb
Soldurubdur təbiət.

Nolaydı nənəm indi
Yenə gümrah olaydı.
Hər işimə göz qoyub,
Hər qeydimə qalaydı.

Yenə tənbəh edəydi
Ədəbsiz söz deyəni,
Ya papiros çəkəni.
Yaxud içib, adamın
Zəhləsini tökəni...

Arabir də deyilib
Qınayardı özünü:
Qalmayıb ağlım-huşum,
Hara qoydum açarı?
Deyən, hərleyə bilmir
Məni, boş qalmış başım?!
İnanmıram gözümə:
Nə günə düşüb nənəm,
Heç söz də tutmur dili.
Vaxtı keçmiş, üzülmüş
Qamçıya dönüb əli.
Elə bil, o son kərə
Qalxıb-enəcək indi.
Öləziyən gözləri
Ocağın son oduək
Yanıb-sönəcək indi.

Həyatın bu işinə
Heç bilmirəm nə deyim?!
Necə dözəcək, necə
Bu həsrətə üreyim?!

ATAM KÜSÜBDÜ MƏNDƏN

Dünən iki almışam
Səhv eyləyib hesabdan.
Məndən yamanca küsüb
Eşidib bunu atam.

Mənə bir söz deməyir,
Qəmə qərq olub ancaq.
Sanki dindirən olsa
Od tutub alışıcaq.

Kaş belə susmayaydı,
Tənbəh edəydi məni.
Açıq-aşkar deyəydi
Ürəyindən keçəni.

Məni heç saya salmır,
Sanki, bu evdə yoxam.
Üzüm gəlmir mənim də
Onun üzünə baxam.

Susur çörək yeyəndə,
Susur çay içəndə də.
Elə bil, görmür məni
Yanımdan keçəndə də.

Sanki, divaram, daşam,
Onun oğlu deyiləm.
Xəcalətimdən daha
İstərəm yerə girəm.

MƏN DELFİN OLSAYDIM...

Bu dünyada bir arzum var:
Delfin olmaq istəyirəm.
Qalanda darda insanlar –
Dadına yetim deyirəm.

Bax qara, coşqun dənizə:
Qatar-qatar gur dalğalar
Sahillərə hücum çəkir.
Neçə-neçə balıqçının
Atıb-tutur qayığını.
Torunusa cırıb tökür.

Əgər delfin olsaydım mən,
Bir ox kimi süzə-süzə
Suda batan balıqçını
Çıxarardım tezcə üzə.

Bir bax qoca balıqçıya:
O, denizlə
Olub necə əlbəyaxa!
Şirtək qəzəbli dalğalar
Az qalır ki, onu boğa.

Sən bəxtə bax!
Elə bu dem
Bir səs gəlir qulağına.
Dalğaların arasından
Çıxıb delfin
Özünü yetirir ona.
Haldan düşmüş o qocaya
Söykəyərək küreyini –
Əsirgəmir kəməyini.

Arzum budur:
Heç olmasa, tək birçə ay
Delfin olum bu dünyada.
Çətin gündə,
Dar ayaqda
Onun kimi yetim dada!
İndən belə qoy insanlar
Mənə qəlbdən inansınlar!

Heç bilsəniz delfinlərə
Necə vurğun, heyranam mən!
Deyirəm kaş

Baş açaydım
O xeyirxah balıqların
Həyatında olan sirdən.

De, möcüzə deyilmi bu?
Olmasa da qulaqları,
Balasının səs-sözünü
Lap uzaqdan eşidir o.
Dalğaların üstü ilə
Şahin kimi şütüyür o. –
Birçə anda
Yetir onun harayına,
Ürək-dirək verir ona.

Mat qalmışam
Onlardakı bu qüdrətə!
Göy suların qoynundakı
Bu sehirə, bu hikmətə!

Buna görə istəyirəm
Heç olmasa,
Mən birçə ay delfin olum.
Möcüzələr aləminə
düşsün yolum.
Az da olsa, o həyatı
Dərk eləyim, öyrənim mən.
Möcüzəli işlər gəlsin
Qoy mənəm də əllərimdən.
Delfinlərə olan sevgi,
İnam kimi,
Qoy mənə də inansınlar
Bu insanlar!

AYRILIQ

Səhərdən axşamacan
Evimizdə mən hər gün
Hər nə iş görürəmsə –
Görürəm anam üçün.

Ondan ötrü, elə bil,
Səhər tezdən dururam,
Əl-üzümü yuyuram,
Paltarımı geyirəm,
Çörəyimi yeyirəm,
Oxuyuram dərşimi.
Ağıllı uşaq kimi
Göstərirəm özümü.

Gözümün qabağında
Çaya yaxın gedəntək
Uşaqlar hay-harayla
Qaçıb girirlər suya.

İsti-soyuq demirlər,
Axşamacan çimirlər.
Qorxmurlar xəstəlikdən.
Qoruyuram özümü
Anamın xətrinə mən.

Fəqət neçə gündü ki,
Səfərə çıxıb anam.
Onsuz bilmirəm indi
Neyləyim səhər-axşam.

O gedəli birçə yol
Nə piano çalmışam,
Nə də durub əlimə
Dəftər-kitab almışam.

Açıb baxdım xeyli mən. –
Axşam televizoru
Anama oxşayırdı
Bir artist sir-sifətdən.

Atam əlində qəzet
Ev-əşikdə vurmuxur.
Özünə iş tapmayıb
Deyən, o da darıxır.

Anamsız evimizdə
Yoxdu səliqə-səhman.
Atam deyir: – Döz, oğul,
Üç günə gələr anan...

Nədənsə onsuz mənəm
Əlim yatmır heç nəyə.
Çıxmaq da istəmirəm
Onsuz bir an küçəyə.

Mən hara gedirəmsə,
Gedirəm anam üçün.
Harda nə edirəmsə,
Edirəm anam üçün.

TƏQAÜDÇÜ

Qonşumuzda
bir oğlan var.
Gecə-gündüz
arzulayar
Nə olaydı
indi mən də
Tez çıxaydım
təqaüdə!
Nəyi pisdür, axı, bunun?
Həmin gündən
Ağasısan öz ağlının.

Nə xoşbəxtdir
Görün bizim Vanya dayı!
Kefi necə istəyirsə –
Yola salır günü, ayı.

Nə vaxt yatır, nə vaxt durur –
özü bilir.
Hara gedir, hardan gəlir –
özü bilir.

Nə məktəbə get deyən var,
Nə dərs oxu...
Ondan ötrü bağ-bağçada
Ötüb keçir günün çoxu.
O, azad bir quş kimidir, –
Könlü hara istəyirsə –
Oraya da uçub gedir.
Mənim isə bütün günü
Heç əlimdən düşmür kitab.
Məsəl-misal eyləməkdən
Qalmayıbdı canımda tab.
Nə küçəyə çıxmaq olur,
Nə kinoya baxmaq olur,
Nə gedib futbol oynamaq...
Sən bir mənim bəxtimə bax.

Doğrudan da,
Necə xoşbəxt bir adamdı
Vanya dayı.
Könlü necə istəyirsə –
Yola salır günü, ayı.

Görün bizim qonşumuzda
Nə qəribə bir oğlan var,
Bir görün o,
Nə düşünüb, nə arzular:
Tez çıxaydı təqaüdə!
Fəqət onun öz babası
Eləyirdi ona qibtə:
Eh, kaş mən də
Təzədən cavanlaşıb
Belə bir oğlan olaydım.
Atam-anam məni hər gün
Geyindirib-kecindirib
Məktəbə yola salaydı...

GÖZ GÖRDÜYÜNDƏN QORXAR

Bu Kolyanın işindən
Adam baş açə bilmir.
Elə bil, o, yaxşını
Yamandan seçə bilmir.
Hələ heç kim heç yerdə
Görməyib belə oğlan.
O, təzə şey görəndə
Elə bil, qorxur ondan.
Nə alsalar, bəyənmir.
Təzə paltar geyinmir.

Anası bir söz desə,
Atası məcbur etsə,
Ağlayır bütün günü.
Didib töküür özünü:
Geyməyəm o papağı,
O təzə pencəyi mən.
Köhnə şalvar-köynəyi
Çıxarmaram əynimdən.

Bizim yazıq Kolyanın
Dərdi varmış, sən demə:
Qorxurmuş təzə paltar
O geyinsə əyninə,

Uşaqlar görüb bunu
Ona modabaz deyər.
Onda utandığından
Siz deyin, Kolya neylər?!
Elə bunun üçün də
O geyir köhnə paltar.
Düşünür bu görkəmdə
Baş-qulağım dinc olar.

Ey dost, söylə, barı hərdən
 Xatırlayıb anırsanmı
 O şən məktəb illərini?!
 Ömrümüzün yaz çağında
 Bitən gənclik güllərini?!
 Yadındamı, biz o günlər
 Axşam olub, gün batanda,
 Çöldə hər qurd-quş yatanda
 Qaçaraq çay qırağında
 Tonqal çatar, –
 ışığında
 Sübhə qədər isinərdik.
 Ürəyimiz
 Min-min arzu soracağında
 Şirin-şirin nəğmə deyər,
 sevinərdik.

Yadındamı, qar-yağışda
 Ayaqyalın qaçdığımız?
 Hər enişdə, hər yoxuşda
 Bir quş kimi uçduğumuz?

Harda qaldı, söylə, ey dost,
 O şən məktəb oyunları?
 O voleybol meydanları?

Yadındamı, min təlaşlı
 O son dərslər, imtahanlar?
 Heç bildinmi, ömrümüzdən
 Necə gəlib, necə keçdi
 O ağ günlər,
 xoş dövranlar?!

Mən küləyəm,
 Mən külək!
 Elə ki qeyzə gəldim
 Bu dünyada hər nə var
 Gücümü görsün görək!
 Elə ki tutdu hirsim
 Dağı-daşı qəzəblə
 Qamçılıyıb döyərəm.
 İstəsəm bircə anda,
 Qocaman palıdın da
 Şax qəddini əyərəm.

Mən küləyəm,
 Mən külək!
 Ürəyim istəyəntək
 Başlardan papaqları
 Birdən alıb qaçaram.
 Aqlım hayana kəssə,
 Oraya da uçaram.
 Əgər varsa hünərin
 Məni axtar tap görüm!

Mən küləyəm,
 Mən külək!
 Aləmdə min iz qoyar
 Hər dövranım, gərdişim.
 Nə vaxt könlüm istəsə,
 Min bir tufan qoparıb
 Söndürərəm günəşi.

Mən küləyəm,
 Mən külək!
 Bu dünyada hər nə var, –
 Mənim güc-qüdrətimi
 Yaxşıca bilsin görək!

AY VƏ DƏNİZ

Axşam oldu,
Qaş qaraldı,
Yeri-göyü zülmət aldı.
Ele bu an
Buludların arasından
Bir ox kimi sıyrılaraq
Gülzlü Ay üzə çıxdı.
Onun nurlu çöhrəsindən
Yerə-göyə işıq axdı.
Şölə-şölə şəfəq yağdı
Qaranlıqda uğuldayan gur denizə.
Bu ləcivərd aydınlıqda
Gümüş kimi parıldayan şir dalğalar
Gəlib qeyzə
Havalanmış şahinlərtək
Sahillərə uçuşdular.
Ay-ulduzla
su dilində
Nəsə deyib danışdılar.

Ay nurunda çimən dəniz,
Ay eşqiylə qu quşutək dinən dəniz
Nəğmə dedi dünyamıza şirin-şirin
Bu sevdadan fərəhlənib
Üzü güldü göyün-yerin.

YAŞAMAQ İSTƏYƏN ÇİÇƏK

Yaz gələndə
Gözdən-könüldən uzaqda,
Bir bucaqda
Yeri deşib çıxan çiçək
Qönçələnilib açılmamış,
Bir cilvəli gül olmamış
Soldu,
qəfil çor vurmıştək.

Eh, kim bilir
Kim qəsd etdi o fidana,
Sinəsinə kim dağ çəkdi?
Bəlkə ona isti yer yox, —
Nə zamansa
İnsan qanı tökülməmiş
yer gərəkdi?!

O dünyaya göz açanda
Çovğundan, borandan əvvəl
Eşidibdi güllə səsi.
Vaxtsız ölüm-itim görüb, —
Kəsilibdi gül nəfəsi.
İndi hərdən

Öz-özümə deyirəm mən
Nə zamansa
İnsanların bir-birinə
Qəzəb-kini yox olantək
O nakam gül
Təzədən göyərəcək,
Göz açacaq bu dünyaya.
Uzun ömür yaşayacaq
Öz ətrini yaya-yaya.

KÖHNƏ KÖRPÜ

Köhnə körpü, şahidisen
Sen illərin, əsrlərin.
Sinən qədim məsgenidir
Açılmamış çox sirlərin.

Gecə-gündüz
Gah üstünü bulud alar, —
Gah gün çıxar,
Gah ay doğar.
Qamçılayar əsən külək,
Gah köksünə yağış yağar.

Zaman-zaman
Köksün altdan
 gəmi keçər,
Sinən üstə
 quşlar uçar.
Yaz-yay
 taxar döşünə gül,
Qəm bağışlar
 Payız-qışlar.

Gör, nə vaxtdır
Bir-birinə
İki həsrət sahili sən
Qovuşdurub
Canbir, qəlbir eyləmişən.

Axır ki sən
Yorulub əldən düşmüşən.
Bir ömrü başa vuran qoca kimi
Əvvəlki dildən düşmüşən.
Fəqət yenə
Öz yerində
Dayanmışan
Keçmiş məğrur cəbhəçitək.
Hələ
Sənin tunc sinəndən
 indən belə
Çox əsrlər,
Çox nəsillər
Fəxrlə gəlib keçəcək.

QOCA PALID

Qoca palıd, azman palıd,
Sən bir zaman bu diyarda
Asta-asta ucalmışan.
Ağ-qaralı dövrən sürüb
Yavaş-yavaş qocalmışan.

Qoca palıd, azman palıd,
İndi sənə de, nə olub?
Budanıbdı qol-budağın,
Qupquruca gövdən qalıb...

Söylə görüm, dərdin nədir?
Kim qəddini qırıb sənin?
Yoxsa bir çovğunlu gündə
İldırımını vurub səni?

Dayansan da vüqar ilə,
Görürəm vaxtsiz solmuşan.
Sanki ağır bir döyüşdə
Bir əsgərtək
Axıradək
Vuruşub həlak olmuşan.

Bəlkə, sən bir aylı gecə
Neçə cəsur partızanı
Köksün ilə qorumusan, –
Yüz yerindən yaralanıb,
Qan-yaş töküüb qurumusan?!

Kaş nolaydı bu gün yenə,
Yenə yaşıl olaydın sən.
El yoluna çötirinlə
Sərin kölgə salaydın sən.

Qoca palıd, azman palıd,
Qüdrətli pəhləvan palıd,
Sən illərlə, əsrlərlə
Uca-uca dağ başında
Bir yamyaşıl mayak idin.
Odu sönməz ocaq idin.
Kim sındırdı, de, qəddini?
Yerlə yeksan etdi səni?

HEYVANLAR DÜŞÜNÜRMÜ

Hərdən düşünürəm mən:
Bu heyvanlar, bu quşlar
Düşünürmü, görəsən?
Göz qoyuram pişiyə:
O fikirli, xəyalli
Birdən qaçır eşiyə.
Yəqin, düşünür bu dəm:
Gəzib qapı-bacanı
Nə tapıb, nə yeyəcəm.
Bəs quzular, buzovlar
Onların nə dərdi var?
Mən görürəm onlar da
Başlarını qaldırıb
Düşüncəli, qayğılı
Harayasa baxırlar.

Bəs it-pişiklər necə?
Neçə dəfə görmüşəm
Bizim itin başına
Gələndə qara fikir, –
Tökür qaşqabağını,
Sallayır qulağını, –
Sanki, gözü yol çəkir.

Mənə elə gəlir ki,
Quşlar yaşamaq üçün
Mütləq düşünməlidir.
Qabaqcadan dərk edib
Yaxşıca bilməlidir:
Haraya uçuş onlar,
Harda yaşamaq olar.
Yuva tikib, yem gəzmək,
İsti-soyuğa dözmək...
Əzabı, qayğısı var!
Düşünə bilməsələr

Necə yaşayar onlar?!
Bu barədə bir gün mən
Soruşanda nənəmdən
– Yox, – dedi cavabında.
Çaşıb qaldım mən onda.
Xeyli fikrə gedərək
Söz verdim mən özümə:
Bunu bir də həyatda
Yoxlayıb, biləmə görə!

GÖZƏTÇİ

Bu həyətdə boş-bikar
Daha dura bilmirəm.
Düşünürəm: mən niyə
Bir iş görə bilmirəm.

Odur, orda divardan
Bir elan asılıbdır:
Bostanı qorumağa
Bir yaxşı it lazımdır.

Sən məni tanıyırsan –
Necə qoçaq küçüyəm.
Dinc dayana bilmirəm.
Necə hayçı-küychüyəm.

Görən kimi hürürəm
Mən göydə uçan quşa.
Pişik məni görəntək
Tez dırmaşır ağaca.

O saat tanıyıram
Bu evin adamını.
Üz-gözündən görürəm,
Bilirəm məramını.

Bir xeyirim dəyməzmi
De, mənim o insana?
Bir gözetçi olmazmı
Məndən o bağ-bostana?

BÖYÜK QARDAŞIMA MƏKTUB

Qardaşım, son zamanlar
Sən sarıdan evdə biz
Yaman nigaran idik.
Səbirsizliklə səndən
Bir xəbər gözləyirdik.
Hətta dünən bir məktub
Yazıb yola salmışdım.
Bir az təskinlik tapıb,
Xeyli rahat olmuşdum,
Bu gün gözlənilmədən
Gəldi cəbhə yoldaşın.
Köksü orden-medallı
Sənin o silahdaşın
Səndən xəbər gətirdi,
Bizə salam yetirdi.

Anamın rəngi-rufu
Bir anda oldu dümağ:
– Söylə, balam sağdımı?
Düzünü de sən ancaq.

Osa and içib dedi
Sən sağsan,
Ancaq bir az
Yaralısan, xeyli var.
Səni ruhdan salmayıb
O ağrılar-acılar.
Palatada gəzirsən,
Bu sınağa dözsürsən.

O bir də söylədi ki,
Dostlarınla birgə sən
Bir düşmən dəstəsini
Qırıb məhv etmişən.
Fəqət özün son anda
Ölümdən qurtarmısan.
Sən özünü təzədən
Həyata qaytarmısan.
Əminik, indən belə
Uzun ömr edəcəksən.
Həyatda hər arzuna,
Kamına yetəcəksən...

Bizim arzumuz budur
Sən tezəcə sağalasan.
Yenə gedib cəbhəyə
Qanıçən yağılardan
Hayfımızı alasan.
Bizdən nigaran olma,
Bizim yarıcanımız
Qalıb sənin yanında.
Yadımızdan çıxmırsan
İnan, sən bircə an da.

Sən bizim ümidimiz,
Arxa-köməyimizsən.
Bu dünyada ən şirin
Arzu-diləyimizsən.

Sağ ol, var ol, qardaşım!
Düşmənlərdən bac al, gəl.
El-obanın gözündə
Ulduzlara ucal, gəl...

PULGİR

Hər gün bu qonşu evdən
Səslər eşidirəm mən:
– Çimərliyə apar məni.
– Zəhmət haqqım nə olacaq?
– Gəl, yontala qələmimi.
– Zəhmət haqqım nə olacaq?

Bu Alekseydir yenə
Məktəbdən dönüb evə.
O öz ticarətindən
Zövq alır sevə-sevə.

Balaca qardaşının
Kəmərinə bərkidir.
Bunun üçün o, ondan
Yarım peçenye güdür.

– Gəl eynəyimi qaldır,
Söyləyəndə babası.
– Beş qəpik verəcəksən? –
Cavab verir qızsası.

Aleksey dərindən gəlib,
Düşündü dərin-dərin:
Özümdən pul alacam
Əvəzində
Öyrəndiyim dərslərin.

İsini əzbərləsəm,
Əlli qəpik alacam.
Sifəti də öyrənsəm,
Qiyəti qaldıracam.
Hər gün bu qonşu evdən
Səslər eşidirəm mən.
– Aleksey, kömək elə,

baba qalxsin yuxarı.
– Aleksey nə durmusan,
atana əl yetir bir.
Cavabısa məlumdu:
– Bəs zəhmət haqqım nədir?

ANDREYİN YOLKASI VAR

Yeni il yolkasını
Aldı babamız gəldi.
(O adicə babadır –
Şaxta baba deyildir.)

Yolkanı qurmaq üçün
Gəlin indi yer seçək
Kreslonu o yana,
Dolabısa bəri çək.

Yolkanın boyu uca,
Gəlin, baxın doyunca...

Andryuşa seyr edir
Bütün oyunaqları.
Babam asır budaqdan
Qızıl rəngli bir arı.

– Yox, – söyləyir anamız,
Quşları asın bir-bir.
Mən bilərəm körpəmin
Ürəyindən nə keçir...

– Oy, – səslənir qonşu qız,
Onun adı Qalkadır. –
Hər yerə, gəl, zər səpək,
Yoxsa bu nə yolkadır?!
Anamız səhərişi

Qalxdı alatorandan:
– Kəpənək unudulub, –
Tapıb asdı bir anda.

Sonra Andryuşanı
Götürdü qucağına.
İşıqlı yolkamızı
Seyr elətdirdi ona.

Qonşudan anamızın
Gəldi rəfiqələri:
Gülüb-danışmaq səsi
Bürüdü hər bir yeri!

Hamı səslə-küylüdür,
Andreyse sustalıb.
Eh! Onun bir yaşına
Düz yarım il vaxt qalıb.

Şənliyi qızıdırır
Yenə Qalka – qonşu qız:
– Yolkanın şərəfinə,
Rəqs edəyin hamımız!

KATYA

Biz səhər açılandan
Pöhrələrlə əlləşdik.
Onları əlimizlə
Bağçamızdaca əkdik.
Neçə-neçə şitili
Basdırdıq nənə-bala.
Amma Katya gəzirdi
Qızlar ilə qol-qola.

Sonra əlaq otuyla
Girdik cəngə yamanca.

Qalmadı bağçamızda
Nə bir çayır, nə yonca.

Nənə-bala daşıyıb
Su da verdik əkinə.
Katyasa skamyada
Dincin alırdı yenə.

Dedik: – Nə oturmusan?
Gəl, sən də işə yara.
O nə desə yaxşıdır:
– Qoy məhsul dəysin, sonra.

QONŞUMUZ İVAN PETROVIÇ

Həyətdə bizim qonşunu
Bütün uşaqlar tanıyır.
O: “yatmaq vaxtıdır!” – deyə,
Bizi gündüz də qınayır.

Heç nə gəlməyir xoşuna
O hər şeyə incik baxır:
– Niyə açıqdı pəncərə? –
Bura Krım deyil axı!..

Bir anlıq açsam qapını
Deyəcək soyuqdur ona.
Belədir İvan Petroviç
Neylərsək gəlməz xoşuna.

Görsə də aydıdır hava,
Güneş göyde çatmış ocaq.
Deyəcək: – Qaloş geyinin,
İndicə leysan yağacaq.

Bütün yayı mən nə isə
Düz beş kilo kökəlmişdim.

Yaxşı qaça bilmirdim heç
Heç bilmirdim bu nə işdi.

– Sən lap ayı balası tək
Köksən, – deyir evdəkilər.
– Yox, – deyir İvan Petroviç
Sizin uşaq çox arıqdı,
Qulluq etsəniz kökələr.

Anamla gəldik qərara,
Aldıq bir kitab dolabı.
Çünki qoymağa yoxdu yer
Evdəki dəftər-kitabı.

İndi divanla yanaşı
Qəşəng bir dolabım var.
Evimizə gətirməyə
Kömək eləmişdi dostlar.

Atam yaman sevinirdi:
– Möhkəm dolaba oxşayır,
Qoz ağacından düzəlib.
Bizim bu ovqatımızı
İvan Petroviç gəlib
Yamanca alt-üst elədi:
“Bu nə, dolabdı söylədi
Bunun rəngi töküləcək.
Bu ki lap ucuzdu, dedi,
Elə ona görə də bax,
Uzağı bir-iki aya
Bu dolab sınıb-gedəcək
Və atılacaq sobaya!”

Mənim bir küçüyüm də var
Sandığın böyründə yatır.
Yoxdu tayı-bərabəri
Amma hələ balacadır,
O, su içir nəlbəkide.

Qonşular baxır gülüşür.
Əmzik əmir yeyin-yeyin.
– Yox, – deyir – İvan Petroviç, –
Siz köpəyi zəncirləyin.

Uşaqlar bezdi bir kərə
Yollandılar onlara düz.
Soruşdular: – Niyə axı
Siz hər şeyi tərs görürsüz?

Niyə günəşli gündə də
Deyirsiz göy buludludur?
Bir silin eynəyinizi –
Bəlkə də günahkar odur.
Bəlkə usta acığından
Səhv qoyubdu şüşəsini?
– İtilin! – deyə qonşunun
Yamanca qaraldı qanı.
– Mənə necə sərf eləyir,
Elə görəəm dünyanı!

Uşaqlar çıxıb getdilər:
– Eh, beləsinə nə deyək!
Amma yamanca pis şeydir
Dünyanı tərs-avand görmək!

YELLƏNCƏK

Yaşıl budaqlar içrə
Oynayır zərif külək.
Bir yüzillik pahlıddan
Asılıbdır yelləncək.

Düz səhər açılandan
Ta günortaya qədər.
Birincilər yelləndi –
Heç qalmadı bir nəfər.

Sonra da ikincilər,
Sonra da altıncılar,
Sonra yenə yellənir
Nə qədər azyaşlı var.

Yelləncək yelləndikcə
Ləzzət eləyir hava.
Amma nəse ah çəkir,
Bizim rəhbər Klava.
Çiyin çəkib deyir ki,
Anlaya bilmir adam
Necə yellənmək olar
Saatlarda durmadan?

Axı adam nə qədər
Ora-bura yellənər,
Bu qədər yellənməkdən
Başımız gicəllənər!

Elə ki balacalar
Yatşır düşərgədə
Bizim rəhbər Klava
Heç qalmayıb cərgədə.

Gedir hamıdan gizlin
Tez minir yelləncəyə.
Yelləncəksə qaldırır
Onu az qala göyə!

Qərargah rəisimiz
Anna Petrovna isə
Çağırır Klavanı
Öz otağına nəse...

– Zeifləyib, deyəsən
Dəstəyinizdə uşaqlar.
Axı heç bu qədər də
Yelləncək minmək olar?!

Dəstə rəhbərləri də
Gedən kimi yatmağa.
Anna Petrovna qaçır
Yellənmək üçün bağa.

O nə qədər istəsə,
İxtiyarı var minə –
Onuncuda oxuyur –
Kim dəyəcək xətrinə...

Çöldə hava gözəldi,
Boğanaqdı otaqda.
Marusya xalamız da
Sakitcə gəzir bağda.

Yaxşı tibb işçisidir
Bizim Marusya xala.
Bu il gedib oxuyub –
Kurs da bitirib hələ.

O, çox kəskin danışır,
Deyir fikirlərini:
– Siz gəzintidən sonra
Qüvvənizi qoruyun,
Gedin, dincəlin, yəni...

Düşür də yelləncəkden
Qulaq asaraq ona.
Yollanır dincəlməyə
Bizim Anna Petrovna.

Bu dəfə yelləncəyə
Minir Marusya xala.
Hey yellənir özüyçün
Baxmadan sağa-sola...

SƏN GEDİRSƏN KOMANDİRTƏK

Sən gedirsən komandirtək
Yelləyirsən qollarını.
Kəşfiyyata aparırsan,
Bütün bezək kollarını.

Sən əmr edirsən: – Ardımca!
Şamlar gəlir qaça-qaça.

Çöllərdən, yamaclardan,
Keçir sənin alayın.
Hücuma qalxır palıdlar,
Küknar və ağcaqayın.

Qırıcı təyyarə kimi,
Dumalar düzülür göyə.

Sən əmr edirsən: – İrəli!
Onlar süzür irəliyə...

LEYSAN

Leysan çırpır kolları,
Qamçılایır durmadan.
Moruğu, qarağatı,
Rahat qoymur birçə an.

Armudu hər tərəfdən,
Əyibdi birdən-birə.
Almanın budaqları
Artıq toxunur yerə.

Leysan! Leysan!
Güclü leysan!
Qırdı gül kollarını.
O kəsəndən sonra gerek

Çırmayıb qollarımı
Əl gəzdirəm bağçaya.
Yol açıb gölməçələri
Gərək yollayım çaya.

Leysan! Leysan!
Eh, nə deyim,
Yaman şeysən!

Kollar üzür sulara,
Kollar dözür leysana.
Bağbanlarsa qorxudan
Hərə qaçıb bir yana!

MƏN YUXULAR UYDURURAM

Pəncərə dalında səssiz qaranlıq,
Adamlar şirin bir yuxuda ikən,
Uzanıb yerimin içində sakit
Özümçün yuxular uydururam mən.

Elə bil evdə də yox oldu səslər,
Sanki kimse yoxdu məndən savayı.
Əvvəl tülkü girir yuxuma mənim,
Sonra da buyurur yekə bir ayı...

O ayı götürür özüylə məni
Aparır meşənin içiyə ehmal.
Mənə yuvasında süfrə də açır:
– Ye, qoy sənin olsun bu bir çanaq bal!

Ayı balaları donquldanırlar,
Qorxurlar deyəsən bal tez qurtarar.
Bu an dostum ayı nərildəyərək
Öz ayı dilində söylənir bərk-bərk!

Eh... əcəb də yuxu uydurmuşam mən,
Yəqin ki, uyuya bilməyəcəyəm...

UÇUB GETMƏZDƏN ÖNCƏ

Bağçada bir iş yoxdu –
Haramı belləyəsen?
Palıdlar yarpağını
Vaxtsız tökür deyəsən.

Boşdu quş yuvaları,
Sığırcınlar köçübdü.
Balalar pərvazlanıb,
Qanadlanıb, uçubdu.

Hamı yaxşı bilir ki,
İstilərin sonudu.
Amma tək bu sığırcın,
Payız nədi? Unudub...

Sığırcın! Söylə axı
Cənuba uçmalıykən.
Necə oldu qayıtdın
Doğmaca yuvana sən?

Yəqin vidalaşırsan
Sən sığırcın dilində...
Get, yaxşı yol, darıxma
Uzaq cənub elinə!

LEYLƏK DƏRDI

Soyuq buz kimi parkda,
Bu sazaqda, bu qarda.
Qışlayır qərrib leylək,
Qışlayır tənha və tək...

Qırıbmı qanadımı?
Yoxsa yaralanıbımı?
Dayanıb qəmli-qəmli,
Balasını anıbımı?

Yadımdadır ki, bu yay
Balaları onunla
Üzürdülər sulara.
Dəstə ilə uçuşub
Getdilər son baharda.

İndi bu qərrib leylək
Qışlayır tənha və tək.

Mənsə fikirləşirəm
Bu quşun taleyini.
Kömək etsəm bir azca,
Uça bilərmə yəni?

Dedim mən də özümü
Qoy oxşadım
Leyləyə.
Qanad çalım,
O mənə
Baxıb da uçsun göyə.
Mən özüm də
Ağappaq
Leylək kimi yəm elə.
Uzadıram boynumu
Mən də belədən-belə.
Qışqırıram: – gəl üzək
Mən quruda, sən suda.

Əvvəl bir azca qaçaq,
Sonra da qanad açaq.
Qaldırıram qolumu
Mən qanad kimi göyə.
O işə tərpenmir heç,
Tərpenmir görəni niyə?

Soyuq buz kimi parkda
Bu sazaqda, bu qarda,
Üşüyür qərrib leylək,
Yaşayır tənha və tək.

MEŞƏDƏ YAĞIŞ

Biz palıd meşəsində
Göbələk yığan zaman.
Qəfil yağış başladı,
Suya qərq oldu hər yan.

Bürüncəyin altından
Hamı səssizcə baxır.
Şaqqıldayır budaqlar,
Meşəyə yağış yağır!

Şırıltıdan savayı
Heç nə olmur eşitmək.
Çırpır yaşıl meşəni
Yağış qarışıq külək.

Külək hey vərəqləyir
İslanmış yarpaqları.
Meşəyə yağış yağır!
Göbələkdən əl üzüb
Dönürük evə sarı.
Burnumuzun ucunda
Yağışın damcıları!

QIŞ MEŞƏSİNDƏ GÜLLƏR

Kimə desən inanmaz
Yəqin bu möcüzəyə.
Qışda gül dərmək üçün
Qızlar gedir meşəyə.

O yaşılhəqdə bitmir,
Deyildir o yaz gülü.
Qar içində taparsan
Gəzsən o bəyaz gülü.

Gülüb deyir ki bir qız:
– Əgər inanmırsınız,
Buyurun baxın.
Şaxtadan buz bağlamış
adi qırxbuğum,
gör necə parıldayır,
Çilçıraq kimi yanır.

Yayda fikir vermirik,
Görəndə də dərmirik.
Qışdasa o gözəldir –
Nur yayır üzümüze.
Çıraqban budaqları
Uğur gətirsin bizə!..

YAZ ŞİMŞƏYİ

Qarağatlar, qarağatlar,
Dərə boyu güllədi.
Qarağatlar, qarağatlar,
Ağappaq oldu, nədi?..

Dörd gözəl qız yollandı
O güllərdən dərməyə.
Hardan biləydilər ki,
Şimşək aman verməyə.

Şimşək çaxdı ucadan,
Əvvəl astaca güldü.
Sonra elə bil ki, gøy
Parçalamb töküldü.

Sonra lap bərk gurladı,
Az qaldı qulaq bata:
“Qarağata dəyməyin!
Dəyməyin qarağata!”

ŞƏKİL

Bu – şəhərdir. Evlər uca!
Pəncərələr və damlar.
Göyərçindir – göydən baxır,
Bəs hardadır adamlar.

Aha! Budur! Ön planda,
Çəkilmişdir bir adam –
Binalardan qat-qat uca,
Başı göylərə çatan.

Yaraşlıq bir adamdır,
Əynində xəz kürkü var.
Baxır uca mavilikdən,
Baxır xoşbəxt, bəxtiyar.

Binalardan, qüllələrdən,
Görən niyə o ucadır?
Başı göylərə toxunur.
Əli lap günəşə çadır.

Deyimmi? Cavab sadədir:
– İnsan hər şeydən öndədir!

O TAMAM YALQIZ İDİ

Bu küçük
tam yalqızdı,
Yüyürür ora-bura.
Zəncirsiz, xaltasızdı,
Avaradı, avara.
Bezdiyindən: – Özümə
Sahib
Axtaracağam! –
Aldı bir gün
Qərara.

Səhər-səhər
Qapılardan
Çıxıb adamlar, itlər.
Mən də istəyirəm ki,
Məni də
Gəzdirsiniz.
Neynirəm
Tənhalığı?
Bir gün
Boş bir həyətdə
Taleyin umuduna
Kim qoydu məni axı ?!

Başladı xəyalında
Dünya qurdu özünə.
Şirin görünsün deyə
Sahibinin gözüne
Quyruğuyla toxunub
Salamladı da onu –
Yoxdu arzusunun sonu...

Budur küçük
Çıxdı yola,
Qaçdı yenə
Sağa, sola.
Di gəl, soruşan
Olmadı:
– Sənə nə olub,
Ay küçük?
Nə gəzirsən
İncik-incik?

Yox, hələnin
Öz işi var.
Odur, keçir
Məktəbli qız,
İki ucaboy oğlan,
Heç gör dönüb

Baxırlarını
Ona sarı bircə an?

Gedir yenə
Qəmli küçük,
Qaçır yolun qırağıyla
Gözləri nəmli küçük.

Odur arabasında
İsti geyimli uşaq
Bəlkə də bu küçüyü
Görüb maraqlanacaq?
Amma, yox!
Yatıbdır o!

Bu da bir qız
yüyürür,
qorxur ki, gözdən itə.
Bəlkə elə o qızın
ehtiyacı var itə.
Amma, yox o da baxmır,
gedib girir həyətə.

Kədər güc gəldi ona.
Görür gedir
Bir qoca,
Tez düşdü arxasınca.
O da fikir vermədi...
Çox gəzdi yalnız küçük,
Onu heç kim görmədi.
O dərindən uladı:
"Mən yalqıza-a-m,
Mən yalqıza-a-m.
Sahibsi-z-ə-m,
Sahibsi-z-ə-m..."

Qayıtdılar bu səsə
yolla gedən iki qız –

adları Katyuşaydı,
Rəfiqələr qoşaydı.
– Niyə durmusan yalnız?
Gəl bura a buruqtel!

Səni mən aparacam,
Dedi Katyanın biri.
– Yox, mən aparacağam,
tez dilləndi o biri...

– Nə duruxdun, gəl yaxına,
A buruqtel, gəl yaxına...
O iylədi qızları,
sevindən zingildədi.
Sanki bütün dünyaya:
– Baxın iki sahibi
birdən tapmışam dedi.

KÖSTƏBƏKLƏR

Səhərdən bəri az qala
Bütün tanış-bilişləri
Tutmuşam sorğu-suala:
– Necə heyvandı köstəbək?
Dərisi pisdə, ya qəşəng?

Doğrudanmı axtaranlar
Onları çox çətin tapır?
Çünki onlar yer altında
Torpaqdan qalalar yapır...

Doğrudanmı tapa bilməz
Heç kim həmin qalaları?
Ətirli otlar üstündə
Bəslənən şux balaları
Doğrudanmı gözəl olur
Köstəbəyin?

Anam tələsirdi işə
Sualımdan qaçdı nəşə:
– Sonra, sonra, göz-bəbəyim!..

Həyətdə süpürgeçini
İstədim tutam suala.
Dedi ki, gəl bu söhbəti
Saxla sonraya, a bala,
Yoxsa bolu toz udarsan...

Domino oynayan qonşu
Sualımı dinləyərək
Dedi: – Düzü, bilmirəm heç
Harda yaşayır köstəbək.

Sənin üçün bu heyvanı
Hayandan tapıb göstərək?..
Nə olar bir cavab verin,
Deyin köstəbəyin yerin.

MƏN MAHNI BƏSTƏLƏYİRƏM

Bu sirri açıq deyirəm,
Mən mahnı bəstələyirəm.

Mən mahnı bəstələyirəm
Ay işığı haqqında.
Babam yerində ah çəkir:
– Mızıldama, – deyir, onda.

Mən mahnı bəstələyirəm
Çöllərdə çaxan şimşəyə.
Babam yerində ah çəkir:
– Niyə ulayırsan, niyə?

Əgər mahnı qoşuramsa,
Çətin ki, ilhamım susa!

Elə ki, səhər dururam –
İxtiyarsız oxuyuram.

Bezib səsimdən hamısı –
Deyir mənə qonşu qızı.
O deyir ki, bədi daha,
Ara ver bu oxumağa.
Deyir ki, sən susan vədə
Evimiz dönür cənnətə...

Neyləyim? Açıq deyirəm,
Mən mahnı bəstələyirəm.
Bir gün Smirnova Sima
Yaxşı bir söz dedi amma!

Dedi: – Gözəl oxuyursan!
Zili bəmə, bəmi zilə,
İlmə-ilmə toxuyursan!
Amma hərdən,
gəl ulama bərkdən-bərkdən!

Sağ ol Sima!
Sağ ol, sağ ol, dönə-dönə!
Ay işığı haqqındakı
Mahnımı həsr etdim sənə!

YAĞIŞDA

Kürt toyuq gəzdirir cücələrini,
Birdən uzaqlarda ildırım çaxır.
Leysanın gümüşü hörüklərindən,
Baş alan sel-sular çaylara axır.

Yollar su içində, islanmış hər yan,
Kürt toyuq çırpınır – görən neyləsin.
Harda daldalansın? Hün uzaqdadı...
Görən cücələri hara toplasın?

Kürt toyuq düşünür: yolamı çöküm?
İndi baxacaqlar pəncərələrdən.
Yəqin deyəcəklər dəli olmuşam,
Yağışın altında oturmuşam mən.

Kim nə deyir desin fikirləşir o,
Açır qalxan kimi qanadlarını.
Doluşur altına islaq cücələr
Yəqin ki, unutmaz onlar bu anı...

QUŞ BALALARI

Bu da bizim bağ evi –
Yarıtikili mənzil.
Biz burda bütün yayı
Dincələcəyik bu il.

Mətbəxin damı yoxdu,
Otaqda tavan dəlik.
Eybi yoxdu yağışda,
Vedrələri düzərik.

Budur, ıldırım çaxır...
Sabah üfük güləcək.
Yatdığımız yerdəncə
Göy üzü görünəcək.

Bir quş girmişdi evə
Dünən həmin dəlikdən.
Axtardım hər yeri mən
Və gördüm ki, tavanda
Direklərin yanında
Qurulmuş quş yuvası.
Yuvanısa içində
Beş gözəl quş balası.

Sarıdimdik balalar
Mışıl-mışıl yatırlar.

Ana quş uçub gedir,
Onların civiltisi
Qarışır bir-birinə.
Az qalır özüm uçam
Ana quşun dalınca.
Mən onların yerinə.

Nənəm dedi: – Usta var –
Düzəldəcək sobanı.
Ondan xahiş edəcəm
Qoy yamasın tavanı.

Bəs yuva, bəs ətcələr?
Ana quş balaların
Yanına necə gələr?

Az qala ağlamışdım...
Birdən kimsə soruşdu
Çəpərin o üzündən:
– Kimdir usta axtaran?
Budur, bax, gəlmişəm mən...

Nənəmdən gizli qaçdım
Tez cavab verdim asta:
– Biz sobanı qurmuşuq
Qonşuya get, ay usta!

Damdakı o dəlikdən
Eybi yox, yağsın yağış.
Əvəzində yuvaya
Rahat döner ana quş...

İLDIRIMLAR ÇAXANDA

İnsanlar da yatıb, quşlar da yatıb,
Elə bil dünyaya səsizlik yağır.
Qəfil işıqlanır qaranlıq bağça
İldırımlar çaxır! Şimşəklər çaxır!

Güclü külək əsir, ağır dalğası,
Gülləri, kolları bir anda yıxır.
Yenə də dünyaya qaranlıqlardan
İldırımlar çaxır! Şimşəklər çaxır!

Əsir, ara vermir tufanlı külək,
Yaşıl ağacları ayaqlayaraq.
Gövdələr çat verir zərbdən, elə bil,
Qorxudan üzülür sanki babça-bağ.

Yağış şırıl-şırıl hay-haray salır
Yağır – elə bil ki, hey təbil çalır.

Göylər guruldayır ara vermədən,
İldırımlar çaxır! Şimşəklər çaxır!
– Yaxşı, nə olacaq bunun axır? –
Nənəmiz ümitsiz göylərə baxır.

İldırımlar çaxır! Şimşəklər çaxır!
Uca bir ağacı yalayır qəfil.
Qırılır budağı, yıxılırmı amma
Tufanda əyilir bir az elə bil.

Qırılan budaqlar üzülməsə də,
Sallanıb yellənir, dözür bayaqdan.
Sığırcın yuvası – bir quş evciyi
Asılı qalıbdı həmin budaqdan.

Yellənir boşluqda bir quş yuvası...
Bəlkə də içində ötcə balalar
Bir imdad istəyir min-bir ümidlə...
O budaq qırılsa... bir gör nə olar!

Vovka qonşuların dalınca qaçır,
Qaçır ora-bura kömək diləyir:
– Qoymayın qırılsın quş balaları,
Qoymayın, nə olar... – sanki inləyir –
Mən böyük olsaydım çıxardım, – deyir.

O, doğru söyləyir, necə çıxsın ki,
Cəmi beş yaşı var, çox balacadı.
Xırda ağaclara o çıxıb bilər,
Bu ağac həm canlı, həm də ucadır.

Vovka xahiş edir Şura xaladan:
– Sən ki, idmançısan, a Şura xala.
Gəl dırmaş ağaca...
O inanmayıb,
Elə bil quşlara qəlbi yanmayıb.

Heç kimi tapmayıb bizim balaca,
Qorxub çəkinməyir qorxunc havadan.
Əlacsız qışqırır ağaca sarı:
– Uçun, xilas olun, bədbəxt yuvadan.

– Nə hay-küy salmışan – güllür qonşular, –
Orda heç nə yoxdu, boşdu o yuva.
Çoxdan o yuvadan köçübdü quşlar,
Başqa bir evciyə, başqa oyuğa...

Amma Vovka yenə kömək diləyir,
Qaçır adamların dalınca bir-bir:
– Qoymayın, ordadı quş balaları!

Siz çıxın ağaca, – deyir, – qorxmayın,
Mən böyük olsaydım, çıxardım, – deyir.
Boyum balacadır, axı neyləyim, –
O kömək diləyir, sanki inləyir.

O qədər bezdirdi o qonşusunu,
Yatıb yuxu gördü o gündüz çağı.
Gördü yuxusunda həmin ağacı,
Gördü yuxusunda o həmin bağı.

Və bağda dayanıb dörd Vovka birdən,
Əkizlər seçilmir biri-birindən.
Dördü də durmadan hey qışqırırlar:

“– Gəlin, xilas edin körpə quşları,
Gəlin, xilas edin, axı nə olar...”

Qonşu diksinərək qalxdı yerindən:
– Doğrudan gərəkdi yardım eləyək,
Bizləri gözləyir quş balaları,
Yoxsa o yuvanı yıxacaq külək.

Budur, qaçıb gəlir Şura xala da,
Onun da ciddi bir görkəmi vardır.
– Mən ki idmançıyam, qoyun mən çıxım,
Ətə balaları bağrıma sıxım.

Bu vaxt uşaqlar da hardansa gəldi,
Yer-yerdən cürbəcür səslər yüksəldi:
– Ora mən çıxacam, – dedi bir oğlan,
Beyaz saçlarını yellər dağıdan
O qoçaq dilləndi: – mən çıxacağam.

Burda səs-küy artdı, qızıışdı ara,
Hərə bir söz dedi çıxmaqçun ora.

Birdən... yuvadanca bir quş balası,
Uçub pırlıtyla dikəldi göyə.
Sanki uçaraq o qığıldadı da,
Sanki istədi ki, nə isə deyə.

Elə bil küləkdən qorxmurdu o quş,
Budur, eşidincə bunca hay-küyü
Uçub tərək elədi yuvanı qəfil,
Güvəncli saydı o tufanlı göyü!..

VİDALAŞMAQ VAXTIDIR

Bir cüt quş uçdu gəldi,
Boyları bapbalaca,
Rəngləri göy-alaca,

Qondular kitablara,
Girdilər vərəqlərə,
Dostlaşdılar bizimlə.

Və başladılar sözə:
– Bilirsiniz, doğrusu,
Yaman çətindir bizə,
Kəlmələr arasında,
Cümlələr sırasında
Uçub hərəkət etmək...

İndi qayıdaq gərək,
Yaşıl donlu meşəyə,
Orda şır-şır bulaqlar...
Orda hər nə desən var!..

Ah çəkdi hər ikisi:
– Vidalaşmaq vaxtıdır,
Tərək eləyirik sizi.
Bizi qışda atmayın,
dən səpin, unutmayın!
Vərəqlərdən uçdular,
Üz qabığına qonub
Və birbaşa köçdülər
Uzaq yaşıl üfüqə.
Orda üfüqlər sakit,
Orda meşələr səslə...
Beləcə sona çatdı,
Bu kitabın bu fəsli...

ÇAY DAŞANDA

Dönürdü üçüncü sinif,
Günortaçağı dərindən.
Gördülər ki, çay daşıbdır,
Yuyur hər yanı hirsden.

Uçurub bəndi, bərəni,
Doldurub düzü, dərəni.

“Əsirlikdən” qurtulan çay
Körpüləri yıxıb gedir.
“Topuğundandı” dəryalar,
Məcrasından çıxıb gedir,

Bostanlardan iz qalmayıb,
Bağçaları bürüyüb su.
Birdən uşaqlar gördülər,
Seldə gedən bir xoruzu...

Aparacaq onu axın –
Üzməyi bacarmır axı!..

Uşaqlar tez götürülür,
Sahildə qışqırışaraq.
Yamaqları, təpələri,
Göz qırpımında aşaraq.

Yüyürürlər kəsə yolla,
Qalib gəlmək üçün çaya.
Yol uzunluğunu kolu, kosa
Sürüyüb sahrlar suya.

Xoruzu sular aparır,
Kim durdursun bu suları.
Uşaqlar xorla qışqırır:
– Burdayıq! Üz bizə sarı!

Kötüklər kola ilişir,
Kollar sınıq taxtalara!
Xoruz dəyir kola, kosa,
Çıxır sahile bu ara...

Üçüncülər igiddilər,
Xoruzu xilas etdilər!

QAYITDI...

Atamızı görməmişik
Keyli vaxt olar.
Küçələrə qaranlıqlar
Çökəndən bəri.
Hər gün gecə növbəsinə
Gedir anamız,
Mən bacımdan muğayətəm
Dönüncə geri.

Mən bacımla – Lena ilə
evdə tək ikən
Bir gün gördük qapımızı
döyür bir adam.
Hərbçiydi, mayor idi
yaşıl mundirli –
Əmin idim, yox, o mənim
atam deyildi.

– Axı sizə kim gərəkdir? –
Ondan soruşdum.
Anam hələ gec gələcək
yəqin ki işdən.
O, bacımı, məni öpüb
basdı bağrına,
düzü heç nə anlamadım
mən bu görüşdən...
– Nədi, oğul? Tanımadın
yoxsa ki məni?
Petya, mənim əziz balam,
bir gəl yaxına!
Tez gətirib göstərirəm
fotoşeklini:
– O cavandır, oxşamırsız
siz axı ona...

O hey gülür, atır-tutur,
bacım Lenanı,

Qorxuram bacım yığıla –
içim titrəyir.
O hey gülür, gülür, amma,
Hərden də mənə:
– Petya, mənim əziz oğlum,
eh seni! – deyir...

GƏZMƏYİ SEVİRƏM MƏN İKİLİKDƏ

Gəzməyi sevirəm mən ikilikdə,
Çəməndə, meşədə, göl qırağında.
Hazıram çıxmağa hər zaman yola,
Amma ki, yanımda bir adam ola.

Sevirəm qışqıram: “Ora bax, ora,
Görürsən, görürsən, çay necə axır?
Görürsən nə qəşəng ləpələri var?
Görürsən sulara üzən qayıq?!”

Yarğanlar üstündə, ucalıqlarda,
Durub hay salıram: “Ehey! Hardasan?!
Gəl, bax, mənim kimi, sən də təpədən,
Bahara bürünmüş yaşıl yurda sən!”

Bəzən tək gəzirəm meşədə... olur
Bir də görürsən ki,
Titrədi budaq,
Yaşıl yarpaqların sıx yerlərindən
Bir dələ üzümə tez boylanaraq
kirdi, durdu... və yox oldu həməni...
Onda: “gəl, bax!” deyim görəsən kimə?
Kiminlə bölüşüm gözəlliyi mən?

KÖMƏKÇİ

Tanyanın işi çoxdu,
Qorxmur o işləməkdən –

Qardaşına kömək edir
Konfetləri yeməkdə.

Gör nə qədər işi var ki,
Yedi də, çay da içdi.
Anasıyla, nənəsiylə
Şirin söhbətə keçdi.

Yatmadan öncə o dedi:
– Ana, soyundur yatım.
Söz verirəm ki, sabah
Yenə bu günkü kimi
Sizə köməyə çatım.

İSTİDİ

Günəşin öz qaydası var –
Elə ki sərdi telini
Yer üzünün sinəsinə,
Deməli, hər yan isinər.

Budur, maviliklər boyu
Gün sərib şəfəqlərini –
Heç kimdən imdad diləmə –
Yandıracaqdır dərinini...

Bu yay Zaqorsk şəhərində
Hamı istidən sustalıb.
Dükanlarda, bazarlarda,
Bəs deyincə su satılıb.

Uşaqlar zənci tək qara
Afrika hara, biz hara...

İstidir! Bu, yaman yaydı!
Nola, bir yağış yağaydı!..

Səhər isti, gündüz isti...
Girmək istəyirsən çaya,
Girmək istəyirsən gölə.
Leysan töksə, bu adamlar
Çətin altından çəkilə.

Kimşə ah çəkir: – Öldüm, oy!
Belə isti olar yəni?
Bu şəhərin gonbulları
Zülüm çəkir yay girəni...

Bax o beş yaşlı qızcıqaz,
Gədə bilməyir piyada.
Dartır onu arxasınca
Yol uzunu yorğun ata...

İstidir! Bu, yaman yaydı!
Nola, bir yağış yağaydı!

Leysanı çağıra bilərdi Vova,
Necə him-cim etsin buluda axı? –
Bulud çox ucadı, o isə yerdə,
Onlar bir-birinə uzaqdan baxır.

Amma ki, üzməyir heç ümidini,
Qışqırır: – Haradasan, a leysan, harda?
İndi yağ, görəksiz vaxtlarda yağma!
Bizi qoyma belə sən intizarda...

İstidi, istidi, yaman istidi!..
Yoldan ötən yolçu bir su istədi:
– Vovka, qəşəng bala, əy bardağını,
İçimdə söndürüm mən bu yangını...

Vovka mehribandı hamıya qarşı,
Nəfəs də almadan hey su daşıyır.

Atıla-atıla yerimir daha,
Çünki su çalxanır, bardağ daşdanır...

– Vovka, – xahiş edir rəfiqələri,
Bir su ver, yanırıq susuzdan axı...
O isə deyir ki: – Nə durmusunuz,
Açın ovcunuzu, əydim bardağı!

...Otuzdan yuxarı qalxıb hərərət,
Bizim doğma şəhər – Zaqorskda,
Üzüyuxarıya dırmaşır civə...
Nə isə, nə isə etmək gərəkdə,
Sərinlik gərəkdə indi hər evə.
Adamlar bezibdi – yorğundu üzülər,
Belə istilərdən hamı üzülər...

Vovka – mehriban oğlan,
Daxmada hey əlləşir.
Doğrayır, yapışdırır,
Başından aşır işi...
Vovka – mehriban oğlan
Özü və üç qardaşı...

Oynamaq düşmür yada,
Söhbət gedir astadan:
– Neyləyək insanları
Biz qurtaraq istidən?

Bizim Zaqorskda,
Hər tərəf yal-yamacdı.
Yamacda yollar yoran
Bir qarın ağız açdı:
– Ah, necə istidir, ah,
Ölüm yaxşıdı, vallah!

Birdən həmin yamacda,
Peyda olur bir uşaq.
Qarıya yelpik verir,

Sakit yaxınlaşaraq,
Yeni ki, götür yellə,
Qoy ruhun sərınlesin,
Yelpik gətirən yellə!..

Vovka – mehriban oğlan,
Yanında üç qardaşı.
Əlavə səkkiz uşaq
Yamaclarda toplaşıb
Xor ilə oxuyurlar:

– Alın, əziz adamlar,
Bu kağız yelpikləri.
Sizinçün düzəltmişik,
qınamayın bizləri –
gücümüz buna çatır.
Götürün, havayıdır.

Qarı çökdü skamyaya,
və yellədi yelpiki.
Dedi ki: pəh, nə yaxşıdı,
Canıma meh axışdı...
Bir saqqallı kişi də
Düşdü yolun ağına
Və yellədi yelpiki,
İstinin acığına.

Və beləcə başladı...
İndi bizim şəhərdə
Hamının yelpiki var –
Bir azca qurtulubdur
İstilerdən adamlar...

BU ŞƏHƏRDƏ YOX...

Dostlar, mən bu şəhərdə yox,
Başqa yerdə böyümüşəm.
Əlimə bayraq götürüb
Küçələrdə yürümüşəm.

Mən o doğma şəhərimin
Gəzdikcə meydanlarını
Bir daha duydum canımda
Xəyalın xoş rüzgarını.

Burda əgər aprel ayı
Əriyirsə qışın qarı,
Bizdə isə bayramacan
Gül bürüyür bağçaları!

Çiçəkləyən ağacların
Qoxusu evlərə dolur.
Həmmən ayda küçələrdə
Ayaqyalın görmək olur.

Oynaq bahar buludları,
Axır çayın üstü ilə.
O yerlərin baharını
Burda görməmişəm hələ.

Neyləyim ki, o şəhəri,
Müharibə qoydu viran.
Orda hər yer dağıdılıb –
Yaz qayıtmaz ora bir an.

Amma elə inanıram,
Tanış bağlar çiçəkləsə,
Tanış, doğma küçələrdən
Ötüb keçəcəyəm nəsə...

Ötəcəm doğma şəhərin
Ən sevimli yerlərindən.
Ordumuzdan eşidəcəm
Zəfər nəğmələrini mən.

Yüyürüb də qaçaçağam
Düz şəhərin qırağına.
Tankçılarla qucaqlaşıb
Baxacağam dörd bir yana.

Görəcəyəm doğma şəhər
Yene bürünübdü gülə.
Oynar bahar buludları
Axır çayın üstü ilə...

MƏN BİLİRƏM

Mən bilirəm, neyləsəm
Qış fəsli olmaz daha –
Qar yağan yerlər dönər
Bir anda yaşıllığa.

Yaşıl şüşə dalından
Baxsan bir gün dünyaya,
Görərsən ağ qış necə
Çevrilir yaşıl yaya...

GÖY GURULTUSU

Buludlar hey sıxlaşır,
Guruldayır göy üzü.
Qəfil qaranlıqlaşır,
Tufan sovurur tozu.

Yamyaşıl bağçalarda
Külək yıxır gülləri.
Açır qapı-bacanı
Onun güclü əlləri.

Bacılar tez yüyürür
Andreyin yanına.
Anamız evdə yoxdu –
Hayan olurlar ona.

Ağaclar tir-tir əsir,
Sanki göydə yangın var.

Bacılar baxır birdən
Körpə qorxub ağlayar.

Amma əksinə onu
Möhkəm yuxu tutubdur.
Bir qolunu bələkdən
Çıxarıb... və yatıbdır...

SİĞİRCINLAR UÇUB GƏLDİ

Budağına quş evciyi
Bağlayıbdır uşaqlar –
Bu ağacın gözlədiyi
Şirin-şəkər qonaq var.

Səliqəylə bu evciyin
Rəngləyiblər damını –
Sığırçınlar köçsə bura,
Sevindirər hamını.

Biz səhər tezdən durmuşuq,
Biz nə vaxtdı gözləyirik.
Qoymuruq həyəət-bacaya –
Pişikləri, izləyirik.

Biz quşlara əl edirik:
– Köçün, bu evcikdə qalm.
Biz sizinlə dost olarıq
Siz də bizimlə dost olun...

Budur, quşlar uçub gəldi,
Doluşdular budaqlara.
Sevincdən dura bilmədik,
Xorla çıxırışdıq: – Ura!

Və bu iş də belə bitdi:
Quşlar qorxub uçub getdi...

MƏN DAHA BÖYÜMÜŞƏM

Mən oyuncaq oynatmıram,
Əlifbanı öyrənirəm.
Gərək oyuncaqlarımı
Yığıb Seryojaya verəm.

Tək özümdə saxlayacam,
Taxta qab-qacaq dəstimi.
Dovşan da gərəkdir mənə –
Axsaq olsa da, pisdirmi?

Ayım yaman kirlənibdi,
Qorxuram versəm, apara
Ata çarpayı altına,
Ya da verə uşaqlara...

Bəs bu parovozu necə? –
Təkərsizmi bağışlayım?
Bir də ki, axı mən özüm
Arabir nəylə oynayım?

Mən oyuncaq oynatmıram,
Əlifbanı öyrənirəm.
Amma gərək Seryojaya
Çətin bir şey tapıb verəm...

GÜZGÜDƏKİ

Güzgüyə baxmıram, yox –
Vacib işim çoxdu, çox!

Nə gözələm, nə də çirkin,
Bir oğlanam mən adicə.
Ağzım, burnum yerindədi,
Gözlərim qonur, sadəcə...

Vacib işim çoxdur deyə –
Heç baxmıram mən güzgüyə.
Başıma gələn bir işi
Amma məcburam söyləyəm...

Bir qış günü uşaqlarla
Xokkey oynadığım zaman
Əlimdəki ağac ilə
Bir qarıya dəydim yaman.

Bütün nəslimi, kökümü –
Qarı başladı söyməyə.
O söydü, mən cavan verdim –
Durdum bu nəslə öyməyə!

Söz-sözə, kəlmə-kəlməyə, –
Yaman bozardım üzümü!
Qonşu güzgü aparırdı,
Birdən mən gördüm özümü.

Gördüm və çaşdım bir anlıq
Güzdədəki gör kim idi –
Ağız mənim, burun mənim,
Di gəl yaman çirkin idi.

Başladım hər axşam, səhər,
Mən də güzgüyə baxmağa –
Hər dəfə bir cür göründüm,
Buna vərmiş etdim daha.

Bir gün şikəst bir pişiyi,
Sığalladım və yemlədim.
Gəlib tez baxdım güzgüyə –
Doğrudan da gözəl idim.

Gündə yüz yol dəyişirəm,
Məsələn, lap bacım ilə
Top üstündə didişirəm.

Tez də baxıram güzgüyə –
Yenə ağız, burun həməni –
Di gəl yaman çirkinəm mən!

Yox, güzgülər təkçə bizim
Üzümüzü əks eləmir –
İçimizdən keçənləri
Üzümüze “deyir” bir-bir...

DƏRSƏ GEDƏRKƏN

Nikita dərse tələsir,
Gedir tez-tez, yeyin-yeyin.
Qəfil onu diksindirir
Mırıltısı bir köpəyin.

Yox! Nikita qorxaq deyil!
Əsmə tutur Tanyuşanı.
– Oy, qorxuram! – qışqırır o,
Tökür gözünün yaşını.

Nikita yetişir dada,
Qovlayır o, azğın iti.
– Arxayın get! – deyir qıza, –
Mən burdayam, qorxma qəti!

Tanyuşa “Çox sağ ol!” – deyir,
Alqışlayır o, qorxmazı.
O isə bir məqam gəzir –
Bir də xilas etsin qızı.

– İşdi, bax, azsan meşədə,
Ağlama, sıxma gözünü –
Bil ki, sənə hamıdan tez
Yetirəcəm mən özümü!

– Yox! Meşəyə tək getmərim!
Gətsəm qızlarla gedərəm –
Qorxuram, axı itərəm!..

– İstəyirsən, lap çayda bat, –
Qoymaram heç boğulmağa.
Atılıb gur dalğalara
Çıxardaram tez qırağa!

– Niyə batmalıyam ki mən?
Tanya incidi deyəsən...

O duymadı Nikitanı –
Hər an qəhrəman olmağa
Hazır olan bu oğlanı.
Nikitasa xəyallarda
Xilas edərkən bu qızı
Qalib gəlir şirə, divə...
Və bir də gördü ki, aha,
Gəlib çatıblar məktəbə...

DİRİLƏN ŞAH

Ağaclar yaşıllaşıb,
Gözəlləşibdir hər yan.
Ən uca ağcaqayın
Dayanıbdı lüt-üryan.

Ötən yaydan soyunub
Yaşıl donu bu ağac.
Dayanıbdır ruh kimi,
Dərdinə yoxdu əlac.

Hamı razılaşıb ki,
Pisdir bu işin sonu.
Bir mişar soraqlayıb
Kəsmək gərəkdir onu.

Günəşli bir səhərdə
Qonşumuz yaşlı kişi.
Əlində iti mişar
Yığıdı tanış-bilişi.

Baxdı ağcaqayına
Dedi: – Neyləyək indi,
Səni şaxta korlayıb –
Bu sənın taleyindi.

Hələ mişarlamağa
Gərək tələsməyək,
Sən
Günəşin nurun içib
Bəlkə diriləcəksən?!

Sonra da qonşulara
Dedi o müdrək qoca:
– Kim qıyar bir şah kimi
Dayanmış bu ağaca?!

Razılaşdı adamlar:
– Bəlkə elə doğrudan
Gərək deyil heç mişar?
Bəlkə istilər düşüb
Oyadacaqlar onu,
Ayaqüstü ölümün
Yetişəcəkdir sonu?

Ağaclar arasında
Başında yamyaşıl tac –
Davam edir şahlığa
Yenə bu ağac...

KEÇİDƏN XEYİR GÜDƏN

Volodya bahar uzununu
Düşünürdü: “Nə olaydı,
Bostandakı alaqları
Kaş ki keçimiz yolaydı...”

Deyirdi, keçi dırmaşsın
Bostanda istəyir hara –

Təki yesin alaqları,
Toxunmasın noxudlara.

Nə xeyri var, boş-boş gözür
Üzümə də çöp-çöp baxır.
O alağa gedə bilər
Mənim əvəzime axı!..

HƏR KƏSİN KÖNLÜNDƏKİ

Qocalar axşamacan
Oturur kölgəlikdə.
Deyirlər ara-sıra:
– Bu uşaqlar yorulmur,
Qaçmaqdan ora-bura.

Bir oğlansa bağçada
Qaçaraqda dostuna:
– Bir onlara bax, – deyir,
Bunca oturmaq, – deyir, –
Necə mümkündür görün?
Beş dəqiqədən artıq
Otursam – ölərəm mən!..

BOŞ OTAQDA

Açdım açarla qapını,
Və durdum boş otaqda.
Yox mən kədərənmiyəm –
Düşünürəm bu haqda.

Sağ olsun qoy bu açar!
Nə istəsəm ediyəm –
Budur, bax mən tənhayam,
Təkəm, tək otaqdayam.
Sağ olsun qoy bu açar!

Açıram radionu.
Bütün səslərdən,
Mənim gurdur səsimin tonu.

Bizimkilər işdədir
Axşam saat beşecən.
Özüməm bu evdə "şah" –
Qışqırıb-bağırısam da,
Fit çalib çığırsam da,
Kim məni qınayacaq?

Sağ olsun qoy bu açar!
Amma nəşə susmuşam...
Elə bil ki dünyada
Mən hər şeydən bezmişəm...
Budur, bax mən tənhayam,
Yalnız bir otaqdayam...

TƏNBƏL MİTYAY

Zəngli saatlar səslənir:
"Oyan, Mityay, bəsdə yatdın!"
O, körpətək xoruldayır,
Budur, saat ona çatdı.

Mityay bir azdan duracaq,
Şirin-şirin yatır hələ.
Oyanıb yenə deyəcək:
– Ayıb olsun mən tənbələ!

Uşaqlar dərs hazırlayır,
Mənsə onacan yatıram!
Bu gedişlə heç nə... heç nə,
Gözgörəsi mən batıram!

Amma təzədən əsnəyir,
Gedir təzədən yuxuya.
Özüntənqidi sevir,
Belədir bax bizim Mityay.

YARLIQ

Bic-bic qıydı gözünü,
Bu girdəsifət oğlan:
– Yaman kütəm, deyirlər,
Deyirlər, kütəm yaman!

Doğrudan da beləşə,
Gicəm dərsə tələsəm?

– Altı yüzü otuza,
gəl vur! ·
Tutuldu dilim...
– Petrov, sən təmiz kütsən, –
dedi mənə müəllim.

Gülüşmə qopdu yenə
"Kütsən" – dedilər mənə.

Bu söz yapışqan kimi
Yapışdı adıma.
"Salam, a küt!" – deyəndə,
Yox, xoş gəlmir adama.

Bu nə söz? Bu nə addır?
Anam da narahatdır...

Gəlsinlər bizim həyətə –
Onda görərlər bu "kütü".
Nə desəm onu eləyir
Həyət uşaqları bütün.

Məktəbdəşə kütəm guya
Bozartmışam da üzümü.
Eh, nə deyirlər, desinlər, –
Boğmayacam ki, özümü!..

KÖPƏK

Səhərdən hey ağır-ağır
Qoca it uzanıb baxır.

Daha hümmür hər yetənə
Bu şirə oxşayan küren.
Baxır qırpmadan gözünü,
Baxır yalqız dolaşaya
O nə fikirləşir görən?

Dolaşasa küt quş deyil –
Dənlənir arın-arxayın.
Qoca itin yal qabından
Yemlənilir arın-arxayın.

– Sən nə susub dayanmışan? –
Kimse qışqırır köpəyə.
O isə eşitmir sanki –
Davam eləyir mürğüyə.

Yatır, girir yuxusuna
Ömrünün kiçik çağları –
Və görür ki, hamı ona
acıqlanır:
“– Bədi, barı,
az hür daha,
Az qorxuz dolaşaları!”

BAĞ EVİNDƏ SÖNDÜ İŞIQ

Baş evində söndü işıq –
Bizsə işin tərsliyindən
Şam almağı unutmuşuq.

Birtəhər əlhavasına
Keçdik stol arxasına.

Atam başladı söhbətə –
Uzaq dava illərindən,
Soyuq zülmət gecələrdən,
Və kimsəsiz küçələrdən,
Danışdı hey asta-asta.

Anamsa dedi ki: bədi,
Sonra, səhər söyləyərsən,
Xatirənin ardını sən.

Mən dərhal anladım onu,
Kəsir söhbəti yarıda –
Anam
Düşünür qorxaram,
Nigarandı mən sarıdan.

Mənsə davanı görmüşəm,
Ekranlarda neçə dəfə.
Hələ canlı veteran da,
Gəlmişdi bizim sinifə.

Anam məni pis tanıyır
Mənsə davanı yaxşıca...

Atam yeni söhbəti
Elə Qafqaz dağlarından
Təzə başladığı zaman
Kimse yandırır işığı...
Anam sevinir: Ura! –
Yatmaq vaxtıdır uşağın...

MƏN BİR ŞÜŞƏ QIRMİŞAM

Həyatda gətirmir daha mənimki,
Bir vaxt bir şüşəni qırmışam çünki...

Gün düşüb üstünə parıldadırdı,
Bərq vurub yanırdı elə bil şüşə.

Bilmədim, qəfildən atdım topumu,
Sındırdım... o vaxtdan düşmüşəm işə!

Elə o zamandan qarabaqara,
Elə bil izləyir kim isə məni.
Həyəte düşürəm, sanki arxadan
Deyirlər: "Gözlə ha, qırma şüşəni!"

Vaxt ötüb, dəyişib çox şey həyatda,
Görəsən o şüşə çıxmazmı yaddan?

Hardasa dayanıb mən bir ah çəksəm,
O an peyda olur elə bil kimse:
– Nədir, yoxsa yenə top vurmusanmı?
Söylə, yenə şüşə sındırmısanmı?

Həyatda gətirmir daha mənimki,
Bir vaxt bir şüşəni qırmışam çünki...

Qarşıma çıxıbdı dünən həyətdə,
Fikirli-fikirli gəzən qonşu qız.
Hörmətim var ona, yaxşı qızıdır o,
Amma ki, nədənsə dolaşır yalqız.

Dedim yaxınlaşım, bir söhbət edim,
O isə dərinədən bir nəfəs aldı.
Özü yaxınıma gəldi... Və o da
Həməni o şüşəni yadıma saldı.

Həyatda gətirmir daha mənimki,
Bir vaxt bir şüşəni qırmışam çünki...

Yaşım iki yüzə çatsa haçansa,
Başıma yığılsa nəvə-nəticəm,
Yəqin ki, onlar da soruşacaqlar:
– Baba, söylə görək, sən o vaxt necə
qırdın o şüşəni? Mənsə sakitcə
Dərindən ah çəkib və susacağam...
Həyatda gətirmir daha mənimki,
Bir vaxt bir şüşəni qırmışam çünki...

KÜSÜ

Adamlar sakitcə gedir,
Sakit axır keçir çaylar.
Biz Lyuda Petrovnayla
Küsülüyük.
Ötüşsə də illər, aylar...

Mən sakitcə deməliydim,
Sən haqsızsan filan işdə.
Amma sözü sözə qoşdum,
Dedim ağzıma gələni –
Nahaq yerə əsib-coşdum.

İndi gəzirəm bağçanı,
Fikirdən üzgündü canım.
Qınayıram hey özümü,
Görəsən axı geriye
Necə götürüm sözüümü?

Adamlar sakitcə gedir,
Sakit axıb keçir çaylar.
Biz Lyuda Petrovnayla
Eh, hələ də küsülüyük,
Ötüşsə də illər, aylar...

LYALEÇKA

Bilirsizmi, Lyaleçkada
Düz bir qucaqdı pal-paltar.
Deyir: – Ağ donu geymirəm,
Məgər onun ütüsü var?

Sarı da bəyənmir o,
– Əzik-üzükdü, – söyləyir, –
Mən ki, sinifdə başçıyam,
Başçılar belə don geyir?

Çətinliklə xəstə nənə
Alır əlinə ütünü,
Onun nə ki paltarı var
Ütüləyir bütün günü.

Bu qız, – qoy deyim, – yeridir,
Lap hazırın naziridir!

ÇIXIŞIN “GÜCÜ”

Səhər tezdən durdu Borya,
Dedi: “uşaqlar olsa cəm,
Mən onların qarşısında,
Yaxşı bir çıxış edəcəm.

Axı artıq qar əriyir.
Tumurcuqlanır ağaclar,
Tezliklə quşlar gələcək,
Uçub gələcək harda var.

Uşaqlara deyəm gərək,
Quşlara evcik düzəldək”.

Hazırlayırdı ürəkdən
Çıxış etsin yığıncaqda.
Amma Boryanın bacısı
Xəbər tutunca bu haqda,
Dedi: – Gərək çıxışını
Sən bir dəftərə yazasan.
Yaxşı olar cümlələri
Çətin sözlərlə bezəsən.

Çalış, bərbəzəkli danış,
Heyran olsun qoy dost-tanış.
Qoy görsünlər ağıllısan...

Bir dəftər götürdü Borya,
Yazdı nitqini oraya.

Arıtladı boğazını
Yığıncaqda
və başladı:
– Bizim əsas vəzifəmi²,
Hər bir köçəri quşladı.

Nəticə çıxaraq gərək
Sığırcının gəlişindən.
Qarğalar – mühasirəyə! –
Belə təklif edirəm mən.

Borya quş evciyini də
Bir tikinti adlandırdı.
Meşəyə zona söylədi,
Dostlarını usandırdı.

Ağır, qəliz cümlələrə
Ara vermədi, kəsmədi.
O danışdı,
Uşaqlarsa
Şirin-şirin hey əsnədi...

Belə saxta bir çıxışa
Sanki etiraz etdilər.
Evcik-zad düzəltmədilər –
Uşaqlar çıxıb getdilər.

MƏN XƏSTƏYƏM

Mən xəstəyəm – uzanmışam,
Ah, bezmişəm, usanmışam.

Boğuluram yatan kimi,
Çevrilirəm böyrü üstə.
Dostlar da gəlmir yanıma,
Demirlər xəstəyəm, xəstə.

Xəstəyəm mən, uzanmışam,
Bezmişəm mən, usanmışam.

Hanı mənim yoldaşlarım?
Yayı necə keçirirlər?
Mənsiz futbol meydanında
Necə göstəririlər hünər?

Xəstəyəm mən, uzanmışam,
Bezmişəm mən, usanmışam.

Gözləyirəm, əvvəl-axır,
Nə vaxt qapılar açılar?
Altı nəfər (lap beş olsun)
Dolar evə balacalar?

Sakitlikdi di gəl evdə...
Yol çəkir yorğun gözlerim.
Budur, gəlirlər yanıma,
Beş nəfər məhlə qızları.

Cərgə ilə oturlar,
Çarpayımın ətrafında:
– Bəsdi, – deyirlər, – dur, daha,
Dəyişirəm birca anda.

– Mahnı bilirsən? Yoxsa, yox?
Bəlkə, nəqarət deyəsən?
Deyirəm: – Yaxşı, başlayaq...
Ah, dirilirəm, deyəsən!

İncə səslə, gur hürüklü,
Tanya məni dilə tutur:
– Səninçün şirə almışıq,
Bir şüşədir, ala, götür.

Qeribədir! Bu gün bizə,
Qızlar gəlib, oğlanlar yox.
Bir zamanlar incitmişəm,
İncitmişəm onları çox.

Xəstəyəm, hey uzanıram,
Uzanmaqdan usanıram...
Xor oxuduq indi bir az,
Özümü babat sanıram.

LİMON

Pəncərə dalında qış,
Küçələrdə şaxta, qar.
Evimizdə yamyaşıl
Bir limon ağacı var.

Biz onu bəsləyirik,
Əzizləyirik onu.
Deyirik qoy solmasın,
Heç zaman yaşıl donu.

Silirik yarpaqları,
Yarpaqlar yaşıl, sulu...
Nəhayət bu ağacın,
Yetişdi ilk məhsulu.

Bizə qonaq gəlmişdi,
Bu yaxında tankçılar.
Dərrib verdik limonları,
Çox razı qaldı onlar.

LYUBA

Hörüyündə güllü bantı,
Əynində mavi yubkası.
Kim tanımır ki, Lyubanı,
Hamı tanıyır bu qızı.

Elə ki bir bayram olur,
Bütün qızlar rəqsə çıxır.
Lyuba elə rəqs edir ki,
Hamı ancaq ona baxır!

Hər ləndikcə, fırlanıqca,
Bu qız çiçək kimi əsir.
Heyran-heyran baxır hamı,
Hamının gülür çöhrəsi.

Amma ki, getsən onlara,
Sən bu qızı tanımazsan.
Eh, deyirəm adamları
Tanımaq heç deyil asan.

Tökəcək qaş-qabağını,
Dayanacaq astanada.
– Dərslərim başımdan aşır,
İşim var, – deyəcək, ya da.

Tramvayda gedəndə o,
Heç zaman bilet almayı.
Hamını dirşəkləyir hey,
Heç kimi saya salmayı.

Deyir ki, of, of, bu nədi,
Bu nə cürə tünlүkdü, ah...
Qarı nənə, bax bu yerdə
Oturmalıykən bir uşaq,
Siz niyə oturmusunuz?
Durğuzur o, böyükləri,
Özü tutur həməni yeri...

Hörüyündə güllü bantı,
Əynində mavi yubkası.
Bax belədir bizim Lyuba,
Varmı bu cür bir başqası?!

Adları zərif olsa da,
Özləri zərif olsa da,
Qoy etiraf edək, dostlar,
Belə kobud qızlar da var.

DÜŞÜN, DÜŞÜN...

Vova çox qeribədir,
Qaş-qabaq tükür hər gün.
Öz-özünə deyir ki,
“Düşün Vova, bir düşün!”

Gah çıxır o çardağa,
Gah da yüyürür bağa.
Bir küncə çəkilərək,
Yenə deyir özünə:
“Vova, düşünmək gərək!”

Sanır düşünsə çoxlu,
Yəqin böyüyər ağı...

Beş yaşlı Marusyasa,
Soruşur hey Vovadan:
– De, qoy yadımda qalsın,
Neyləyim ki, mənim də
Ağlım ağıllı olsun?

TƏNHALIQ

Yox! Çıxıb gedəcəm mən həmişəlik!
Çünki gah atamı cana yığırım –
Tuturam bir ucdan sorğu-suala.
Gah da yeməyimi yemirəm qəsdən,
Məndən incik düşür hamı az qala...

Yox! Çıxıb gedəcəm mən həmişəlik!
Gedib meşələrdə tək yaşayacam...

Yaxşıdır yaşamaq tənha komada,
Eve dönmək belə istəmir adam.
Mənim tənhalığa meyl etməyimə
Həmişə hörmətlə yanaşır atam.
Meşədə sakit bir göl də tapacam,
Yaşillıq içində gizlənmiş bir göl...

Axşam qurbağalar quruldaşanda,
Gəl onda qızısan söhbəti bir gör...

Quşların səsini dinləyəcəyəm,
Hər səhər gezirkən tənha meşəni.
Amma futbolçuyam, neyləyəcəyəm,
Kimlə oynayacam yalnız düşəli?

Yaxşısı yaşamaq tənha komada,
Amma ki içində nəse sızlayar...
Hamıdan ötəri həsəd çəkərəm,
Meşədə hamıya koma tikərəm!

Xəbər yollayaram dosta-tanışa,
Hərəyə bir koma bağışlayaram –
Məktub göndərəm, dəvət edərəm,
Anama, atama bağışlayaram...

Yazacam bir gəlin bu tənhalığa,
Görün nə gözəldi siz bu meşəlik...
Köçünüz yanıma siz həmişəlik!

BİZİM QANADLAR ALTDƏ

Elə ki kəndimizdə
Dan sökülür,
Sübh açılır –
Quşların ucalan səsi,
Şerimdə haray salır.

Hansı yana üz çevirsən,
Qulaq batır quş səsindən.

Az qala lap hər misrada
Kürt toyuqlar qaqqıldayır:
– Tək-tək gəzən cücələrə
Təhlükəli çöl-bayır!..

Qazlarınsa qa-qa səsi
Misralarda sərbəst gəzir.
Bax, bu da mərcan xoruzdu,
Çıxıb bir şeirin damına,
Güc verir səhər banına:
Quqqulu-qu-u! Quqqulu-qu-u!

Hind toyuğu böyük quşdu,
Misraya yerləşə bilmir.
Beytləri pillə-pillə
Qalxa bilmir, düşə bilmir.

Göy sularda qayıqlartək
Üzür ördək donanması.
Üzüb şərə girən kimi,
Dilotu yeyir hamısı –
Başlayırlar qıqqa-qıqa...
Belədir bizim kənd yeri –
Elə ki səhər açılır.
Səsli-küylü bütün quşlar,
Şerimdə haray salır...

TƏNBƏL FEDOT BARƏDƏ

Tənbəl Fedot haqda bizə
Söhbət eləmişdi kimse.
Bütün günü daldalanır,
Çətir altında uzanır.

Bostanda iş başdan aşır,
Onunsa deyil vecinə.
Həvəsim yoxdu! – söyləyir, –
Mən, sonra gələrəm, – deyir.
İnanmaq olarmı ona?
Onun bircə qayğısı var,
Girir çətin altına –

Gözlərini dikir göyə,
Bütün günü mürgü döyür,
Tənbəl əsnəyə-əsnəyə.

Biz sözləşdik uşaqlarla
Fedotu bir sancaq görək.
Atsın tənbəliyin daşın,
Qoy görsün nədir işləmək.

Bir neçə gün acıladıq,
Bir neçə gün sancağı onu.
Bizim bu "qayğıkeşliyin"
Yaxşılıqla bitdi sonu.

Bir gün əlaq eləyirdi,
Bostanda bizim dəstəmiş.
Uşaqlara su daşıyan
Gördük tənbəl Fedotu biz.
İnanmadıq gözümüze –
Bu odur, yoxsa o deyil?

Tənbəlikdən əsər yoxdu,
Dəyişib Fedot deyilən.
Özü gülüb deyir: – Mənəm,
Mənsə həmə mən deyiləm!..

KOBUD AYI BALASI

Güclüdü ana ayı,
Meşədə yoxdu tayı.
Var bir dəcəl balası
Ciyərinin parası...

Ana uzanır, yatır
Bir ağac kölgəsində.
Bala da böyründədir,
Uzaq getmir gözündən.

Yumalanıb yıxılrsa,
Ana deyir: – Can bala!
Sənin kimi ağıllı
Dünyada varmı ola?

Bala ayı kobuddu,
Heç nə qanmaq istəmir.
Çirkli pəncələrilə
Bal yalayır, bəs demir!

Ana ayı danlayır
Balasını hər dəfə.
Bala ayısa balı
Hey yaxır hər tərəfə.

Əziyyət çəkir ana
Qulluq eləyir ona.
Üz-gözünü yalayır,
Dililə sıgallayır.

Hər yerdə donquldayır,
Heç kimi salmır saya.
Böyüklər danışanda,
Gəlib girir araya.

O evə tələsəndə,
Yaşlılara yol vermir.
Özündən böyükleri,
Dindirmir, guya görmür.

İtib-batmışdı dünən
Anasının gözündən.
O evə qayıdanda,
Üst-başı batmış idi.

Anasına dedi ki,
Çalada yatmış idi.

Hamı onu qınayır,
Yaman kobuddu deyir.
Gecə də donquldayır,
Yatmaq nədi bilməyir.

Tərbiyəsi zəifdi,
O, həyatda bişməyib.
O gün qonaq gedəndə
Ev yiyəsin dişləyib.

Hələ qonşu uşağın,
İtləyib nahaqdan
Yıxıb uca budaqdan!...

Acığından anası
Üç gündü yata bilmir.
Özün ovuda bilmir:
– Lazımınca vermədim,
Nəsihəti, öyüdü,
Uşağım pis böyüdü.

Ana ayı yamanca,
Düşmüş idi təşvişə.
Uşağın atasını
İstədi qoşsun işə:

– Pozulmuş bizim çocuq,
Quş yuvası dağıdır,
Dalaşır kolluqlarda,
Meşəyə göz dağıdır.

Atası nərildədi:
– Neyləyim ki, mən axı?
Adətən tərbiyəyə
Ana aylar baxır.
Vaxtı yelə vermisən,
İndi sənə çətindi.
Öz əcrindi, çək indi.

İş o yerə çatdı ki,
Qan düşmüşdü az qala –
Öz doğma atasına
Pəncə qaldırdı bala!

Ata qəzəblənərək,
Bir-iki çəkdi ona.
Tez özünü araya
Atdı əzabkeş ana!

Dedi ki: – Yox! Qoymaram,
İçimi dərd doğrayır.
Uşaqlar böyüyəndə,
Mənim qəlbim ağrıyır!..

Bu bəxtsiz ailədə,
Ana döyür dizinə,
Ata qaşını düyür –
Kobud bala böyüyür!

Qulağına çatıb ki,
Adamlar arasında
Vardır belə uşaqlar. –
Hətta həməən ayıdan
Daha kobudları var...

LOLİTA

*İspaniyada faşistlərlə mübarizə aparmış
respublika döyüşçülərinin uşaqlarına – ispan
oğullarına və qızlarına həsr olunur*

Lolita, on yaşındasan,
Sənsən hər bir dərdə dözən –
Gecə atışmalarına,
Həyəcan siqnallarına,
Öz boş qalmış evinizə...

Sən hər səhər darvazanın
Yanında tək-tənha durar;
Gözləyersən –
birdən atan qayıdar,
birdən dava qurtarar.

Yox, yene də yağındır! Yanır evlər.
Başın üstədən uçuşur hey mərmilər!
Sən nə çekinir, nə qorxursan –
Uşaqları başına yığıb
Bombaların açdığı çalalara baxırsan.

Bir dəstə əsgər keçir,
Ürəyin başlayır çırpınmağa –
Bir tanış döyüşçüyə
Qışqırırsan: “Manolo, vaxtın xeyir!
Atama deyərsən sağam!”

MƏN SƏNİNLƏYƏM

Pəncərə bağlıdır. Uyumaq olar,
Cəftələr vurulub. Bağlıdır qapı.
Evdə Anitaadır hamıdan böyük –
yaşı səkkizsə də – çoxdur əzabı.
– Ay da söndü göydə, görünmür daha,
Anita söyləyir öz qardaşına:
– Faşist təyyarəsi kölgələrinin
İndi girəcəyik biz ağışuna!

Sən qorxma, sən qorxma qaranlıqlardan,
Sən də mənim kimi geyin zülməti.
Döyüş başlayanda alma vecinə,
Mən ki sənənləyəm – sən qorxma qəti...

“MAMİTA MİYA!”

Uşaqlar şəhəri tərk edib gedir –
Şəhər – qaranlıqda, mühasirədə...
Aparır onları sonuncu qatar –
Gedir Barselonadan Leninqrada.

Ağlayır vaqonun pəncərəsindən
Qaragöz Mariya batıbdı qəmə –
Bircə kəlmə deyir: “Mamita miya!” –
Mənası – “Anam mənim!” dir demə...

Malagidən olan oğlansa ona:
– Ağlama! Bir dayan! Sakit ol! – deyir.
Orda Leninqrad uşaqları var,
nəğmələr, bayraqlar bizi gözləyir.

Dostların evində yaşayacağıq,
Ordan anana da məktub yazarsan.
Madriddə – qələbə bayramına biz
Birlikdə dönerik – buna hazırsan?

Amma qıvrımtelli Mariya baxır,
Qaraca gözləri islaqdı, nəmdi.
Bircə kəlmə deyir: “Mamita miya!” –
Onun da mənası “Anam mənim!” di...

ROBERTO

Roberto, sənə o uşaq səsində
Necə də sərtlik var, necə də ağrı,
Həmişə deyirsən səni aparaq
Dəstəməz gedəndə cəbhəyə doğru.

Mənə danışırısan indi, Roberto,
Udduğum o acı göz yaşın haqda.
Bu ağır davanın çətin günləri
Ağır yaralanmış qardaşın haqda.

Torpağı dirək tək göyə qaldıran
Leysan kimi yağan mərmilər haqda.
Hərbi qospitalda sığınaq tapan
Köməksiz, kimsəsiz körpələr haqda.

Atandan həsrətlə xəbər gözləyən
Ananın nisgilli gözü barədə.
Heç də böyüklərdən geri qalmayan,
Serrast atəş açan özün barədə...

Roberto, sənın o uşaq səsində
Necə də sərtlik var, necə də ağrı.
Həmişə deyirsən səni aparaq
Dəstəmiz gedəndə cəbhəyə doğru...

DƏNİZİN ÜSTÜ ULDUZLU

Dənizin üstü ulduzlu,
Şəhərsə qaranlıqdı.
Fernando dəstəsini
Tezcə başına yığdı.
Bu qəfil toplantı
nədir bayaqdan? –
Faşist basqını var
şəhərə dağdan.
Dağlarda partladı
yənə bir mərmı –
Fernando dostlara
bir söz deyərmi?

O deyir: – Dinləyin,
Körpü dağılmış,
Və kənddə bir faşist
bölməsi qalmış.

Neçə ki, dağlarda
dan söküləməyib,

Bizim fikrimizi
düşmənlə bilməyib.

Qəfil silahlanıb
hücuma keçək
Azğın faşistləri
yerində biçək.

Yenə uğuldadı
dağlarda mərmı.
Uşaqlar cığırdı
bir zəncir kimi...

Ulduzlar sayrışır
Dənizin üstə
Sonuncu hücuma
Yolları dəstə...

YOLLAR BOYU, BULVAR BOYU

Bəmbəyaz qar işığı
bürüyübdü dağları.
Amma aşağılarda
Yay bürküsü indədi
Sofiyanın bağları.

Qarlı Balkanlar boyunca
Akasiya çiçəkləri ağarır.
Hamı burdakı qızları
Lilyana, Çvetana çağırır.

İki körpə bolqar qızı –
Çvetana, Lilyana
Bir Sofiya parkında
Çarx sürürdü yan-yan.

Diyirlən, ey sarı çarxım! –
Oxuyurdu Çvetana.

İstəyirəm sən çatasan
Ölkələrə, cahana.

Yollar boyu, bulvar boyu,
Yer küresi boyunca
Diyirlən yol aç-aça.

Qoşuldu rəfiqəsinə
O biri qızçıqaz da –
Oxudular bir ağızdan:
Diyirlən, ey sarı çarxım,
Günəş kimi parla sən!
Hara çatsan, oranı
boya parlaq nura sən!

Yollar boyu, bulvar boyu,
Yer küresi boyunca
Diyirlən, yol aç-aça.

Sən bütün planeti,
Göz, ey çarx, diyar-diyar.
Səni xoş arzularla
Yola salır uşaqlar.

Yollar boyu, bulvar boyu,
Yer küresi boyunca...

PARİSDƏ BA HAR

Paris günəşlidi,
küçələr isti.
Bərq vurur lap Zəfər
Tağının üstü.

Parisdə istidir,
Bərk isti vardır;

Bir ana tənlimiş
körpəni dartır:
– Di yeri görək!..

Bir yandan da yollar,
maşınlara bax...
Elə bil istidən
yorğun olaraq
onlar da aramla
tərpenir, gedir.
Sanki avtobuslar
tənbəlləşibdir...

Və birdən
gündüzün günorta çağı
Günəşli göylərdə
İldırım çaxır.
Necə leysan tökür,
gör necə leysan!
Sel-suya qər q olur
bir anda hər yan.

Yüzlərlə parisli
bir an içində
Açır çətirini
leysan içində.
Bir ana qışqırır
öz körpəsinə:
– Bir dayan! Tələsmə!
Çətir verəcəyəm
mən indi sənə!

– Çətiri böyükklər
götürsün, ana!
Mənə neyləyəcək
bu leysan axı? –
Atılır o uşaq

su şırnağına,
Elə bil dünyanı
verirlər ona.

...Leysansa tökülür
hey dayanmadan.
Dinir gölməçədə
iri damcılar.
Gülləmiş şabalıd ağaclarının
islaq görkəmində
bir tontənə var.

MADLEN

Bu fransız məktəblinin
adına Madlen deyirlər –
bir cüt mirvari sırğalı,
corabı dizinə qədər.
Gedir, gedir küçə ilə,
heç yana boylanmayı o.
On bir yaşlı bir gözəldi,
öz yolundan dönməyir o.

Soruşuram: – Deyərsənmi,
“Opera” meydanı hanı?
– Yəqin ki, siz turistsiniz,
böyük məmnuniyyətlə, xanım;
Bax, burdan düpbədüz gedin,
Gedin, yaxındı, çox yaxın.
Bağışlayın, işim çoxdu,
yoxsa sizin tək qonağı
birbaş aparardım ora...

Sonra, qəfildən soruşur:
– Yəqin Moskvadansınız?
Bəlkə də kosmosda olmuş
bir adamsınız!

ALMANİYADA

Almaniyada bir adət var;
Şəhərlərdə yaşayanlar,
Bazar günləri hərdən,
quş səsləri dinləməyə
axışirlar şəhərdən.

Ya maşınla, ya piyada,
Unutmurlar bu vərdişi.
Budur, gedir nəvəsile
Motosiklda bir kişi.

Başlarında gen şlyapa,
Addımlayır balıqçılar.
Yanlarında mavi gözlü,
Bəyaz saçlı oğlan da var.

Tələsir yolda nənələr
Çiyinlərində xurcunu.
Heç kimdən qalmırlar geri,
Darıxmırlar yol uzununu.
Keçir səyyahlar birbəbir,
Yollar burulur lent kimi.
Tələbələr topla gəlir –
Gəlibdir futbolun dəmi...

Uşaqlar qalxır dağlara,
Bəzisi meşədən keçir...
O gün qürub çağınacan
şəhər səssizliyi içir...

FLORENSİYADA KÜLƏK

Küləklidi, küləklidi;
Florensiya küləklidi.
Eyvanda dəsmal yelleyir
uzaqlara külək indi...

Küçələrdən ucadadır
İplərdəki mələfələr.
Birdən küləkdən köprüyüb
qanadlanıb uça bilər.

Ucaboy bir məktəblidir
Canni – bizim bələdçimiz.
Hay-küylə nəşə söyləyir,
Küləkdən eşitmirik biz.

O, şəhərlə fəxr eləyir –
Qəsir var, qüllə var burda.
Hərdən:
– Necədir, sinyora? –
məğrur-məğrur soruşur da.

Çətindi tərcüməçisiz,
Çox şey anlaşılır nəşə...
Külək çırpır qanadını
yorulmadan üzümüzə...

BİRİNCİ HİSSƏ

Mən çoxdan uşaq şeirləri toplayıram. Əvvəlcə onları olduğum ölkələrdən sadəcə özüm üçün toplayıb gətirirdim. Sonra fikirləşdim: yəqin, bizim uşaqlar da Yer kürəsinin müxtəlif guşələrində yaşayan yaşadlarının – “balaca şairlər”in nədən yazdıqlarını bilmək istəyirlər.

Mən zarafatla kiçik müəllifləri “balaca şairlər” adlandırırım. Budur, indi onların şeirləri bu kitabdadır. Bunlar tərcümələrdimi? Yox, uşaqların şeirləridir, amma mənim tərəfimdən yazılıb. Necə yəni? İndi özünüz başa düşərsiniz.

Əlbəttə, mən çox dil bilmirəm. Amma uşaq dilini bilirəm. Buna görə də sətiri tərcümələrdə çalışıram uşaq hissiyyatını tutam, dərk eləyəm və anlayam ki, onlar sülh, dostluq və insanlar haqqında nə fikirləşirlər.

“Balaca şairlər”i çox şeylər doğmalaşdırır. Çox vaxt onların hissləri, yaşantıları, həyəcanları deməyə qadir olduqlarından qat-qat zəngin, dərin və üstün olur. Elə buna görə də mən uşaqların demək istədiklərini dəqiq verməkdən, aydın çatdırmaqdan ötrü şerin mənasını saxlayaraq yeni poetik formalara müraciət etmişəm. Görəsən, uşaq səmimiyyətini, paklığını qoruya bilmişəmmi? Yəqin ki, bilmişəm – axı mən uşaq şairiyəm.

Buradakı şeirlər müxtəlif ölkələrdəki uşaqların adından yazılmışdır. Mənə elə gəlir ki, məhz bu cür “Uşaq dilindən tərcümələr” vahid birliyi təşkil edir.

Helsinkidə olarkən fin oğlanlardan birinin atası mənə dedi:

– Siz uşaq şeirləri axtarırsınız? – dedi. Sonra əlavə etdi: – Bizim uşaqlar utancaq, qapalı olurlar – bu, şimal xarakteridir.

O, “Utancaq” deməkdə haqlı idi. Fin-rus məktəbində beşinci sinif şagirdlərinə ünvanladığım “aranızda kimsə şeir yazırmı?” sualına utancaqlıqla, təşviş dolu sükutla cavab verdilər. Nə bir kimsə əlini qaldırdı, nə bir səs çıxdı. Təkcə bir qız müsbət cavab verdi və qızardı.

Bir neçə görüşdən sonra uşaqların təşvişi keçib getdi və belə məlum oldu ki, bir çox siniflərdə şairlər vardır.

Mən onlardan fin dilində yazılmış əlli yeddi şeir aldım. Həmin şeirləri uşaqlar özləri rus dilinə tərcümə etmişdilər. Məsələn, Nina Rintanenin şerinin sətri tərcüməsi: “Yaz gəldi. Quşlar oxuya bilər, günəş parlama bilər. Uşaqlar həm oynama, həm də yazın gəlişinə şeirlər yazma bilərlər. Axı bizdə əmin-amanlıq və sülhdür”.

YAZ

9 yaşlı Nina Rintanenin adından

Bizə yaz gəldi yənə,
Yəqin quşlar geri dönər!
Baxdım hərərətölçənə:
Biz yazı qarşılamaq,
Sevinc ilə!

Atlarıq, düşərik,
Biz oxuma bilərik.
Dayan, mən oxuyum bir,
Sənsə cavab ver!

Bizimlə birlikdə dolur sifə
Nəğmələrimiz.
Çünki Helsinkidə tamam
Barış içindəyik biz.

Atlarıq, düşərik,
Biz oxuma bilərik.
Dayan, mən oxuyum bir,
Sənsə cavab ver!

ANA

9 yaşlı Sivri Qustavsonun adından

Mən anama söylədim:
– Sən gətmə uzaqlara!
Göz yaşlarım tökülecək,
Sən gətsən hara...

Birdən qalın meşədə
Qəfil düşərsən dara!
Yaxşısı budur, gətmə,
Gətmə sən uzaqlara...

GÜNƏŞİN TUTULMASI

10 yaşlı Anu Utraynenin adından

Yox, nəse elə bil qayda pozuldu,
İtlər də uladı nəse bir anlıq.
Gizlənpaç oynadı Günəş Yer ilə,
Qəfil gündüz çağı düşdü qaranlıq.
Şərqə bax, qərbə bax, bax hər tərəfə,
Bəs hardadı Günəş?!
Danımı sökülür?
Böyüklər boylanır Günəşi görməyə
Di gəl uşaqlarsa elə hey gülür.

Tiina Lindstremın “Göyərçin” şeri mənim xoşuma gəldi. Budur Fin dilində yazılmış həmin şeirdən bir neçə misra sətri tərcümə: “...Bəyaz göyərçinlər insanları davaya səsləyən dəmir dimdikli qara quşu tutdular. Bəyaz quşlar, afərin sizə!..”

GÖYƏRÇİN

13 yaşlı Tiina Lindstremın adından

Başlarını qaldıran
İnsanlar gördü bir də
Bəyaz göyərçinlərdi;
Hər tərəfdə, hər yerdə.

Qanad səsləri ilə
Şəhər tamam dolubdu.

Göyərçinlər hamıya
Sülhü yada salıbdı.

Bəs hardan uçub gəldi;
Görəsən bu qara quş?
Yolçuları səslədi:
– Vuruş gərəkdı, vuruş!

Bəyaz göyərçin ilə
Dəmir dimdikli o quş,
Sonsuz mavi göylərdə
Bir-birilə tutuşmuş.

Ah, o bəyaz göyərçin,
O qanadlı qəhrəman,
Kaş ki, qalib gələydi!
Hər yerdə və hər zaman!

Ey insanlar! Dayanın!
Qan tökməyin! Oyanın!

SEVGİ

9 yaşlı Eyya Voutilaynenin adından

Üreyinə sevgi dolar
Bütün könlün xoşbəxt olar.
Mənim dostum yaxşı bilir,
Bu bir sevgidir – gəlir...

SEVGİ

9 yaşlı S.Taryinin adından

Sevgi bir tufan kimi,
Gəlir, bürüyür canı.
Hətta yuxularda da
Görürsən adaxlını...

Yenə dörd misralıq sevgi şeri. (Bu misralar “Göyərçin” şerini yazmış Tiina Lindstremə məxsusdur.) Bilmirəm, bu şeri Fin dilindən Tiina özü çevirib, yoxsa dostları kömək edib, amma çox hissiyatlı və gözəldir. Buna görə də mən ona toxunmadım:

Sevgi elə hissdi ki,
Bilir onu yaşayan –
Keçmişdə belə bir şey
Yaşanmayıb heç zaman...

Mən bilmək istərdim ki, görəsən Fin uşaqları onların adından yazdığım şeirləri necə qəbul ediblər. Belə fikirləşirəm ki, mən onların uşaq fikirlərini və hisslərini hardasa dərinləşdirməklə, inkişaf etdirməklə düzgün mövqə tuturam.

Bütün bunlara onların öz münasibətləri necədir? Budur, mən yenidən Helsinkidəyəm. Yenidən şəhərətrafı fin-rus məktəbindəyəm. Burada uşaqlarla görüşməkçün mənə öz dərs saatlarını verən şən ovqatlı müəllimlərin çoxunu tanıyıram. Amma köhnə tanışlarım olan uşaqları dərhal tanımaq olmur. Onlar böyümüş və yetkinləşmişlər. Bununla belə, onların qapalı şımalı xarakterləri olduğu kimi qalmaqdadır. Onlar on gün ərzində mənə öz şeirlərini gətirdilər. Bu dəfə onlar əlli yeddi deyil, səksən beş idi. Bununla uşaqlar sanki onların adından yazmaqda haqlı olduğumu təsdiq edirdilər.

Finlərin yetişməkdə olan yeni və “balaca şairlər”i nə haqda yazırdılar? Demək olar ki, hər şeirdə öz arzuları, bəzən tamamilə uşaq arzuları, bəzən də uşaqlıqdan çox-çox uzaq, müdrik hisslər, fikirlər vardı.

ARZU

11 yaşlı Yan Troppun adından

Mən gonbul bir oğlanam,
Mən kökəm elə!
Dostlarım mənə bir gün
Söylədi belə:
– Oyuna yaramırsan,

yaramırsan, bəs
Sənin ağırlığına
Konkiler dözməz.

İndi fikir çəkirəm
Deməyin: niyə?
Neyləyim yaramıram
Axı xokkeyə!

Yaramıram?
Niyə bəs?
Yeni gonbul olanlar
Heç bir iş görə bilməz?
Bəlkə boş şeydi bunlar...

Kaş ki, yığa biləydik
Bir yerə gonbulları
Kimlər nəyi bacarır
Üzə çıxaydı barı.

Yaxşılari seçərək
Komanda quraydıq biz.
Mən özümse qapıda
Dayanardım şübhəsiz!..

HƏSRƏT

11 yaşlı Nanna Ekin adından

Kəderliyəm bu günlər,
Külək, məni silkələ.
Silkələ!
Qoy yaxamdan
Çıxsın həsrətin əli.
Yaxam gəlməsin ələ!
Qoy buludlar aparsın

Məni belədən-belə.
Üzü günəşə doğru,
Uzaqda qalsın həsrət,
Uzaqda qalsın ağrı...

EVDƏ

14 yaşlı Satu Virenin adından

Evdə həm istidi, həm işıqlıqdı,
Küçədə aramsız yağışlar yağır.
Pəncərə önündə dayanıb evdə
Adam leysanlara rahatca baxır.

Evdə bürkülərdən qorunmaq olur,
Qurtulmaq da olur şaxtalı gündən.
Yaxşı yer, doğma yer çəkir adamı –
Evə də eləcə can atıram mən.

MƏNİM PƏNCƏRƏMDƏ

12 yaşlı Miki Saverlaynenin adından

Yuxumun içindən duyuram necə –
Pəncərə dalında oyanır küçə:

Keçir maşınların
rəngli sürüsü.
Sıxlaşır, ayrılır, gedir yoluyla
hər birisi.

Adamlar tələsir bir-bir, –
Kimisi avtobusa,
Ya tramvaya minir.
Mən küçəni görürəm,

Bütöv, belədən-belə.
Gedə-gedə yeyən kim,
Öpüşürlər də hələ.

Hərə bir yük daşıyır;
Birisi səbətdə tərəvəz almış,
Birisi bağçaya uşaq aparır.
Birisi iclasa qaçır, tələsir,
Küçə tələsənlər əlində əsir.

Bu səhər hər tərəf qaynardı necə,
Bircə mən heç yana tələsməyəcəm.

Bir fikir ötüşür bu an başımdan:
Böyüyəndə
İmtina edəcəm maşından.

Mən tələsmək istəmirəm
Avtobusa, tramvaya.
İstəmirəm gedə-gedə yeməyi,
yollarda öpüşməyi...

Hər yerə gecikmədən
Öz vaxtında yetəcəm.
Sadəcə tezdən durub
Və piyada gedəcəm.

MEŞƏ

9 yaşlı Ennyu Eryasadrinin adından

Meşə ilə gedəndə
Səssiz-səmirsiz
Yolda bir boz dovşana
Rast ola bilərsiniz.
Dovşan görəndə heç vaxt

Fıstıq çalmayın siz,
Yoxsa qorxub qaçacaq.

Meşə ilə gedəndə
Səssiz-səmirsiz.
Sığın görə bilərsiniz...
Gözəl, qənirsiz...
Sizə tutsa üzünü
Keçin hənirsiz.

Qorxutmayın quşları,
Nəğmə desinlər təki.
Tamyıram mən birini –
O qədər gözəldi ki...

FİKİR

10 yaşlı Susanna Kanervanın adından

İstəyirdim ki, yazam,
Qələmin işi bitdi –
Bütün səhər uzununu
mən onu təmir etdim.

Amma nahaqdan –
Başım elə qarışdı,
fikirlər uçdu-qaçdı.
Qələm düzəldi, ancaq,
Dəftər qaldı ağappaq.

OTAĞIMDAKI ŞƏKİL

10 yaşlı Yusani Yuseliusun adından

Adıca bir şəkildi,
portretə divarda –
Üz-gözü qırıq-qırıq,

Saçları ağ bir insan.
Heç bilmirəm mən onun
Nəyinə vurulmuşam.

Mən bu portret ilə
Uşaqlıqdan tanışam.
Nədənsə bu şəkli
Öz həmdəyim sanmışam.

Hərdən elə gəlir ki,
O mehriban, kəderli
Baxır mənim üzümə
divardan sirli-sirli.
Elə bil hərdən onu
dindirdiyimi bilir.
Mənim hər işarəmə
gözüylə cavab verir.

Mən Afrikada olmamışam. Amma dostlarımdan biri oradan qayıdanda Liberiya uşaqlarının ingilis dilində şeirlərini gətirmişdi. Karolina Qononun şeirlərindəki heyvanlar məni təəccübləndirdi. Mən Afrika uşaqlarının şeirlərində timsahlar, balinalar, pələnglər, meymunlar haqda nəse gözləyirdim. Bu belə də oldu. Amma 9 yaşlı afrikalı qız Karolina şeirlərində sadə çöl siçanları, dovşanlar, tülkülər haqda bəhs edirdi. Şübhələnərək birbaşa "Heyvanlar aləmində" televiziya verilişi redaksiyasına zəng etdim. Vasili Mixayloviç Peşkovdan bir dəqiqəliyə Liberiya bəzə bu qədər yaxın olan heyvanların – tülkünün, dovşanın həqiqətən yaşayıb-yaşamadığını aydınlaşdırmağı xahiş etdim. Vasili Mixayloviç cavab verdi:

– Qız hər şeyi düz yazıb. Həmin heyvanlar orada yaşayırlar. Liberiya çox zəngin və rəngarəngdir. Amma orada tülkülər bizim yerlərin tülkələrindən balaca olurlar...

İndi mən yaza bilərdim:

YAŞIL TƏPƏLƏRDƏKİ QONŞULAR

9 yaşlı Karolina Qononun adından

Dostlar harda yaşayır? –
O uca təpələrdə.
Onlara yaşamaqçün
nə qapı gerek deyil,
nə pəncərə, nə pərdə.
Onlara günəş dolu
bir təcik bəs edər.
Qızıl günəş isider...

Yaşıl aşırımları
Qalxıram mən yuxarı.
Burda dostlarım olur –
Olur çöl siçanları.
Hələ böcəklərlə də
Dostluq eləyirəm mən.
Budur, tanış bir böcək,
Ötüb indi keçəcək,
– Hələ vızıldayırsan? –
Deyə soruşmağma,
– Bəli! – cavab verəcək.

Bəzən tezdən gəlirəm,
Çağırıb dovşanları,
Xəbərdarlıq edirəm –
ayıldırım onları:
– Gündükdə ovçular var,
Marağa yatışiblar.
Onlar gözləyir sizi,
tutublar izinizi!..

Yarım saat dolasam,
Sakitlik çağ, bil ki,
Çıxacaq yuvasından
Qarşıma kürən tülkü.

Dostlarımın yanına –
Qonşu t p likl r ,
Gedir yolun bir ucu.
Gedəndə birinciy m,
Qayıdanda sonuncu...

AFRİKA RƏQSİ

14 yaşı Conson Uisnantın adından

Tamtamlardı  alınan,
tamtamlardı  alınan,
Rəqs edərək h rl n n,
Meydan boyu dolanan
Uşaqardı, atalardı
analardı həmişə...

Şaxşaxların səsində
Sanki sakit çay axır.
Biz tamtamla oynayırıq,
Rəqs edirik şıdırğı...

Gurultulu ritmiyl 
tamtam sanki danışıır.
– Sən rəqs elə! – söyləyir
O mənimlə yarışıır.

Tamtamlardı  alınan
 alınan tamtamlardı.
Uşaqardı rəqs edən,
Atalar, analardı.
Afrikalı qocalar
h rl nirl r meydanda.
H zz alırlar tamtamdan.

Tamtamlardı  alınan
 alınan tamtamlardı.

Yox, deməyin xoşbəxt gün
burda bitdi, qurtardı.

İndi sussa da tamtam,
K nl m z qulaq asır –
arxamızca düşüb gəlir,
Onun sirli sədası...

İT V  TİMSAH

9 yaşı  arizetta Murun adından

 ay qırağında bir it,
Qaçırdı, y y r rd .
Birdən yolunun  st 
İri bir k t k gördü.
Dayandı, bərkdən–bərkdən
K t y  sarı h rd .
K t k qəfil yeridi –
Aman! K t k diridi!

O yaman qorxuludu,
Yanaşmaq olmaz ona.
D z yolun ortasında
Yatıbdı uzununa.

Sən demə bu timsahdı
 xıyb sahilde yatmış.
İtin qəfil h rm yi
Onu dərhal oyatmış.
Sulara q rq olaraq
 z b getdi o timsah.

İts  sahilde vurdu
Ora–bura  z n .
Yeşin ki, axtarırdı,
Yeni timsah izini.

Paris yaxınlığındakı Klamar rayonunda maraqlı bir uşaq kitabxanası var. Burada uşaqlar kitabxana bülletenini özləri yazaraq özləri də kiçik mətbəə dəzgahında çap edirlər. Bu jurnal ucuz olduğu üçün böyüklər də onu həvəslə alırlar. Jurnalın satışından əldə olunan gəlir kitabxananın yardım fonduna köçürülür.

Bu jurnalın nömrələrindən birində 9 yaşlı Lorens, 12 yaşlı Veronika, 13 yaşlı Nadin, Erik və Frederik, 14 yaşlı Bruno və Jan İv özlərinə belə bir sualla müraciət etmişdilər: “İki mininci il haqqında biz nə fikirləşirik?” Onların cavablarından bəziləri mənim şeirlərim üçün mövzuya çevrildi. Şeirlərin qəhrəmanlarını isə kitabxananın divarları arasından Tyuilri bağına apardım.

TYUILRİ BAĞINDA

Həmişə uşaqların
yığışb oynadığı,
Yaraşlı Parisin
Gözəl Tyuilri bağı.

Burda söhbət qızışb
2000-ci il haqda.
Hamı deyir fikrini,
Kimsə qalmır qıraqda.

– Hər şey ucuzlaşacaq! –
Söylədi bir qızciğaz.
Ucaboy yeniyetmə
Onun bu sözlərinə
Gülümsədi də bir az.

Söhbət yaman qızışdı,
2000-ci il haqda.
Bir təyyarə görüdü
Göy üzündə uzaqdan.

– Sən bir dayan! – çığırdı
ucaboy yeniyetmə.

Papağını yelleyib,
Dedi ki, bir an getmə.

Sən mavi göylərdəsən,
Bəs neyləsin yer üzü?
Sənin minlərlə bomban
Dağıtmazmı Parisi?

O qədər çoxalıb ki,
Bürüyübdü hər yeri,
2000-ci il özü
Vurub dağıdar yeri!

Bir qız rəfiqəsinə
Yaxın oturdu bir az,
Dedi: – Bilməliyik biz,
Belə artsa bombalar –
Olmayacaqdır Paris!

Yox! Bizə gərək deyil!
Belə olsa gəlməsin,
Qoy 2000-ci il!

Mənim Bolqarıstan haqda ilk təəssüratlarımdan: meşə ilə gedirəm, yaxınlıqda uşaqlar nəğmə oxuyurlar. Səsləri cingiltili, ölçülü-biçilidir. “Yəqin haradasa, yaxınlıqda pioner düşərgəsi var” – fikirləşdim. Talaya çıxdım. Nə görsem yaxşıdır? Burada, sadəcə olaraq bir neçə qız öz doğma diyarları haqda nəğmə oxuyurlar: “Ehey, Balkan, sən bizim vətənimizsən...” Onlar özlərindən xəbərsiz nəğmənin sözlərinə və havasına bütün qəlblərini vermişdilər. Hər dəfə mən bolqar uşaqları ilə görüşdükdə bir daha onların şerin ahəngini, musiqisini necə gözəl duyduqlarının şahidi olurdu. Ritmi dəqiq hiss etmək onların öz şeirlərində də vardır. Bəlkə də buna görə mən Bolqarıstandan olan “balaca şairlər”in canlı poetik fikirlərini daha dərinləndirən açıb göstərməyə xüsusi ehtiyac duydu.

RƏSSAM

9 yaşlı Maqda Gurovanın adından

Şəkil çəkəcəyəm mən!
Şəkil çəkəcəyəm mən –
boyaları yaxacam.
Sonra çəkdiyim şəkllə
möcüzə tək baxacam!

Mən nə çəkəcəm axı –
Çəmən gülləri içrə
Ayaqyalın gözəl qız –
Çiçəklər çox, o yalnız...

Bir oğlan çəkəcəyəm
Dizəcən qar içində
Gedir sonsuz çığırda
Gözəl boyda-biçimdə.

Şəkil çəkəcəm, yeni
Elə çəkəcəyəm ki,
qoy anlasınlar məni.

Çəkəcəyəm babamı
yanar ocaq başında.
Kənd evi – bolqar evi,
Qalın qar – dağ başında.

Ey fırçam! Ey boyalar!
Kömək edin, nə olar?!

LOVĞA GÜLDAN

9 yaşlı Simeon Kyosevin adından

Novruzgülünü görçək
Güldan çıxdı özündən:
– Bu tip çiçəklər üçün
Yaradılmamışam mən.

Nə ot, nə də ki alağ,
Şöhrət gətirmir heç vaxt!

Axı mən qərənfələ,
Qızılgülə layiqəm.
...Məktəbli təəccüblə
Ondan soruşdu bu dem:
– Demək çobanyastığı
Sizlərə yaramırmış?
Bir bax, güldanların da
qəribəliyi varmı!

RADOPİ DAĞLARI

10 yaşlı Stanislav Stoyanovun adından

Ey Radopi dağları,
Ey başları duman, çən.
Tezkən unuda bilməz
Sizləri bir yol görə.

Radoni dağlarında
Dırmaşdıqca zirvəyə
Ağaclar qucaqlaşib
Yıxılmasınlar deyə.

Burdan Mariççi çayı,
Gurultuyla baş alır.
Quşların qanadları
Gümüşü rəngə çalır.

Ey Radopi dağları,
Ey Radopi dağları!
Burdakı gözəllərin
Naxışlı yaylıqları...
Yamaclardan gözəllər
Harasa enib gedir.

Quşlar bilirlər işi,
Quşlar bilirlər işi –
Görünüb yox olurlar,
Qanadları gümüşü...

SƏHV

13 yaşlı Kristina Zaxariyevanın adından

Qumluqda almaz gördüm,
Baxdım gözüm qamaşdı.
Tez qışqırdım: ay aman,
Gör nə bahalı daşdı!

Belə möcüzə burda,
Hardandı görən, hardan?

Bir parça şüşə imiş
Qarışdırıbmış işi.
Şüşə bir almaz kimi
Əks etdirmiş günəşi.

Qoruyub saxladığım şeirlərin arasında 1958-ci ildə Visbadendə (AFR) nəşr olunmuş "Uşaq şeirləri" adlı toplunun fotosureti vardır. Mən bu topludan iki şeir seçdim. Orada müəlliflərin soyadları göstərilməmişdir. Ən balacasının 6, ən böyüyünün isə 15 yaşı vardır. Amma şeirləri biri-birinə çox yaxındır.

AĞACDAKI YUVADA

6 yaşlı K.Diterin adından

Ağacdakı yuvada
Çoxlu quş balaları.
Onları yedizdirir
Qayğıkeş anaları.

Açıq ağızları – sarı,
Onların on birdi sayı!

Anaları dövrə vurur,
Onlarsa cıkkıldəşir.
Hər birinin ağızına
ana yem qoyur bir-bir.

Onların sayı on bir,
Ağızları sarıca.
Asan deyil yemləmək
Hər birini ayrıca!

Budur, ağızlar yumulur,
Ailə toxdur demək.
Ana isə kolluqda
Dincəlir gizlənərək.

ANA OXUYUR

Mənim sərbəst işləməmdə 15 yaşlı yeniyetmənin şeri

Bəyaz önlüklü ana
Tələsmədən dolaşır
Otaqları birbəbir.
Həm iş görür,
həm də ki,
arada nəgmə deyir.

Yuyur qab-qacaqları,
Hərdən də gülümsəyir –
boylanır mənə sarı,
oxuyur, nəgmə deyir.

Amma bu gün doğma səs,
sanki bir az başqadır.
Ana yenə iş görür,

Ana yenə oxuyur, –
Səs isə başqa “dadır”.

Gərəkdir bu səsə də
bir lal sükut içində
öz könlünü verəsən.
Nəsə dolur qəlbimə...
Hönkürümmü görəsən?!

İndi bu müəlliflərin hər ikisi yaşa dolmuşdur. Mən bilmək istədim, görəsən onlar anaya, təbiətə, insanlara, quşlara olan sevgilərini qoruyub saxlaya bilmişlərimi? Axı bu hisslər onların uşaqkən yazdıqları şeirləri yaxınlaşdırmışdı.

Belqradada, rus dilini kifayət qədər yaxşı bilən bir ailədə ev sahibəsi səkkiz yaşlı qızına dedi:

– Moskvalı qonağımız bilmək istəyir ki, bizim ana dilimizdə şeirlər necə səslənir. Gətir öz şeirlərini oxu.

Qızcığaz dəftərini həvəssiz gətirdi və onu açmağa tələsmədi.

– Sənə nə olub? – süfrə açmağa başlayan anası təəccübləndi: – Sən ki, dünən bütün gecəni yazmışsan. Sən oxu, mən də bir az iş görüm.

O, otaqdan çıxanda əlavə etdi:

– Bilirsinizmi, ötən il onun şeirlərini “Zmay” jurnalında çap etmişdilər.

– Ötənliklər yadımdan çıxıb... Dünən isə özümçün yazmışam... Öz rəfiqəm haqda, – qız könülsüz-könülsüz dillənərək gözlərini döşəməyə dikdi.

O mənim xoşuma gəldi. Məncə, əgər insan hərdən ancaq özü üçün yazırsa, bu, yaxşıdır. Mən qıza elə belə də dedim.

Mənim bu qıza rəğbətimin artdığını bir səbəbi də bəlkə də vaxtilə öz başıma gələnler idi. Bu barədə mehmanxanaya qayıdarkən fikirləşirdim.

Düzdür, mənim keçirdiklərim daha “faciəli” hisslər idi. O vaxt mənim də səkkiz yaşım vardı. Bir gün gördüm ki, anamın bacısı – Saşa xala, rəfiqəm haqda yazdığım gizli şerimi bir qadına ucadan oxuyur. Ona sarı atılaraq dəftəri onun əlindən qapdım və çıxırdım:

– Sən neylədin! Sən neylədin! Mən özümü zəhərləyəcəyəm! Marusiya kimi zəhərləyəcəyəm! (“Marusiya zəhərlənib” – belə bir mahnı oxuyardı bizim qonşu qadın.)

– Zəhərləyəcəksən? Nəylə? – otağa girən atam sakitse soruşdu.

Mən bildirdim:

– Mürəkkəb içəcəyəm!

Bir dəqiqə keçməmiş atam mənə bir xörək qaşığı bənövşəyi mürəkkəb uzatdı:

– Al, iç! – o tələb etdi.

Atam həkim idi. Görünür mürəkkəbi içəcəyim halda qorxulu bir şey baş verməyəcəyini bilirdi. Bununla belə o istəmirdi ki, mən dediyim sözü havaya buraxım.

Bənövşəyi mürəkkəbi iyrenə-iyrenə içsəm də təsəllim o idi ki, poeziya uğrunda əzab çəkərəm.

Bu yaxınlarda “Zmay” jurnalını vərəqlərkən “Uşaq səhifələri”ndə səmimi hisslərlə dolu şeirlər tapdım. Bəlkə də bu şeirlərin çoxunu müəlliflər özləri üçün yazıblarmış. Şeirlərin xüsusilə qəlbəyatımlı olması mənə onların poetik vüsətini artırmaq istəyi oyatdı.

ANA

12 yaşlı Lyubiçça İviçin adından

Sübhün sakitliyində
könlümə qulaq asdım –
Mən anamın adını
yazdım, ovcuma yazdım.

Dəftərə, vərəqə yox,
Nə də divara cızdım –
Anamın adını mən,
yazdım, ovcuma yazdım...

Günorta evimizdə
Dikildi mənə gözlər:
– Bir de, nə gizlətmisən?
Aç, aç ovcunu göstər!

Mən ovcumu açanda
özümü unutmuşdum –
Mən ovcumun içində
Xoşbəxtliyi tutmuşdum...

PAYIZ KOLLARI

13 yaşlı Gina Voynoviçin adından

Atır yaşıl paltarını,
Soyunur payız kolları.
Bilirəm, soyuqdu sizə,
Soyuqdu, payız kolları.
Üryan kollar –
Çılpaq qollar kimidir...

KÖHNƏ KÖRPÜ

12 yaşlı Mladen Kluqun adından

Köhnə körpü,
Sevinclər, dərdlər qalıb
yadında sənin.
Gəmilər keçib gedir
altından sənin.

Gecə-gündüz axan çay
Ayaqlarını yalar.
O sahil, bu sahilin
Sənə ehtiyacı var.
Küləkli dalğaların
Nəğməsindən coşmusan
Onları birləşdirib
bir-birinə qoşmusan.

Altdan gəmilər keçir,
Üstündənsə buludlar.

Adlayan uşaqların
Sənə ehtiyacı var.

Köhnə körpü yorgunsan
Taxta məhəccərinlə.
Öz postundasən, amma
Durmusan hünərinlə.

Macar uşaqları, xüsusilə də balacalar mənə çox nəzakətli görünür. Macarıstanda belədir: bir-birlərilə görüşəndə uşaqlar deyirlər: "Sevas" və yaxud "Sia". Böyüklərlə görüşəndə isə belə deyirlər: "Çokolom". Bütün bunlar "sən" və "siz" müraciətlərinə uyğun səslənir. Budapeştin küçələrindən birində anasının əlindən tutub gedən üç yaşlı bir uşaq birdən hasarın arxasında böyük bir it gördü. O dayandı, fikirləşdi və nəzakətlə dedi: "Çokolom". It axı böyük idi.

Həm də macar uşaqlarının təsəvvürləri zəngin olur. Əlbəttə, bu xüsusiyyəti bütün dünya uşaqlarına aid etmək olar. Balaca macarların şeir və nağıllarındakı hissiyyat onları mənca fərqləndirir. Qızlardan birinin şeiri elə belə də adlanır: "Dilek". Qyodelle şəhər məktəbinin 2^b sinfində oxuyan uşaqların nəsrilə yazdıqları nağıl elə bil özünü tələb edirdi ki, mən onu şərə çevirim. Mən belə də etdim. (Bu nağıl Macarıstanda çıxan "Kişdoboş" yurnalında dərc edilmişdi.)

HİSLİ CÜCƏNİN NAĞILI

Dağların o yanında,
Çayın o sahilində
toyuq cücələrini
Yemçün gözdürür gündə.

Ana balalarına
Tapır zibil topası.
Bu cür dadı yem yerin
Çətin kimse tapası!

Bütün cücələr yaxşı,
bircəsi bəlahıdı.

Qəfildən yoxa çıxır,
Bilinmir harda qaldı.

– Mən səni tapım necə
Ay mənim sarı cücəm?

Axır ki, gəlib çıxdı
Tamam hisin içində.
Heç kim sarı cücəni,
görməmişdi bu gündə.
Dedi: – girdim boruya –
Ora yaxşı bir yerdi,
gəlin gedək oraya!

Çayın o sahilində,
Dağların o üzündə
Toyuq cücələrini,
Yemləyir gündə-gündə.

Gəzir yem qırıntısı,
Boş deyil çırpıntısı;
Rast olur axtaranda
Hər cür cücüyə, qurda.
Dəcəl, sarı cücəni
Qanadıyla vurur da:
– Boruya girməmişdən
Taleyini düşün sən!

DİLƏK

Gimnaziyada oxuyan İldiko Boydorun adından

İnanın, baş vermişdi
Qərribə bir möcüzə –
Hardansa bir cüt qaranquş
Uçub gəlmişdi bizə.

İki dəfə dövrə vurub
bağımızın üstündə.
Qondular bir kötüyə
Yaxınlıqdaydım mən də.

Heç özüm də inanmadım
Əvvəlcə bu uğura –
Mən hayana gedirdimse,
Qaranquşlar da ora!

Mən odun daşıyırdım,
Onlar başım üstə.
Gah qoşa, gah da tək-tək
Ötürdülər ahəstə...

Uçub tavanın altda,
Yellədilər lampanı.
Dedim:
– Enin aşağı,
Sındırarsınız onu!

Bunlar bir həqiqətdir,
deməyin uydurmuşam –
mən bu həqiqətləri
xəyalımda qurmuşam.

Bu əhvalat Yunanıstanda baş vermişdi. Nümayəndə heyətimizin qaldığı mehmanxananın ayrı-ayrılıqda iki küçəyə çıxışı vardı. Onlardan ən sakitini seçmişdim. Gün ərzində ən azı dörd dəfə həmin küçə ilə nağıl və uşaq şeirlərinə həsr edilmiş Beynəlxalq konqresə getməli olurdum. Necə oldusa, o biri küçə ilə tanış olmaq istədim və ikinci çıxışdan kiçik bir meydana çıxdım. Bu küçəni keçmək ağlasığmaz bir şey idi. Ardı-arası kəsilmədən keçən avtomaşınlar fasiləsiz olaraq signal verərək şütüyürdülər. Yunanlar gur signalları xoşlayırlar. Keçiddə al-qırmızı gülləri olan yaşıl kollar vardı və bu yaşıl adanı xatırladan yerdə dayanıb nə vaxt keçə biləcəyimi düşü-

nürdüm. Əlimdə adi, göy rəngli kağız qovluq vardı. Mənimlə yanaşı dayanmış qaragözlü səkkiz yaşlarında bir qız birdən ucadan oxudu:

– “Papka”.

– Sən rus dilində oxuya bilirsən? – mən sevinçək soruşdum.

– O həm rusca, həm də qazaxca oxuya bilir – onun əvəzinə anası cavab verdi. – Biz buraya Qazaxıstandan gəlmişik. Demək olar ki, yarım ildi buradayıq... Siz hara gedirsiniz?

– Heç hara! – mən gülümsədim. – Sadəcə olaraq boş vaxtım var, – istəyirəm yaşadığım yerlə tanış olam.

Qız eşidəndə ki, Moskvadanam, məndən əl çəkmədi. Az vaxt ərzində mən bir ailənin və adını çəkməyəcəyim bir qızın həyəcanlı yaşantıları haqda xeyli məlumat aldım.

Bir nəfər yaşlı, dul qadın oğlu, gəlini və balaca qız nəvəsilə birlikdə Qazaxıstanda yaşayırmış. Milliyyətçə yunan olan bu ailənin başçısı həmin dul qadın hərdən Afinada doğmaları olduğunu xatırlayırmış. Amma ailənin digər üzvləri belə hesab edirdilər ki, artıq bu ailə Qazaxıstanda ömürlük qalacaqdır. Lakin birdən, 1974-cü ilin aprelinde ailənin başçısı olan nənə Afinaya köçməyə qərar verir. Onu heç cür yola gətirmək mümkün olmur.

– Bunu mənim üçün və doğmalarımın xatirinə edin, – o, məcbur edir. – İndi ki, orada faşistlər yaşamır... Sizin üçün də yaxşı olacaq.

– Axırda biz erimlə anaya tabe olduq, – gənc qadın bildirdi. – O öz doğmalarını yenice görmüşdü ki, xəstələndi: Hamı deyirdi: “Burada müalicə olunmaq çox bahadır”.

– O, müalicə oluna bilmədi, – balaca qız bildirdi. – Kaş ki biz hamımız Qazaxıstanda qalaydıq!

– Bu heç cürə öyrəşə bilmir, – anası ah çəkdi. Sən axı mənə söz vermisən... Sənin ki uşaq karnavalı xoşuna gəlmişdi... Biz onu qədim Akropola aparmışıq. O, Parfenona da baxıb...

– Öyrəşərəm, – qızcıgaz köntülsüz dilləndi.

ÖYRƏŞƏRƏM

Adımı çəkmədiyim qızın adından

Küçələrlə keçəndə
Qulağımız batırdı.
Maşınların siqnalı
gedib göyə çatırdı.

Afina – səs-küylüdü,
Amma çəkilmək olar
köhnə yolla dağlara.
Afina, çox çəkməz ki,
Öyrəşərəm mən bura.

Darıxmayacam mən də
Qazaxıstan deyəndə.
Orda – köhnə vətəndə,
Yuxudan qalxıb erkən
Biz dağlara gəldik
Rəfiqəm ilə birgə...

Dərsə getmədim artıq
Rəfiqəm gəldi bizə,
Gəldi, üz-üzə durduq:
– Həmişəlik gedirsən?
Bilirəm, sən – yunansan.
Burda doğulmağımı
Unutmazsan inan sən...

Öyrəşərəm Afinanın
Leysanına, qarına.
Öyrəşərəm Parfenonun
Qocaman sütunlarına.

Qıvrımtelli bir qızla
qarışıb qaynayırıq,
Baxırıq bir-birimizə,
Susub da oynayırıq.

Bütün günü mən bu dildə
Sözləri hallandırırım.
Rəfiqəmlə rastlaşanda
Yenə də susub dururam.

Yox, yox darıxmayacam.
Qazaxıstan deyəndə...
Bəs birdən sinsa ayağım?
Ola bilməzmi yeni?

Bəs pulumuz yoxdursa,
Kim sağaldacaq məni?

Onda deyərim anama:
– Geri qayıdaq, ay ana!
Pulsuz sağalmağım üçün
qayıdaq Qazaxıstana.

Dostlarla da görüşərəm,
Qucaqlaşib öpüşərəm.
Daha darıxmaram mən də
Qazaxıstan deyəndə.

Mənim “Uşaq yaradıcılıqları” toplumda işlənməmiş çox şeylər qalıb. İstərdim onları da “uşaq dilindən” tərcümə edəm.

Amma heyif, işin qızgın çağında gözlənilmədən bu işə nöqtə qoyası oldum. Çünki mən başqa işlərlə də ardıcıl məşğul olmalı idim; məsələn, rəssamlarla.

Mən onlarla tez-tez görüşürdüm. Onlar adi dərs günündən sonra Krasnopresnenski rayonundakı Surikov adına İnstitutun nəzində açılmış Moskva orta bədii məktəbinə yığırdılar. Burada adi fənlərdən əlavə hər gün yağlı boya, rəsm, heykəltaraşlıq kimi dərslər tədris olunurdu.

Biz necə işleyirdik? Uşaqlar sinif otaqlarından birinə yığırdı, mən isə hər dəfə onların yaşlıları adından yazılmış iki-üç şeir oxuyurdum. Maraqsı bu idi ki, gülürdülər və ya kiminsə taleyi haqda fikrə gedirdilər, amma eyni zamanda “gözlərilə eşidirdilər”. (Şekspirin sonetlərindən birində belə bir misra var – “Gözlərin eşidirmi mənim səsimi?!”).

Kimin hansı şerə şəkil çəkməsini onlar bir an içində müəyyən edirdilər. Bədii məktəbin balaca şagirdlərindən bir qız öz rəssam atasına belə demişdi:

– Ata, sən asta rəssamsan, mənə – iti!

İlk dəfə məni hazır işlərə baxmağa çağıranda direktorun kabinetinə girdim və heyrləndim. Döşəməyə cərgə-cərgə düzültmüş rəsmlərdən o böyüklükdə otaqda ayaq basmağa yer yox idi. Yalnız yazı stoluna san getmək üçün nazik bir zolaq, çığır açmışdı.

Şəkillər hədsiz çox idi!

Qara rəngli dəmir müharibə quşuyla döyüşən bəyaz sülh göyərçini, çoxlu gərəkli və gərəksiz, real və fantastik şəkillər çəkilmişdi.

“İti rəssamlar”ın əsərlərində fransız uşaqlarının həyəcanından tutmuş səkkiz yaşlı yunan qızının həsrətinə qədər hər şey özünə-məxsus tərzdə əks olunmuşdu. Bir qədər Liberiya məsələsində “çətinlik” yaranmışdı. Rəqs edən afrikalıların xeyli rəsmləri vardı. Amma iki tabloda onları qırmızı dərilə verməmişdilər. Bəziləri afrikalı qızı yaşıl təpəlikdə, öz dostları olan heyvanlar arasında çəkmişdilər. Heyvanlara məhəbbət bütün ölkələrin uşaqlarını biri-birinə yaxınlaşdırır. Şəkillərin birində afrikalı qızı sovet məktəblişi formasında vermişdilər. Başqa birində isə qızmar Afrika günəşi altında dayanmış qızcığazı xəz dərilə paltoya bürünmüş halda çəkmişdilər.

Təkcə üçüncü sinif şagirdi olan fin qızının “Yuxuda nişanlanması” arzusunu heç kim fırçaya almamışdı. Yuxarı sinif şagirdləri olan bəzi qızlar bu arzuya hörmətlə yanaşsalar da, görmədikləri nişanlanma mərasimini necə təsvir edəcəklərini bilmirdilər. Amma onlar ehtiyatsız ananın fin meşəsinə getməməsi üçün ağaclar arasında pələnglər və şirlər “yerləşdirilmişdilər”.

Mən uşaqlarla səhər bir məktəbdə, günorta isə başqa bir məktəbdə görüşməyə vərdiş etmişəm. Rəssam-müəllimlərin görüş üçün həvəslə vaxt ayırmalarına və uşaqların əl işlərlə ciddi maraqlanmalarına da vərdiş etmişəm. Amma yarımillik başa çatdı və mən pedaqoqların üz-gözündə qayğı görürdüm. Baxış və imtahanlar öncəsi vəziyyət belə idi.

– Mənə aydınlaşdırın, – uşaqlara müraciət etdim, – baxış nədir? Onlar bir qədər həyəcanlandılar.

– Bilirsinizmi, – deyə oğlanlardan biri dilləndi, – hər sinifdə iki dolab var; biri yaxşı, biri pis. Yaxşı dolabdakı şəkillər baxışa çıxarılır.

– Bəs onda pis dolabdakı şəkilləri valideynlər təsəlli tapsın deyə evə aparırlar, – mən soruşdum.

– Elədir, – oğlan sinifdəkilərin gülüşləri altında təsdiqlədi.

Gündən-günə uşaqlar daha çox həyəcan keçirirdilər.

Onlar kitab üçün böyük maraq və məmnuniyyətlə şəkillər çəksələr də, başa düşürdüm ki, vaxtlarını alıram, imtahana hazırlaşmağa vaxtları qalmır. Neyləməli, mehriban rəssamlarımla ayrılmaq vaxtı çatmışdı. İmtahanlardan sonra onların tətilləri başlayırdı, mən isə səfərə getməliydim. Odur ki, kitaba nöqtə qoymaq qərarına gəldim. Bəlkə də bir yox, üç nöqtə...

İKİNCİ HİSSƏ

Aradan bir ilə yaxın vaxt keçmişdi. Necə oldusa qış günlərindən birində Moskva ətrafındakı meşədə xizək sürərkən qonşu qəsəbədə olan bir tanışım yanımdan keçəndə qəflətən soruşdu:

– Nədi, yoxsa “uşaq dilindən tərcümələr”lə birdəfəlik qurtarmısınız?

– Niyə elə fikirləşirsiniz? – dedim.

O gülümsədi.

– Mənim nəvəm belə hesab edir. O, “üç nöqtə” anlayışını özü bildiyi kimi şərh eləyir. Onun fikrinə görə, əgər kitabın sonunda bir nöqtə qoyulubsa, bu son deməkdir. Amma əgər nöqtənin üçü birdən qoyulubsa bu – tamamilə, birdəfəlik son deməkdir.

Son “birdəfəlik” olmadı.

Bir dəfə əlində böyük maqnitofon olan rus dili müəllimi Yekaterina İvanovna yanıma gəlmişdi.

– İndi çox təəccüblənəcəksiniz, – o, müəmmalı şəkildə güldü.

Lent fırlandı, rus və portuqal dilində şeir deyən böyükklərin və uşaqların səsləri eşidildi. Düzü, çox təəccübləndim:

– Mənim bu şeirlərimi kim tərcümə edib?

Yekaterina İvanovna fəxrlə:

– Bizim tələbələr, – dedi.

– Sovet tələbələri?

– Yox, portuqaliyalı tələbələr.

– Onlar rus dilini haradan belə yaxşı bilirlər?

– Onlar artıq üç ildir öz vətənlərində, Lissabonda bu dili öyrənirlər. İndi də uşaq şeirlərinin tərcüməsinə cəhd göstərirlər.

Yenə də mənə aydın deyildi:

– Rus şeirlərini cürbəcür intonasiyalarla belə sərbəst oxuyan uşaqları Portuqaliyada necə tapmışınız?

– Onlar da bizim tələbələrdir, – Yekaterina İvanovna gülümseyərək tənənə ilə cavab verdi.

Mən Lissabona uçaraq qara gözlü Marqaritaların və Florivalilərin rus şeirlərini eynən Marusya və Fedyalar kimi necə həvəslə oxuduqlarını öz gözlərimlə gördüm. Yuxarı qrup tələbələri özləri tərcümə etdikləri şeirləri oxuduqda elə həyəcan keçirirdilər ki... Onlar mənimlə də, öz aralarında da rus dilində danışdılar. Danışanda səhv buraxsalar da sərbəst danışdılar.

Onların – “balaca şairlər”in şeirləri düşündürücüdür. Onların mövzuları daha çox böyükklərin həyatındadır: məsələn, ancaq sülhün bərqərar olduğu torpaqda bitən gözəl çiçək haqqında və ya insanın böyüməsinin nə qədər çətin olması barədə yazılan şeirləri göstərmək olar. Üç portuqal qızının şeirləri könlümə o qədər yatdı ki, onlar mənə bir daha “Uşaq dilindən tərcümələr”itə qaytardı.

GÜL YAŞAMAQ İSTƏYİR

13 yaşlı Aleksandra Fernandesin adından

Torpağı deşib çıxıb,
Boynunu burubdu gül.
Bütün güllərdən uzaq,
Tək-tənha durubdu gül.

Nə isti bir şitillik,
Nə kiminsə ilıq əli –
Yalnız qan görməmiş torpaq
Sevindirər bu gülü.

Bəlkə indi bir pilot
Əmrə əməl eləyir –
Günahsız insanlara
Göydən bomba ələyir.

Qoy məhv olsun ədavət,
Yalan və kin-küdurət!
Milyonlar arzulayır –
arzulamıram tək mən;
Sən açacaqsan, ey gül,
Sən açacaqsan – hökmən!

BÖYÜMƏK ÇƏTİNDİ

14 yaşlı Paula Lemosun adından

Böyümək çətindi,
Dostlarsız darıxmaq,
Evə gedərkən
yol uzununu ah çəkmək,
Sevmək çətindi...
Danışmaq,
susmaq,
Özgəsinin qəlbinə dəyməmək,
Yeni günün xoşbəxtliyini duymaq,
Yeni saatın xoşbəxtliyini,
Ürəyimin neçə döyündüyünü dinləmək,
Düşünmək, baxmaq, öyünmək.
Böyümək çətindi,
Çətindi böyümək.
Uzaq dağlarda yol tapmaq,
Təbiətdən
sirrini soruşmaq:
– Sən necə varsan?
Onu anlamaq, dərk etmək.

Çətindi böyümək,
Çətindi böyümək.
Düşünmək, sevmək,
Getməyə davam etmək.

AY VƏ DƏNİZ

13 yaşlı An Paul de Mayya Fernandesin adından

Dalğalar qaraldı.
Qaranlıq bir pərdə kimi çəkildi.
Ay doğdu –
Dənizlə görüşə gəldi.
Ay doğdu ki,

gecənin gözəlliyi oyansın.
Ay doğdu ki, dalğalar
gümüş rəngə boyansın.

Dənizin dalğaları –
Kaman kimi öyricə,
ay işığıyla bu gecə
dolub-daşır.
Uzaqlarda parlayır,
Üfüqdə işıldaşır.

Sonsuz gecə söhbətində
Nə haqdası pıçıldaşır, –
Ay və dəniz.
iki sevgili –
Ay və dəniz.

Alman pionerlərlə dəfələrlə görüşmüşəm. Amma ilk görüşümüz heç də uğurlu alınmamışdı. Əvvəlcə hər şey yaxşıydı, biz çoxlu zarafat edib gülüşürdük. Vidalaşarkən biri-birimizə möcüzələr arzuladıq... Beləliklə, hər şey gözəl nəticəylə bitə bilərdi, amma mən bu şövkətli və şən məktəblilərlə daha da xoş olan arzularımı yetirmək istədim:

– Sizin hər birinizə çoxlu beş almamızı ürəkdən arzulayıram, dedim.

Birdən yığışdığımız salon qeyri-qənaətbəxş şəkildə guruldadı. Sonra bütün üzlərdə narazılıq kabusu dolaşdı.

– Bütün fəniyərdən beş almaq vacib deyildir, – guya düzəliş etdim, – amma heç olmasa sizin hər biriniz heç olmasa bir beş almağa layiqsiniz.

Salon daha da bərkədən guruldadı.

Sən demə Almaniya Demokratik Respublikasında beş ən aşağı qiymət imiş. Mən isə hamıya ürəkdən bunu arzulayırammış. Hər şey aydınlaşandan sonra biz yenə gülüşməyə başladıq.

Alman uşaqlarının şeirləri çox vaxt şən və dülüşlə dolu olur.

OYAN

11 yaşlı Vinni Qexlerin adından

Sözün düzü xoşum gəlmir –
Səhərin nəyi yaxşıdır?
Dartırlar yorğanı: “Oyan!”
Deyinirlər: “Dur, yaxşı, dur!”

YAĞIŞ

12 yaşlı Simon Birkenxaymın adından

O səyyahdı,
O qəribdi,
Gəldi səhər alatorandan.
Hər addımda səs-küy etdi,
Nəmişiyə ağacları
bir boy da böyütdü.
Yoruldu,
yollar yorğunu.
Gədə bilmədi daha
Görən olmadı onu.

SƏLİQƏ-SAHMAN HAQQINDA

11 yaşlı Petra Qubişin adından

Sübut etməkçün anama
Göstərdim evdə bucağı;
Dedim bura nə yığıram,
Nə yığıram yoxa çıxır...
Çəkmələri, kitabları,
Yığıb toplamışdım bura –
Səhər durdum – dəftər yoxdu,
Hara qeyb oldu, bəs hara?
Əgər belədirsə, demək,
Səliqə-sahman nə gerek?!

BU AT

12 yaşlı Qabriel Villboldun adından

Bu at ayağını döyməyir yerə,
Böyük döyüşlərdə sınıanıb amma.
Nə yalı, nə də ki, quyruğu vardı.
Bizi gimnastika yarışlarında
O, birinci yerə çəkib apardı.

Polşa uşaqlarından seçdiyim üç rəngarəng şeirdən ən çox birincinin üzərində düşündüm.

Budur onun sətri tərcüməsi: “Başımın içi nəğməylə doludur, amma onlar barədə heç kimə danışmıram. Gecə onlar mənim yatağıma gəlir, mənə bahar, qış, yay haqqında söhbət açırlar. Onlar səhər tezdən də gəlirlər və məni yuxudan oyadırlar”. 8 yaşlı Yanek.

Bu sözlər nə deyir? Bəlkə şeirlərin “doğuluşuna” işarədir? Gecə “başımın içi nəğməylə doludur”. Onlar Yanek üçün əzizdir və o bu barədə heç kimə danışmır, bu onun sirtir kimi bir şeydir, odur ki, həmişə onunladır.

MƏNİM NƏĞMƏLƏRİM

8 yaşlı Yanekin adından

Başımın içi dolu –
nə birdi, nə də iki,
o qədər nəğmə var ki...

Oynaşırlar başımda
Elə bil ki, oynaşır
cırcırma, çəyirtkə,
otluqda, sarmaşıqda...

Başımın içindədi
nəğmələrin işığı,

Sözlər onlardan qaçır
pilləkəntə aşağı.

Onlar mənə söyləyir,
Soyuq qış və yaz haqda.

Heç kim eşitmir, amma
təkcə mən eşidirəm –
Hamı məndən uzaqda!

TUTQUN HAVA

9 yaşlı Kasinin adından

Dalğalar ucadır bu gün!
Balıqçının günü deyil.
Qara-qara buludlar
Qaranlıq dalğalara qarışıbdı elə bil.

Bu da hava!
Bu da hava!
Kəsir suların soyuğu.
Sahilə doğru can atır,
Bir balıqçı qayığı.

Dalğalar çırpılır
onun böyrünə –
qaranlıq dalğalar, qara dalğalar.
Sahildə gözləyən var balıqçımı,
Onun qadını var,
Onun qızı var.
Bu da hava!
Bu da hava!
Kəsir suların soyuğu.
Sahilə sarı can atır
Bir balıqçı qayığı...

MƏNİM DOSTUM

13 yaşlı Olyanın adından

Yoxdu onun pis cəhəti –
Tapmazsan axtarsan əgər.
O heç nədən baxıb sizə
üzünüzə gülümseyər.

Zəif deyil, güclüdür o,
Qəlbi də açıqdı yaman.
Bir qalın dəftərə yazsam,
Haqqında az olar inan.

O ancaq udmaq bacarır,
Uduzmaqla işi yoxdu.
Dəftərinə yazmışam ki:
“Ağlı qabaqlayıb vaxtı!”

O, qəfəsi təmir edir,
Pişiyə də verir yemək.
Yeri gəlsə üzr istəyir –
Onu bacarasan gerek!

İngiltərədə, başqa ölkələrdə olduğu kimi mənə təkcə uşaqların
şeyrləri deyil, həm də onlarla görüşlər maraqlandırır. İstəyirdim
gənc ingilislərin necə olduqlarını dərk etmə.

Riçard Koadın tünd rəngli köynəyinin sinəsində açıq rəngli hərflərlə
“Kanzas-Siti” yazılmışdı. Üz-gözündən isə hər şeyə maraqlı göstərirdi
bəlli olurdu.

– Söylə, Riçard, dostunun necə olmasını istərdin?

– Özüm kimi.

– Sən necəsən ki?

– Şənəm. Zarafatı, gülməyi sevirəm.

– Bizim ölkədə də belələri çoxdur.

– Deməli, biz biri-birimizdən heç nəylə fərqlənmirik, – köynəyində
“Kanzas-Siti” yazılmış ingiltərəli oğlan Riçard Koad inamla bildirir.

Yenicə istəyirdim ki, Riçardın həmyaşdı, on iki yaşlı Barbara ilə söhbət edim, onun ardınca üç yaşlı bir uşaq ağlaya-ağlaya ortaya atıldı. “Yəqin söhbətimiz baş tutmayacaq” – deyə düşündüm. Amma Barbara verdiş etdiyi bir üsulla uşağın qolundan tutdu və o, səsini kəsdi.

– Sənin yaxın rəfiqən varmı?

Barbara başıyla təsdiqləyərək:

– Hə, var, – dedi.

– O necədir? Haqqında bir az danışarsanmı?

Barbara həvəslə danışmağa başladı. Amma dizləri üstünə aldığı çocuq ona imkan vermir, diqqəti özünə çəkməyə cəhd edirdi.

– Bacım qısqanc uşaqdı, – dedim.

Onun öhdəsindən təcrübəli ana qədər səriştəylə gələn Barbara aydınlaşdırdı:

– O mənim bacım deyil, mənim üç qardaşım var.

– Deməli, sənin qazandığın təcrübənin əsası varmış, – dedim.

Sonra da düşündüm ki, bu tək-cə təcrübə deyil, həm də mərhəmətdir.

Riçard da, Barbara da şeir yazmır. Amma mən Moskvaya qayıdaraq tərcüməylə məşğul olarkən, nədənsə ingilis uşaqlarının fikir və hissələrini götür-qoy edəndə, önümdə məhz onları gördüm: iti-gözlü Riçardı və qucağında uşaq tutmuş Barbaranı.

MƏN-KÜLƏYƏM

6 yaşlı Timmi Xerriqin adından

Mən – küləyəm,
Küləyəm mən!
Budaqları sındıran,
İnadkar palıdı
yay kimi öyən, qıran,
Küləyəm mən!
Çempionam!
Ha-ha-ha!

Mən – küləyəm,
Küləyəm mən!

Əgər kefim duru olsa,
papağınızı aparsam –
sonra
tap görüm necə taparsan!

Mən – küləyəm
İstəsəm
buludları yerə endirərəm.
Üfürsəm –
günəşi söndürərəm!

Amma qoy hələ parləsın günəş,
İzn verirəm daha!
Mən – küləyəm!
Ha-ha-ha!

XATİRƏLƏR

13 yaşlı Ceyn Martinin adından

Nə zaman bürüsə tənhalıq məni,
Cənnini köməyə çağırıram mən.
Cənni – o hörüklü, zirək qızcağaz,
Mənim köməyimə yetişir həmmən.

Səni çağırıram dara düşəndə,
Sən ki yarayırsan hər işə, dostum.
Yastığım islansa göz yaşlarımdan,
Səni çağırıram həmişə, dostum.

Dumanlı, çiskinli payız günündə,
Günəş gətirirsən sən mənə, Cənni.
Qüvvət axıb dolur damarlarıma,
Atəş gətirirsən sən mənə, Cənni.

Özüm uydurmuşam səni xəyalda,
Çəkmişəm qəlbimin dərin qatına –
Və... Cənni demişəm sənin adına...

Amma ki, yenə də dara düşəndə
Səni çağırıram köməyə, Cenni.
Səni xəyal deyil, canlı sanıram,
Hərdən can atıram görməyə, Cenni...

GÖZƏL TRESİYƏ MƏKTUB

8 yaşlı David Fipsin adından

Mən səni sevirəm, Tresi.
Bunu üçüncü sınıfdən
Piter yazmayırsənə.
İkincidən bir oğlan yazır.
Yazır və qəlbinin səsinə qulaq asır.
Sənin yanında qalıbdır
Fikrim, xəyalım.
Sən hədsiz gözəlsən,
Hədsiz də zalım.

Tələs, de ki, sevirsən məni.
Əgər sevirsənsə utanma, tələs.
Mən xoşbəxt olaram günü bu gündən,
Bilərəm getməyib həsrətim əbəs.

Amma sən,
Yenə də cavab verməsən.
Mən yenə yuxudan tezdən duracam,
Gecə yarıyacaq fikirləşəcəm.
Yenə dolaşacaq fikrim, xəyalım.
Sən, ey üçüncü sınıfdən olan Tresi,
Sən hədsiz gözəlsən,
Hədsiz də zalım...

QƏZƏB

8 yaşlı Keren Neşin adından

Mən çox pis oluram
Qəzəblənəndə!
Dözülməz oluram
Qəzəblənəndə!

Bir qorxu hissi də
oyanır məndə –
Qorxuram özümdən
Qəzəblənəndə!

Kim olursa olsun, yenə
Öz qəzəbimdən enməyəm!
Təkcə şahzadə xanımın
Önündə susub dinməyəm!

NƏNƏ

15 yaşlı Salli Hilda Mari-Rozun adından

Qolları qamçı tək asılıb heysiz,
Arabir tərpanir, susur yenidən.
Nə vaxtdı ölməyə hazırdı nənəm,
Mənsə ayrılığa hazır deyiləm.

– Nahaq narahatsan deyirlər mənə –
Mənsə inanmıram. Əriyir nənəm...
Qapının dalından səsi də gəlmir...

Əvvəllər uzaqdan görüncə məni
– Salam, mənim balam! – söyləyərdi tez.
İndi nə dillənmir, nə danışmır heç...

Yenə istəyirəm gəlsin yanıma,
Çöksün çarpayımın qırağına o.

Başlasın yenə də, köntöy qonşunu
Götürsün öz haqlı qınağına o.

Yenə də modalı siqaretlərin
Ziyanlı olduğu qopsun dilindən.
Saqqız çeynəmək tək pis adətlərə
Məni inandırıb – alsın əlimdən.

Axtar açarları, bir tərpen, nənə,
Məndən şikayət et, qoy qınanım mən.
Sən məndən küs də lap, inci də, neynək,
Amma... belə susma, gəl susma, lütfən...

...Qolları qamçı tək asılıb heysiz,
Qalxır da ara-bir, enir yenidən.
Nə vaxtdı ölməyə hazırdı nənəm
Mənsə ayrılığa hazır deyiləm...

“Nənə” şəri mənim rəssamlarımın əhvalını pozdu. “Uşaq dilindən
tərcümələr” üçün yazılan şeirləri mən adətən birinci onlara oxuyuram. Axı onlar bu şeirlərə şəkillər çəkməlidirlər!

Salli Hilda Mari-Rozun hiss dolu düşüncələri hamını silkələmişdi. Qızlar göz yaşlarını gizləmək üçün üzlerini yana çevirmişdilər. “Yəqin bu şerə çoxlu şəkillər çəkəcəklər” – düşündüm. Amma gözlədiyim kimi olmadı. Cəmi iki şəkil çəkilmişdi.

Qızların birindən soruşdum:

– Bu şerə rəsm çəkmək çox çətindir?

O, başımı yelləyərək:

– Yox, – dedi, – sadəcə bu çox kədərli şeirdir.

Mən Amerikada çox olmadım. Belə oldu ki, heç oradan şeir də gətirmədim. Dostlarım mənə amerikalı uşaqların şeirlərini gətirdilər. Amma sonradan məlum oldu ki, bu onların məktəb tapşırıqlarıdır.

Müəllim olsaydım heç vaxt uşaqlara şeir yazmaq tapşırığı verməzdim. Özü də eyni mövzuda. Şəri adam yalnız həvəsi olanda yaza

bilər. Əgər adamda belə bir meyil yoxdusa, o başlayacaq qafiyə və vəzn ölçüsü arasında əlləşməyə, nəticədə bu ona öz fikrini sərbəst ifadə etməyə mane olacaqdır. Qafiyə qoşmağı öyrənmək olar. Amma poeziyanın sirri, sehri zorla gələn deyil. O yalnız polşalı oğlan Yane-kin “gecələr yuxularına gələn nəğmələr” kimi özü gəlməlidir.

Mən Nyu-Yorkdan “Mənim şəhərim” mövzusunda şeirlə yazılmış xeyli inşa aldım. Onlar quru və biri-birinə bənzər nəzn topalardı. Amma bəziləri canlı təəssürat bağışlayırdı. Belə olduqda, mən “Şəhər” və “Şəhərin səsləri” adlı iki inşanı bir şeirdə birləşdirməyi qərara aldım.

GURLAYAN ŞƏHƏR

İki məktəbli – Meyl Devis və Kim Xovertonun adından

Uca mərtəbələrədən
konserv qabları səs
sala-sala
Zibilxanaya düşür.
Şəhər belə oyanır.
İtlər hürüşür.

Maşın axınıyla
küçələr dolu.
Yüzlərlə siqnal verilir:
“Tələsirik! Tez olun!”

Gurlayır mühərriki,
Fırlanır
təyyarələrin pəri.
Xoşum gəlir –
Sevirəm mən
Bu gurlayan şəhəri.

Bu səslərin bəstəsi yox,
Ritmi yox.
Dinləmişəm dönə-dönə.

Mənə sükut gərək deyil,
Gərək deyil sükut mənə.

Gecə yarısı
Səs-küy azalır.
Amma mən hərdən
həyətlərin künc-bucağında
çığırışan pişikləri
dinləyirəm səhərəcən.

“Qərbi Virciniya” – eyniadlı şatdan mənə göndərilən məktəblilərin inşa işləri belə adlanırdı. Necə deyərlər, bu dəfə bəxtim gətirmişdi. Alisa Kollinzin yazısında olduqca səmimi hisslər var idi. Ona görə də mən onu bütövlüklə oxuculara çatdırmağı qərara aldım.

QƏRBİ VİRCİNİYA

11 yaşlı Alisa Kollinzin adından

Ağaclar gözəldi,
Göylər mavidi
Qərbi Virciniyada,
Qərbi Virciniyada.
Hər yandan açıqdı
Hava yolları
Qərbi Virciniyaya,
Qərbi Virciniyaya.
Özü nə balaca,
nə də iridi –
Hamıya bes edən

İnsan yeridi.
Uşaqlar qaçmağa
Yerlər doludu.
Gülüş səslərinin
Çilənir odu...

İsti yay!
İliq payız!
Çox yaxşı!
Çoxlarının xoşuna gəlir
Bizim yerlərin qışı.
Sizdən xahiş edirəm,
Uçun siz, gəlin bizə!
Məni çağırıydılar,
gələrdim gəzə-gəzə.
Amma mən burda yaşayıram.
İstəyirəm sizə bir sirr açam –
Mən həmişə
bu gözəl şatda
yaşayacam.

Janill Ellisin də yazdıqlarından xoşum gəldi. Bu şeir Qərbi Virciniyadan çox tənha bir adamın hiss və həyəcanlarını özündə əks etdirir.

TƏNHA ADAM

11 yaşlı Janill Ellisin adından

Təpədə – ağaclar. Arxada – daxma.
Qapıda bir itdi – qoruyur onu.
Uzanıb. Tərpenmir o, saatlarla,
Nə vaxt bitəcək bu həsrətin sonu.

Hər səhər daxmadan çıxır eşiyə
Bir adam yollanır şaxtaya – işə.
İt hürür. Elə bil son ayrılıqdır,
O gedən cığıra baxır həmişə.

Axşamlar qayıdır işdən o adam:
– Yenə məndən ötrü nə darıxmısan?
Özüm də bilmirəm neyləyim səni,
Şaxtaya – işəmi aparım yoxsa?

Gəl səni, gəl səni yedizdirim mən,
Onda darıxmırsan, kefin kökəlidir.
Gəl gəzək bir azca təpəlikləri,
Amma ki, soyuqdu...
Deyən qış gəlir...

Janill Ellisin şəri əslində aşağıdakı misra ilə sona yetir: "Elə buna görə də mən Qərbi Virciniyanı sevirem..." Amma mən nə qədər əlləşsəm, də bu misranı şeirdə verə bilmədim. Məncə bu misra bu şərə yaddır, onunla bağlı deyildir.

Bəlkə mən özüm-özümü inkar edərim? Mən şeirlə ev tapşırığı yazmağın, inşa yazmağın əleyhinəyəm, amma onlardan ikisini həvəslə uşaq dilindən çevirdim! Bir də həmin inşa müəllifləri arasında poeziyanı duyan və onunla davranmağı bacaran uşaqlar ola bilər. İstedadlı uşaqlar gec-tez öz yolunu tapır. Məni narahat edən odur ki, məktəblilərin çoxu ev tapşırığını şeirlə yazma bilmədikdə poeziyadan tamamilə üz döndərə bilərlər. Bu səbəbdən də əsil şairlərin şeirlərini oxumaq istəməzlər. Bax, mən bundan qorxuram.

Təsadüfən əlimə Afrikadan bir şeir gəlib çıxmışdı – bu dəfə Keniyadan. Orada təbiət rəngarəng və zəngindir: tropik meşələr tez əmələ gəlir, lap Rusiya meşələrindəki pöhrəliklər kimi...

DÜŞÜNCƏ

12 yaşlı Selim Selcin adından

İnanmıram gözüme,
Amma ki, nədir əlac –
Heyrətləndim görəndə
Səni, ey ağac!
Qaçıb gəldim yanına,
boyumuzu ölçməyə –
Ən alçaq budağına

Çətin ki, boyum çata,
Çətin ki, əlim dəyə.
Nərdivan qoysam belə,
Yenə yetişməz əlim.
Biz sən ilə yaşadığ,
Necə oldu, nə bilim,
Belə nəhəngə döndün?
Özüm də mat qalmışam,
Bəs sən necə böydün?

Bütün uşaqlar məktəblərinə başqa ölkələrdən qonaq gəlməsini sevirlər. Yapon məktəbliləri hər bir qonaq üçün xüsusi görüş təşkil edirlər, özləri ondan öləri zərif nəğmələr düşünür, kostyumlar tikir, maskalar rəngləyirlər. Yeri gəlmişkən deyim ki, onların nəğmələri hədsiz gözəl olur, dünyanın heç bir dilində yaponlarda olduğu qədər şirin və nəzakətli sözlər tapmaq mümkün deyildir.

– Şəkil çəkəndə ən çox hansı rəngə müraciət edirsən? – on iki yaşlı məktəbli qızdan soruşdum.

O belə cavab verdi:

– Təbiətdən çəkəndə çəhrayı rəngə – sakura (albalı) rənginə müraciət edirəm, bu bayram rəngidir. Bizim həyatımız haqqında şəkillər çəkəndə isə o rəngi çox az işlədirəm.

Çiçəklər və rənglər, təbiət boyaları yapon ruhuna yaxındır. Onları, çoxu indi təkərlər üstündə ucaldılan taxta evlərdə üstünlük verirlər. Tərpenib gedirsən, dərhal yanında balaca da olsa bir bağ peyda olur, sən az vaxt içində yaşıl otların və çiçəklərin əhatəsinə düşürsən.

BİZİM EV

9 yaşlı Midori Usaminin adından

Yüngül taxtadandır zərif evimiz,
Kibrit qutusunda oxşayır lap –
Əgər kibrit qutusunda oxşayırsa,
Bəs içində quşlar kimi cikkildəşən,
Kibrit dənələri nə pıçıldayır? Tap!

Bu kibrit dənələri – bacı və qardaşlardır,
Əlindən, ayağından
atamıza oxşayırlar.
Biz dünyada ilk belə kibritlərək –
Heç kimə bənzəmirik.
Evimizdən savayı
Heç yanı bəzəmirik.

QƏZET PAYLAYIRAM

10 yaşlı Keyzi Akaunun adından

Külək çırpır ayağıma
Velosiped titrəyir.
Əlcəkdə də əlim sanki
Sükana yox, buza dəyir.
Verdim qəzeti bir evə –
Öndə başqası gözləyir.

Parkın içindən keçirəm,
Bomboşdur hər bucağı.
Ağzımdan çıxır ağ buxar,
Nəfəsimin saçağı.

Doladım köhnə şərfimi,
O da cırıqdı tərs kimi...
Ah, divanım hardadı? –
İsti təkçə ordadı!

TARİXDƏN YOXLAMA YAZIM

10 yaşlı Tançuyosi Montekasin adından

Dəftərim qoltuğumda
dönürdüm evə razı.
Hanı yoxlama işim? –
çaydadır, aparır su.

Vərəq buruldu, qalxdı,
Suyun dibinə çökdü –
“İkim” boğuldu suda,
boğulanda ah çəkdim.

Ləpələr də söylədi:
“Vərəq batır, baxırıq –
Tarix dərsindən “iki”ni
İlk dəfə deyil boğuruq”.

Baxdım batan “iki”yə,
bir daş da atdım suya.

Anam verən suala
Cavab bu sayaq oldu:
– İşlərim pis olsa da,
“İki”m yoxdu! – boğuldu...

Doğma diyar və ilin fəsilləri haqda müxtəlif şairlər tərəfindən
saysız-hesabsız şeirlər yazılıb. Hər şairin də öz şerində öz yayı, öz
qışı – ona görə ki, bu fəsilləri hər kəs özü kimi görür. Bu mənada
çex “balaca şairlər”inin “Qış”, “Bizim yaz” və “İt və pişik” şeirləri
məni xüsusilə özünə cəlb etdi:

QIŞ

10 yaşlı İvan Boroviçkovun adından

Bərq vurub parıldadı,
Göy üzündə qar axını.
Qartopular uçuşurdu,
Fırlanaraq
uçuşurdu özləri.
Çovğunun fitə bənzər
səsləri altında
Uçurdu xizəklər –

Özləri də bilmirdi
Hara uçurdular.
Burda iki əl işləyirdi:
və yağırdı qar.
Qartopu döyüşü!
Qartopu döyüşü!
Qar – daş deyil –
Amma deysə, vursalar –
gör nə “deyir!”
Budur, bax, Pepik
atıldı “ana!” qışqıraraq...

Axşam düşdü,
Çovğun yatdı.
Hər yan ağappaqdı.
İndi xizəklərin yeri – daxma,
Dostların yeri – yataqdı.

BİZİM YAZ

14 yaşlı Liana Kşivankovoyun adından

Məktəbə gedirdim tanış küçədə,
Gördüm keçənləri maraqlı bürüyüb.
Burda bir cüt qovaq yaşllaşırdı,
Gördüm budaqları yarpaq bürüyüb.

Elə bil bu səhər yaz küləkləri,
Qələbə çalmışdı qara, sazağa.
Bəlkə bu dirilik küləkləriydi –
Götürüb aparır qışı uzağa.

Gah da qamçılایr yolda kolları
Deyir ki, sizi də oyadacağıq.
Gözəl yaz, biz senin nəfəsin ilə
Çiçək tək, yarpaq tək boy atacağıq...

İT VƏ PİŞİK

10 yaşlı Qana Şmaqkovanın adından

Sizin xasiyyətiniz
Eyni cürə deyildir:
Əgər siz itsinizsə –
mırıldayırızsız bərkdən.
Əgər pişiksinizsə –
bucaqları pusaraq
zövq alırsız güdməkdən.

Dəyişə bilsəydilər
onlar xasiyyətləri –
Dost görərdik həmişə
pişiklərlə itləri:
Budur, bax it istəyir
miyoldamaq nə şeydir –
onun dadını görsün.
Pişik də istəyir ki,
heç olmasa birce yol
əməlli-başlı hürsün.

Bu şərə gözənilməz sayda şəkillər çəkilməyə başlandı. İt ilə pişiyin şəkillərini, daha doğrusu, onların xəyali yerdəyişmələrinin təsvirlərini, demək olar ki, bizim bütün balaca rəssamlar çəkmişdilər. Amma itlə pişik öz xasiyyətlərini dəyişməmişdilər. Rəssamlar nə qədər çalışsalar da, yenə də it itliyində, pişik də pişikliyində qalmışdı.

Bir dəfə bütün uşaqların tanıdığı şair Samuel Yakovleviç Marşak belə bir xahiş etdi:

– Uşaqlıqda yazılmış ilk şerinizi mənə oxuyun.

Mən özümü itirdim:

– İlk şerimi? Yadıma gəlmir.

O isə ısrarla bildirdi:

– Yadınızda hansı qalıbsa onu oxuyun!

Və mən oxudum:

Elə gəzirdi çəməni,
Bu qız sanki uçan quşdu.
Ayaqları olduğunu
Sanki çoxdan unutmuşdu.

Marşak gülümsədi:

– Bunu yazanda neçə yaşınız vardı?

– Deyəsən, dörd yaşım.

– Bilirsinizmi, – o dilləndi, – burada sizin gələcək şeirlərinizdən nəse vardır.

– Mənə elə gəlir ki, siz şerin məğzi barədə danışmırsız.

Hər ikimiz gülüşdük.

Bu yaxınlarda slovakıyalı uşaqların şeirlərini oxuyarkən hər şeydən öncə on yaşlı Gilda Koniçekovanın şerinə sevinmişdim. Sonra bir neçə sətir dörd yaşlı Martinko Feldekdən əlimə keçdi. Mənim bu yaşda olarkən yazdığım müqayisədə Martinko sadəcə dahi idi!

Amma, əvvəlcə...

BİZİM EVDƏ

10 yaşlı Gilda Koniçekovanın adından

Bir təşviş bürümüşdü
atamla məni.
Vacib xəbər gözləyirdik
bütün gecəni.

Gecə ayaqyalın qaçdı
atam telefon zənginə:
– Allo! Allo! Oğlum oldu?
Eşq olsun, oğlum, sənə!

– Petrikçün hər şey hazırımı? --
Dayım, xalam yığışdılar:
– Otaqda dəyiş havanı!
– Gəlirlərmi? Nə xəbər var?

Səbrim elə daralıb ki,
Darıxıram mən nə sayaq!
Ura! Budur, onlar gəldi,
Gəlin bir nəgmə oxuyaq!

Petrik yatmışdı, mən onu
İstəyirdim oyaq görə.
Baxdım, baxdım qardaşıma,
Dedim ki, neynək, qoy yatsın –
oyananda dindirərəm.

Martinko Feldek kağıza çəkib anasına bağışladığı ürək haqda şeir yazıb. Misralarında nə böyüklüyündə fikir olduğunu o dərk edirmi görəsən?

SƏNƏ ÜRƏYİMİ BAĞIŞLAYIRAM

4 yaşlı Martinko Feldekin adından

Sənə ürəyimi verirəm,
Ağ kağız üstündə hələ.
Sənə ürəyimi bağışlayıram –
Nə istəyirsən elə.
Harda deyirsən göz, dolan,
Apar onu hər tərəfə.
Nə istəyirsən çək ona,
İncimərəm birçə dəfə.
Amma öyrənmə yaxşısı
Üstünə şəkil çəkməyi.
Qoy elə əvvəlki kimi
Tərtəmiz qalsın ürəyim.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	4
--------------	---

ŞEİRLƏR

Hamilər (tərc. Tofiq Mahmud)	9
Çoxdanışan (tərc. Tofiq Mahmud)	10
Müsabiqə (tərc. Tofiq Mahmud)	11
Babasının nəvəsi (tərc. Tofiq Mahmud)	13
Açgöz Yeqor (tərc. Tofiq Mahmud)	14
Mən xəstəyəm, yatıram (tərc. Tofiq Mahmud)	15
Qərribə gül (tərc. Tofiq Mahmud)	17
Dost olmuşam (tərc. Tofiq Mahmud)	17
İlk sevgi (tərc. Tofiq Mahmud)	18
Ördək balaları (tərc. Tofiq Mahmud)	19
Nailiyyətin sirri (tərc. Hikmət Ziya)	20
İki nənə (tərc. Hikmət Ziya)	21
Qar quşu (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	21
Bizim kitabda (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	24
An zəhəri (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	26
Gözəgörünməz pişik (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	28
Neçə gündü (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	32
Başına gələne bax (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	34
Babam (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	36
Nənəm (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	37
Atam küsübdü məndən (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	39
Mən delfin olsaydım (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	39
Ayrılıq (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	41
Təqaüdcü (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	43
Göz gördüyündən qorxar (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	45
Yadımdamı (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	46
Mən küləyəm (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	47
Ay və dəniz (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	48
Yaşamaq istəyən çiçək (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	48
Köhnə körpü (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	49
Qoca palıd (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	50

Heyvanlar düşünürmü? (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	52
Gözətçi (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	53
Böyük qardaşıma məktub (tərc. Mustafa İsgəndərzadə)	54
Pulgir (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	56
Andreyin yolkası var (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	57
Katya (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	58
Qonşumuz İvan Petroviç (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	59
Yelləncək (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	61
Sən gedirsən komandirtək (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	64
Leysan (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	64
Mən yuxular uydururam (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	65
Uçub getməzdən öncə (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	66
Leylək dərdi (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	66
Məşədə yağış (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	68
Qış meşəsində güllər (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	68
Yaz şimşəyi (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	69
Şəkil (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	70
O tamam yalnız idi (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	70
Köstəbəklər (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	73
Mən mahnı bestələyirəm (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	74
Yağışda (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	75
Quş balaları (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	76
İldırımlar çaxanda (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	77
Vidalaşmaq vaxtıdır (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	80
Çay daşanda (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	81
Qayıtdı... (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	83
Gəzməyi sevirəm mən ikilikdə (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	84
Köməkçi (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	85
İstidi (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	85
Bu şəhərdə yox... (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	88
Mən bilirəm (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	90
Göy gurultusu (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	90
Sığırçınlar uçub gəldi (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	91
Mən daha böyümüşəm (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	92
Güzgüdəki (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	92
Dərsə gedərkən (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	94
Dirilən şah (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	95
Keçidən xeyir güdən (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	96

Hər kəsin könlündəki (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	97
Boş otaqda (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	97
Tənbəl Mityay (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	98
Yarlıq (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	99
Köpək (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	100
Bağ evində söndü işıq (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	100
Mən bir şüşə qırmışam (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	101
Küsü (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	103
Lyaleçka (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	103
Çıxışın "gücü" (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	104
Mən xəstəyəm (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	105
Limon (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	107
Lyuba (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	107
Düşün, düşün... (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	109
Tənhalıq (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	109
Bizim qanadlar altda (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	110
Tənbəl Fedot barədə (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	111
Kobud ayı balası (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	112
Lolita (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	115
Mən səninləyəm (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	116
"Mamita miya!" (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	117
Roberto (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	117
Dənizin üstü ulduzlu (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	118
Yollar boyu, bulvar boyu (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	119
Parisdə bahar (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	120
Madlen (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	122
Almaniyada (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	123
Florensiyada külək (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	123

UŞAQ DİLİNDƏN TƏRCÜMƏLƏR

Birinci hissə (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	127
İkinci hissə (tərc. Zahid Sarıtorpaq)	156

AQNİYA LVOVNA BARTO

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

"ŞƏRQ-QƏRB"

BAKI

2007

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güləliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşan Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Yalçın Şükürov</i>
Korrektor:	<i>Nadir Quliyev</i>

Yığılmağa verilmişdir 06.09.2007. Çapa imzalanmışdır 22.11.2007.
Formatı 60×90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 11,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 226.

Kitab "Şərq-Qərb" mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.